

การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ธันวาคม 2559

การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา



ปริญญานิพนธ์
ของ
ปิยวัชร สุธะวณิช

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขปฏิบัติ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ธันวาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา



บทคัดย่อ
ของ
ปิยวัชร สุทธิวิช

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ธันวาคม 2559

ปิยวัชร สุทธิวิช. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ค.

(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา
ปรินูญานิพนธ์: อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง, อาจารย์ ดร.สมบุญ บุรศิริรักษ์,
อาจารย์ ดร.จันทร์ศมภ์ ภูติอริวัฒน์.

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหา
การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษา และเพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้าน
สังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยดำเนินการวิจัย 3 ตอน คือ
1) การศึกษาสภาพและปัญหา โดยการสังเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน
2) สร้างรูปแบบและตรวจสอบ โดยการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน และ 3) การประเมิน
ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณสุข จำนวน 186 คน ได้มาจากการ
สุ่ม 2 ขั้นตอน ได้แก่ การนำไปสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้นและนำไปสุ่มอย่างง่ายด้วย
วิธีจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว

ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้ 1. สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเน้นการแข่งขันและการเลี้ยงดูของพ่อแม่
ส่งผลให้นักเรียนมุ่งประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ส่วนกระบวนการบริหารกิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขมีทั้งแบ่งตามลักษณะสถานที่ทำกิจกรรมและผู้จัดกิจกรรม
ส่วนปัญหาที่พบเกิดจากผู้ปกครอง นักเรียน ครู และระบบการจัดการของสถานศึกษา 2. รูปแบบ
การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข
2) สภาพแวดล้อม 3) เทคโนโลยี 4) โครงสร้าง 5) กระบวนการปฏิบัติกิจกรรม 6) กระบวนการ
ตัดสินใจ 7) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ 8) ผลของ
การดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข 3. ผลการประเมินความเป็นไป
ได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษา มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .001 ทุกองค์ประกอบ

THE DEVELOPMENT OF ADMINISTRATION MODEL FOR LEARNER DEVELOPMENT
ACTIVITIES FOR SOCIAL AND PUBLIC INTEREST
OF MATHAYOMSUKSA STUDENTS



AN ABSTRACT
BY
PIYAWAT SUTTIVANICH

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Educational Administration
At Srinakharinwirot University
December 2016

Piyawat Suttivanich. (2016). *The Development of Administration Model for Learner Development Activities for Social and Public Interest of Mathayomsuksa Students*. Dissertation, Ed. D. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Dr.Somchai Thepsaeng , Dr.Somboon Burasiriluk , Dr.Jantarat Phutiariyawat.

The purposes of this research were to develop an administration model for learner development activities to develop the public and social interest of Mathayomsuksa students. This study was divided into three steps; 1) To study the condition and problems through an analysis of the texts and interviews with experts; 2) To create a trial model through group discussion with ten experienced experts; 3) The approved model was methodologically evaluated in terms of the possibility of the model included administrators, the head of students development activity and teachers in charge of activities for social and public interest. There were a total of one hundred and eighty six participants in this study selected by two stage random sampling as follows; stratified random sampling by using strata and simple random sampling. The tools used in this research were percentage, mean standard deviation and one sample t-test

The research findings revealed the following: 1) The change in terms of the social focus on competition and the treatment of children affecting the students and aimed at personal rather than public gain. They were divided by the place, the nature of activity and organization of activities in the process of the administration of learner development activities promoting social and public interest. The findings indirected that these problems were caused by parents, teachers, students and school management systems. 2) The suggested model consists of eight factors, namely principle of activity arrangement, environment, technology, structure, process of activity arrangement, decision making, activity and result of activity. 3) The evaluative results showed that the administration model for learner development activities to promote social and public interest of Mathayomsuksa students had the practical possibility of a high level at the .001 level of significance in every factor.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ของ
ปิยวัชร สุทธิวิช

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง) (รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์)

.....ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมบุญ บุตรศิริรักษ์) (อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง)

.....ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จันทร์ศมภ์ ภูติอริยวัฒน์) (อาจารย์ ดร.สมบุญ บุตรศิริรักษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จันทร์ศมภ์ ภูติอริยวัฒน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)



งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

จาก

กองทุนศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศวลาภรณ์ ราชบัณฑิต

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความเมตตาของคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ได้แก่ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ และอาจารย์ ดร.จันทร์ศม์ ภูติอริยวัฒน์ ที่ได้ให้ความรู้ประสบการณ์ ให้ข้อคิด ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ รวมทั้งได้ติดตาม กระตุ้นเตือนด้วยความห่วงใยตลอดระยะเวลาการทำปริญญานิพนธ์เล่มนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการกองทุนศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ ราชบัณฑิต ที่ได้คัดเลือกให้ผู้วิจัยรับทุนอุดหนุนการวิจัย ซึ่งเป็นเกียรติประวัติการศึกษาที่ภาคภูมิใจ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พัฒนา แสงวงศ์ ประธานกรรมการสอบ และ อาจารย์ ดร.ราชนัย บุญธิมา กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อแนะนำในการปรับปรุง งานวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้โอกาสผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และรับเชิญ เข้าร่วมสนทนากลุ่มตรวจสอบร่างรูปแบบการวิจัย และขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างาน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบงานกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ทุกท่านที่ กรุณาตอบแบบประเมินความเป็นไปได้ของงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์กิตติคุณ อุ่นตา นพคุณ อาจารย์ ดร.ปาน กิมปี และ อาจารย์ ดร.พรธาดา สุวัธนวิช ที่กรุณาให้ข้อคิด กำลังใจเพื่อให้ผู้วิจัยเห็นคุณค่าของการเรียน ระดับดุษฎีบัณฑิต และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นหลังสำเร็จการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณลุงกวาง และขอใจน่องทั้งสองที่ทำให้กำลังใจและผลักดันให้ ผู้วิจัยมีความเพียรจนงานสำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณเพื่อนบริหารการศึกษา รุ่นที่ 11 ที่ช่วยกัน ประคับประคอง เอื้ออาทรกันและกันจนสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้ และขอขอบคุณ คุณชนัญชิตา ระดิงหิน ที่พิมพ์ต้นฉบับงานวิจัยนี้มาแต่ต้นพร้อมกับให้กำลังใจตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจอย่างยิ่ง

คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยเล่มนี้ และการได้มีโอกาสทำงานเพื่อการศึกษาอันจะพึงมี ผู้วิจัยขอน้อมอุทิศความดีทั้งหลายแด่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ได้ ประสิทธิ์ประสาทวิชา และเป็นแบบอย่างความประพฤติอันงดงามให้ผู้วิจัยได้ตระหนักรู้ในการทำ หน้าที่ของครูด้วยหัวใจรักในวิชาชีพ และมุ่งบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมสืบไป

ปิยวัชร สุทวิช

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
แนวคิดเรื่องการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา	15
การบริหาร	15
การบริหารการศึกษา	15
การบริหารสถานศึกษา	16
การบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA	20
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	21
แนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์	34
กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	36
ความหมายกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	36
แนวคิดทฤษฎีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	36
การมีความรับผิดชอบ	36
ความรับผิดชอบต่อสังคม	39
จิตสาธารณะ	42
การเรียนรู้จากประสบการณ์	46
การปฏิบัติการเรียนรู้จากการบริการสังคม	48
การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม	49
ความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในเอกสาร	
สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของชาติและหลักธรรมในพุทธศาสนา	52
หลักการบริหารและการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	59

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
รูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในต่างประเทศ.....	62
แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย.....	70
รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณ ประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	75
แนวคิดเรื่องรูปแบบ.....	82
ความหมายของรูปแบบ.....	82
องค์ประกอบของรูปแบบ.....	83
ประเภทของรูปแบบ.....	84
ลักษณะรูปแบบที่ดี.....	85
การพัฒนารูปแบบ.....	86
การตรวจสอบรูปแบบ.....	90
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	92
ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคม และสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	94
ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคม และสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	96
ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	98
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้าน สังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	101
ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคม และสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	106
ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	117

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	137
สรุปผลการวิจัย.....	138
อภิปรายผล.....	141
ข้อเสนอแนะ.....	151
บรรณานุกรม.....	153
ภาคผนวก.....	163
ภาคผนวก ก แบบสอบถามความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบการบริหาร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา.....	164
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัย.....	176
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	180

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และวิธีการพัฒนาการมีจิตสาธารณะ.....	35
2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์พฤติกรรมสำคัญของจิตอาสาและจิตสาธารณะ.....	43
3 สรุปความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในเอกสารสำคัญของชาติ.....	53
4 สรุปการศึกษารูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในต่างประเทศ.....	70
5 การสังเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย.....	83
6 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ.....	89
7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	118
8 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	119
9 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 1 หลักการ.....	121
10 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 2 สภาพแวดล้อม.....	123
11 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 3 เทคโนโลยี...	125
12 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 4 โครงสร้าง...	127

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
13 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและ ค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์กรประกอบที่ 5 การปฏิบัติ กิจกรรม.....	129
14 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและ ค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์กรประกอบที่ 6 การตัดสินใจ	131
15 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและ ค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์กรประกอบที่ 7 กิจกรรม.....	133
16 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและ ค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์กรประกอบที่ 8 ผลการ ดำเนินกิจกรรม.....	135

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	13
2 โครงสร้างโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ.....	18
3 โครงสร้างโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ.....	19
4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	24
5 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	27
6 สรุปแนวคิดเรื่องการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา.....	33
7 สถาบันการศึกษาเป็นแกนหลักในการสร้างความรับผิดชอบของคนในชาติ.....	39
8 หลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประเทศสิงคโปร์.....	69
9 แสดงองค์ประกอบย่อยของระบบ.....	85
10 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	93
11 การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข.. ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.....	116
12 5C : กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสู่การปฏิบัติ.....	150

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ระบบการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการเตรียมและพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาที่มีความหลากหลายในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมทั้งสามารถริเริ่มพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติให้พัฒนาและก้าวหน้าไปได้ อย่างมีหลักการบนพื้นฐานของความเข้าใจและเหตุผล ความถูกต้อง ความดีงาม และความเหมาะสม กับสภาพแวดล้อม จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ทันกับทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2554: 19) ในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลงและสามารถแข่งขันกับนานาประเทศ ซึ่งกระแสการเร่งพัฒนาและสภาพเศรษฐกิจ ที่บีบรัด ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยให้เกิดการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้เกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางจิตใจ และวัตถุ จึงทำให้ความสำนึกต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลงทุกวัน (อนุชา กอนพวง. 2553: 1)

สังคมไทยต้องการคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดวิจารณ์ญาณ รู้จักแยกแยะได้ว่าอะไรเหมาะสม ไม่เหมาะสม เป็นเบื้องต้น เข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม สื่อสารและสัมพันธ์กับคน อื่นได้อย่างมั่นใจและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบ มีคุณธรรม ไม่เอาเปรียบคนอื่นใน สังคมไทยและสังคมโลก (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. 2557: 27) สังคมหรือประเทศชาติมิได้ดีขึ้น หรือแย่ลง โดยตัวของมันเอง ที่สังคมแย่ลงไปทุกวันนี้เป็นเพราะการกระทำของคน ในทางกลับกันสังคมก็ย่อมจะดี ขึ้นได้ด้วยการกระทำของคนในสังคม โดยตระหนักอยู่เสมอว่า การกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อ สังคมและส่วนรวม “พลเมือง” จึงต้องรับผิดชอบต่อสังคมและมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น โดยเริ่มต้นที่ตนเอง คือ ร่วมแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหา และลงมือทำด้วยตนเอง (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. 2555: 35)

สิ่งที่เรากำลังเผชิญกันอยู่ในสังคมทุกวันนี้เป็นสถานการณ์ที่เรียกได้ว่าเข้าขั้นวิกฤติไม่ว่าจะ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในระดับครอบครัว ที่เริ่มตั้งแต่ความรุนแรงภายในครอบครัว ปัญหา ความเครียดของคนในสังคมที่เพิ่มขึ้น ปัญหาเด็กและเยาวชนที่หาตัวเองไม่เจอ หลงมัวเมาตามกระแส ของวัตถุนิยม แสวงหาแต่ความสุขสบาย อ่อนแอทั้งวิชาการและวิชาชีพ ปัญหาในระดับสังคมที่พบ เห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวันในเรื่องของความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้นและลุกลามไปยังสังคม วงกว้าง ปัญหาเศรษฐกิจซบเซา ชุมชนล่มสลาย ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ทำให้ ประเทศชาติขาดความสงบสุขมั่นคง ไปจนถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุนแรง และเริ่มเข้าใกล้ตัวเรามากขึ้น ทุกที่ เช่น ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากภาวะโลกร้อน (Global Warming) ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์

น้ำท่วม โคลนถล่ม แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในหลายๆ ประเทศอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน สิ่งเหล่านี้เป็นสัญญาณที่ทำให้เราต้องปลุกตัวเองให้ตื่น เตรียมตัวเตรียมใจร่วมกันหาวิธีที่จะรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิตทั้งในแง่ของการรับมือกับปัญหา และการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมโลกด้วยวิธีการสร้างการศึกษาที่สอนให้มนุษย์ตระหนักถึงความรับผิดชอบ เริ่มตั้งแต่ความรับผิดชอบที่มีต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมไทย โดยการปลูกจิตสำนึกให้มนุษย์รู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ และเคารพต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภายใต้บริบทของสังคมไทย (พิมพ์จุฑา วัฒนวงศ์ปัญญา; สุรรัตน์ จินพงษ์; และเอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์. 2554: 75-77)

มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะคิดจะทำอะไร จะต้องมีความรับผิดชอบซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม สถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งปัจจุบันแนวทางปฏิบัตินี้ได้รับการยอมรับทั่วโลกว่าเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้สถานศึกษายึดถือปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ สถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรในการพัฒนาสังคม พัฒนาชาติ การ์ดเนอร์ (Gardner. 2007: 29) ได้แสดงทัศนะหน้าที่ของสถานศึกษาในเรื่องนี้ว่า การศึกษาในแบบโรงเรียนมักมุ่งเน้นทักษะและนวัตกรรมเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเรื่องจริยธรรมความรับผิดชอบต่อสังคมมักเป็นเรื่องเสริมเพียงเล็กน้อย จึงกลายเป็นว่าโรงเรียนละเลยและไม่ไตร่ตรองถึงวิธีการที่จะปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ใส่ใจต่อตนเอง และเพื่อประโยชน์สังคมส่วนรวมด้วย ดังที่ดวงเดือน พันธุมนานิน (2538: 77) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2555) ได้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นช่วงที่มีความไวต่อการปลูกและส่งเสริมจริยธรรม วัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง เด็กจะเริ่มสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวแทนการสนใจตนเอง ดังสุภาษิตที่ว่า ไม่อ่อนดัดง่ายไม่เกดดัดยากแนร์ (Nair. 2007: Online) ได้แสดงทัศนะถึงแนวโน้มสำหรับโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ว่า จะเน้นการเรียนรู้เชิงบริการมากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมบริการชุมชน ด้วยเหตุนี้การพัฒนากิจกรรมผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จึงมีความสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีประสบการณ์การมีส่วนร่วมกับชุมชน ด้วยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

สำนักบริหารการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2554: 94-95) ได้อธิบายภาพรวมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของ โคลบ (Kolb) ว่ามีหลักสำคัญดังนี้ 1) เป็นการเรียนที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน 2) ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า Active Learning 3) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ 4) ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้และประสบการณ์ที่ทุกคนมีอยู่ ออกไปอย่างกว้างขวาง 5) มีการสื่อสารโดยการพูดหรือการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ พฤติกรรม ผลงาน ส่วนประโยชน์ ที่เกิดกับผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์มีหลากหลาย ดังนี้ 1) ผู้เรียนสามารถเห็นลู่ทางการนำองค์ความรู้เชิงวิชาการที่เรียนมาแล้ว ทักษะการดำรงชีวิตที่หลากหลายที่เคยได้รับการเสริมสร้าง เช่น ทักษะสังคม (Social Skill) ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skill) ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง 2) คุณค่าที่แท้จริงจากการเรียนรู้เป็น

ประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น 3) รู้ความสามารถ ศักยภาพของตนเองที่แตกต่างจากผู้อื่น 4) สามารถตัดสินใจที่เกิดผลจริง และตรงกับพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Real Result) มีใช้การคาดเดา 5) พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และการคิดวิเคราะห์ และ 6) พัฒนาความรับผิดชอบ (Responsibility and Accountability) ในการกระทำของตนเอง

นอกจากนี้เอกสารสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของชาติได้ระบุข้อความถึงความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) แผนการศึกษาศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2554 - 2559) แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (พ.ศ. 2555 - 2559) ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป้าหมายยุทธศาสตร์ และตัวบ่งชี้การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (พ.ศ. 2553 - 2561) ค่านิยมหลักของคนไทยตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พ.ศ. 2557 และนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2558 มีความสอดคล้องในเรื่องการให้ความสำคัญต่อการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน จึงควรมีการนำแนวคิดนี้เข้ามาบริหารจัดการในรูปของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นรูปธรรม โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นต้นแบบ เป็นผู้ช่วยขับเคลื่อนนโยบาย/โครงการ/กิจกรรม เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสถานศึกษาได้แสดงออกให้สังคมรู้ว่ามีความมุ่งมั่นทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม และประเทศชาติตลอดไป สอดคล้องกับการศึกษาพลโลก แนวใหม่ ซึ่งโคแกน (Cogan.1999) ได้เสนอไว้ดังนี้ 1) คุณลักษณะของพลโลก เช่น การคิดอย่างเป็นระบบและมีวิจารณ์ญาณ ค่านิยมในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ความเต็มใจที่จะปกป้องสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน 2) การมีวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นคนใจกว้าง มีจิตสาธารณะ และยอมรับสิทธิของผู้อื่น 3) หน้าที่และความรับผิดชอบต่อสมาชิกชุมชนต่างระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ พลโลกต้องมีความสามารถในการคิดระดับสากล แต่เริ่มต้นในระดับท้องถิ่น และสามารถใช้ชีวิตและทำงานในระดับต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับสากล 4) กาลเวลา พลโลกต้องพิจารณาประเด็นร่วมสมัยจากมิติของกาลเวลา คืออดีต ปัจจุบัน และอนาคต อีกทั้งต้องสำนึกว่าการกระทำใดๆ ในปัจจุบันย่อมส่งผลกระทบต่อพลโลกและสังคมโลกในอนาคตเสมอ สมดังกระแสพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา ครู และอาจารย์ เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ความว่า ...คนไทยทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในวัยใด มีศาสนาใด มีอาชีพใดย่อมต้องช่วยกันอุ้มชูชาติบ้านเมือง คือส่วนรวมให้อยู่ได้ ... เพราะการรู้จักทำหน้าที่และรับผิดชอบในฐานะสมาชิกหนึ่งของสังคมจะช่วยทำให้บ้านเมืองสงบสุขและเข้มแข็ง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ต้องมีการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งจะเป็นแนวทางการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพ การเป็นประชาคมอาเซียน และการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองแล้ว ยังมีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะชีวิตและการทำงานที่กล่าวถึงการรู้จักหน้าที่และรับผิดชอบในฐานะสมาชิกหนึ่งของสังคมอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนให้คำปรึกษานักเรียนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายและบริบทของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้วยการศึกษาสภาพแวดล้อมและปัญหาการบริหารกิจกรรม การสร้างรูปแบบ และการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ และได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติข้อหนึ่งข้อใดตามเกณฑ์ ดังนี้

- 1) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 2) เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 3) เป็นหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 10 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

- 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาชีพบัณฑิตหรือมหาบัณฑิตหรือเทียบเท่า
- 2) มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษา หรือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 3) มีบทบาทสำคัญ หรือมีผลงานเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น มีผลงานวิจัยการปฏิบัติงานประจำ ผลงานเอกสารวิชาการ หรือผลงานการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี เป็นต้น

ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยการสร้างแบบสอบถาม

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบงานกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ของสถานศึกษา (กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์) (โรงเรียนละ 3 ท่าน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และ 2 จำนวน 62 โรงเรียน จำนวน 186 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน และนำไปสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้น (Strata) และนำไปสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1.1 วิเคราะห์เนื้อหา

1.2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ตอนที่ 2 ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

2.1 ร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

2.2 นำร่างรูปแบบเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ออกความเห็นและข้อเสนอแนะ

2.3 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน

ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่วิจัย

ตัวแปรที่วิจัยได้แก่ รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ 1. หลักการ 2. สภาพแวดล้อม 3. เทคโนโลยี 4. โครงสร้าง 5. การปฏิบัติกิจกรรม 6. การตัดสินใจ และ 7. ผลการดำเนินงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง แผนภาพโครงสร้างเชิงระบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีขอบเขตการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี โครงสร้าง การปฏิบัติกิจกรรม การตัดสินใจ และผลการดำเนินงาน โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

2. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีการปฏิบัติตนในการทำความสะอาดที่สาธารณะ การให้กำลังใจทหาร การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลรักษาสาธารณสุขสมบัติและโบราณสถานของชาติ การอ่านหนังสือสำหรับผู้พิการทางสายตา การส่งเสริมการท่องเที่ยว (ยุวมัคคุเทศก์) การจัดการขยะ การจัดสอนเตรียมสอบให้รุ่นน้อง การดูแลช่วยเหลือคนชราและคนพิการ การช่วยขายสินค้าเพื่อองค์กรการกุศล การช่วยพัฒนาชุมชน การทำงานในห้องสมุด การทำงานอาสาสมัครในโรงพยาบาล

3. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการสังเคราะห์จากเอกสาร ได้องค์ประกอบที่สำคัญ 7 ด้าน ดังนี้

3.1 หลักการ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่มีเป้าหมายชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง เป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ ควบคู่กับการเรียนการสอนเชื่อมโยงเนื้อหาในหลักสูตรตอบสนองความต้องการของชุมชนสอดแทรกในชีวิตประจำวันทุกกิจกรรม กิจกรรมที่นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง สอดคล้องกับการพัฒนาตามธรรมชาติ และความแตกต่างของบุคคล เป็นกิจกรรมที่นอกเหนือการเรียนปกติ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณชน

3.2 สภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ห้องประชุมสื่ออุปกรณ์และงบประมาณ การจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านอย่างเหมาะสม จัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อย ส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งตรวจและประเมินสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

3.3 เทคโนโลยี หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมของเทคโนโลยีอย่างครบถ้วน นำเทคโนโลยี มาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเลือกและใช้เทคโนโลยีประกอบกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและนักเรียน ประเมินการใช้เทคโนโลยีโดยเน้นประโยชน์ที่ได้รับอย่างความคุ้มค่าปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องตลอดจนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

3.4 โครงสร้าง หมายถึง การจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจเพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถดำเนินตามนโยบายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัดกิจกรรมจัดทำคู่มือหรือแนวทางในการจัดกิจกรรมพรรณานำที่ของคณะกรรมการในการจัดกิจกรรม มอบหมายให้บุคลากรกำกับติดตามการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามกรอบของเวลารวมทั้งประสานงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปอย่างราบรื่น

3.5 การปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง การสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม สร้างแรงจูงใจ แก่นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สรรวจ สภาพปัจจุบันและปัญหาในโรงเรียน/ชุมชน/เครือข่าย เพื่อนำมาวางแผน วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์โครงการที่จะดำเนินการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ มีออกแบบและวางแผนกิจกรรม เพื่อพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริงมีความสมดุลระหว่างการคิดและการปฏิบัติ โดยมีการสะท้อนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ มีการประเมินและรายงานผลการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน รวมทั้งมี

การเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน ตลอดจนฉลองความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและประทับใจ

3.6 การตัดสินใจ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด ที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาให้สำเร็จ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียนประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงให้เกิดประสิทธิผลครั้งต่อไป รวมทั้งตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก

3.7 ผลการดำเนินกิจกรรม หมายถึง ความสำเร็จจากการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก มีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน สามารถคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเชิงบวกยอมรับความแตกต่างของบุคคล แก้ปัญหาด้วยสันติวิธี มีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจ และมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

4. การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ หมายถึง ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยมีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพแวดล้อมและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ การสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

5. นักเรียนระดับมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้

1. แนวคิดเรื่องการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้ศึกษาจากหลักการบริหาร การบริหาร การศึกษา การบริหารสถานศึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากงานของเฮอซีย์บลันชาร์ด และจอห์นสัน (Hursey Blanchard and Johnsan. 2001 อ้างอิงจาก จันทราณี สงวนนาม 2553: 25)

ราชบัณฑิตยสถาน (2551: 10) ภารดี อนันต์นาวิ (2552: 1) สันติ บุญภิรมย์ (2552: 42) จอมพงศ์ มงคลวนิช (2554: 49) นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2554: 1) บุญชม ศรีสะอาด (2552: 12) พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 หลักสูตร แกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2552) สรุปได้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการ ทำงานร่วมกันของบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด โดยใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานโดยบุคคลหรือ คณะบุคคลโดยอาศัยปัจจัย และทรัพยากรต่างๆ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความรู้มีคุณธรรม และมีคุณภาพตามเป้าหมายและนโยบาย ส่วนการบริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป สำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบ ด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มี 3 ลักษณะ คือ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน และ 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะการบริหาร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เท่านั้น

2. แนวคิดเรื่องกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ได้ศึกษาจากแนวคิด หลักการ ทฤษฎี งานวิจัย ของนักวิชาการต่างๆ ดังนี้

2.1 การมีความรับผิดชอบ ศึกษาจาก ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554: 7-8) พิมพ์ธิดา วัจนวงศ์ปัญญา สุริรัตน์ จินพงษ์ และเอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์ (2554: 7-8) การ์ดเนอร์ (Gardner. 2007: 29) สรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะคิด จะทำอะไร จะต้องมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญของคุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังและพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ผู้เรียนมีจิตรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อสิ่งแวดล้อม และต่อ วัฒนธรรมไทย ทั้งนี้ การสร้างจิตความรับผิดชอบ จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อสร้าง ผลเมืองที่มีคุณภาพ คือ มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อส่วนรวม

2.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม ศึกษาจาก เบอร์แมน ซิลวา แซนสัน สมาร์ท และ ทูมเบอโร (Berman, Silva, Sanson, Smart และ Toumbourou. 2004: 229-255) The world Bank (2000) จันทนา จันทร์บรรจง และคนอื่นๆ (2554: 73-90) สุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2554: 1-5) Wentzel (1991: 1-24) Wright และคณะ (2010: 277-298) ภาวนา เทียนขาว (2540: บทคัดย่อ) สาวิตรี แสงศิลป์ และน้ออน พิณประดิษฐ์ (2551: บทคัดย่อ) ได้สาระสำคัญ คือ การเพิ่มคุณค่าแนวคิดที่มี ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา คือ

1) ด้านวิชาการ - ส่งเสริมการเรียนการสอน สอดแทรกเนื้อหาการมีจิตสาธารณะและ การมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2) ด้านงบประมาณ และแผนงาน - การบริหารอย่างโปร่งใส พัฒนาสิ่งแวดล้อมใน สถานที่ทำงาน ดูแลด้านสุขอนามัย รักษาสิ่งแวดล้อม

3) ด้านการบริหารบุคคล - ส่งเสริมด้านการศึกษาและการฝึกอบรม ไม่มีการเลือกปฏิบัติ

4) ด้านการบริหารงานทั่วไป – กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความดี กิจกรรมช่วยเหลือพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชนใกล้เคียง

2.3 จิตสาธารณะ

ศึกษาจาก ปิยลักษณ์ พุกพะวัน (2554: 51) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555: 233) ศุภรัตน์ ทองอ่อน (2550: บทคัดย่อ) พรพรม พรคพวก (2550: 81-85) เจษฎา หนูรุ่น (2551: 101-106) ได้สาระสำคัญ คือ จิตอาสาและจิตสาธารณะ เป็นสิ่งที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน การมีจิตอาสาทำให้แสดงพฤติกรรมออกมา ถ้าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สิ่งนั้นจะกลายเป็นจิตสาธารณะ ซึ่งมีองค์ประกอบที่เป็นรากฐานร่วมกัน คือ การให้ การไม่เบียดเบียน และการมุ่งประโยชน์ การสร้างและการพัฒนาจิตสาธารณะ ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการปลูกและส่งเสริมจริยธรรมวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง เด็กจะเริ่มสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวแทนการสนใจตนเอง

2.4 การเรียนรู้จากประสบการณ์

ศึกษาจาก เครจ (Craig. 1987: 498) อีแวน (Evan. 1994: 112) ดิวอี้ (Dewey. 1939: 156 - 160) โคลบ (Kolb. 1984 : 21) ราณี รัชพงษ์ (2547) กิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ (2549) สรุปว่าองค์ประกอบของการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb 4 ประการ คือ

- 1) ประสบการณ์
- 2) การสะท้อนความคิดและอภิปราย
- 3) ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด
- 4) การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด

ซึ่งมีหลักสำคัญคือ 1) เป็นการเรียนที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน 2) ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า Active Learning 3) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ 4) ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้การขยายตัวของเครือข่ายความรู้และประสบการณ์ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง 5) มีการสื่อสารโดยการพูดหรือการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ พฤติกรรม ผลงาน

2.5 การปฏิบัติการเรียนรู้จากการบริการสังคม ศึกษาจาก วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2554: 114 - 120) NCSS Citizenship Select Subcommittee (2001) The Johnson Foundation (1989) และ แรมเซย์ (Patricia Shields-Ramsay. 2008) ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การเรียนรู้จากการบริการช่วยพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในสังคม

2.6 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ศึกษาจาก คณະครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553: 26 - 33) อนันต์ นามทองตัน (2554: 171 - 172) รัตติกร ผรณสุวรรณ (2552: บทคัดย่อ) สอาดจิต เพ็ชรมีศรี (2551: บทคัดย่อ) ได้สาระสำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมี 3 ระดับ คือ ระดับองค์กร ระดับสถาบัน และ

ระดับบุคลากร ระดับการมีส่วนร่วมมี 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ และระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับให้เสริมอำนาจแก่ประชาชน แนวทางการดำเนินการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ได้แก่ 1. การจัดเครือข่ายสถานศึกษา 2. การมีผู้ประสานงานที่ดี 3. สมาชิกมีความต้องการร่วมกัน และ 4. สมาชิกในเครือข่ายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ส่วนในเรื่ององค์ประกอบของการสร้างเครือข่าย ได้แก่ 1. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย 2. สมาชิก 3. ผู้ประสานงานและกรรมการ 4. กิจกรรม และ 5. ทรัพยากร

3. ความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในเอกสารสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้พบความสำคัญของการทำประโยชน์เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในเอกสารสำคัญเป็นจำนวนมาก ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559) แผนการศึกษาศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ.2554-2559) แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (พ.ศ.2555-2559) ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป้าหมายยุทธศาสตร์ และตัวบ่งชี้การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (พ.ศ.2553-2561) ค่านิยมหลักของคนไทยตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พ.ศ.2557 และนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2558 เอกสารดังกล่าวได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

4. แนวคิดเรื่องการบริหารและการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ศึกษาจาก ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ (2552: 149-150) กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 7) ได้สาระสำคัญ คือ หลักการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ คือ 1) เป้าหมายชัดเจน ปฏิบัติได้จริง 2) รูปแบบกิจกรรมสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก 3) สร้างจิตอาสาด้วยยุทธวิธีที่เหมาะสม 4) มีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ส่วนหลักการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม คือ 1) ส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง 3) ให้ใช้ความรู้คู่คุณธรรม 4) ให้ออกแบบกิจกรรมด้วยตนเอง 5) ทำกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ 6) มีความรับผิดชอบแบบจิตอาสา

5. รูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในต่างประเทศ

ได้ศึกษาจำนวน 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศไต้หวัน และประเทศสิงคโปร์ สรุปได้ว่า ทุกประเทศมีลักษณะรูปแบบ

โรงเรียนร่วมมือกับชุมชน มีวัตถุประสงค์เฉพาะ ได้แก่ การพัฒนาภาวะผู้นำ ความเป็นพลเมือง การพัฒนาบุคลิกภาพ และทักษะชีวิต การปลูกฝังจิตสาธารณะ และสามัคคีเพื่อสังคม การสร้างคนดีให้สังคม จิตอาสาพัฒนาปัญญาผ่านการให้ และการพัฒนาผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนเรื่องกระบวนการนั้น มีการดำเนินการในโรงเรียนและชุมชน รวมถึงมีการบูรณาการในหลักสูตรทุกประเทศ

6. แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย

ได้ศึกษาจาก ฉันทนา จันท์บรรจง และคณะ (2553) ปริญา เทวานฤมิตรกุล (2555: 65 - 66) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555: 235 - 236) กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้สาระสำคัญ คือ 1) รูปแบบที่หลากหลาย 2) ผู้สอน (ที่ปรึกษา วิทยากร กระบวนการร่วมเรียนรู้ และแบบอย่างที่ดี) 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การมีส่วนร่วม 5) การสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6) การประเมินผลพัฒนาตนเอง

7. แนวคิดเรื่องรูปแบบ

ได้ศึกษาจาก แนต์เลอร์ (Nadler. 1980: 72 - 79) บาร์โดและฮาร์ดแมน (Bardo and Hartman. 1982: 70) คีฟ (Keeves. 1988: 599) ดาฟท์ (Daft. 1992: 20) บราวน์และโมเบิร์ก (Brown and Moberg. 1980: 16 - 17) และนักการศึกษาอื่นๆ ได้แนวทางในการศึกษาเรื่องรูปแบบ 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหา ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย การสร้างรูปแบบ และการแก้ไขปรับปรุง ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ

8. องค์ประกอบของรูปแบบ

ได้ศึกษาจาก บราวน์และโมเบิร์ก (Brown and Moberg. 1980: 16 - 17) ซึ่งได้วิเคราะห์รูปแบบมาจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) วิเคราะห์จากคาลลาดินและสจวร์ต (Calladine; & Stewart. 2002: 22 - 25) และเอมมอตต์ (Emmott. 2002: 44 - 46) ได้องค์ประกอบของรูปแบบ 7 ด้าน คือ 1. หลักการ 2. สภาพแวดล้อม 3. เทคโนโลยี 4. โครงสร้าง 5. การปฏิบัติกิจกรรม 6. การตัดสินใจ และ 7. ผลการดำเนินกิจกรรม

10. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ได้ศึกษาจาก แนต์เลอร์ (Nadler. 1980: 72 - 79) บาร์โดและฮาร์ดแมน (Bardo and Hartman. 1982 : 70) คีฟ (Keeves. 1988 : 599) ดาฟท์ (Daft. 1992 : 20) บราวน์และโมเบิร์ก (Brown and Moberg. 1980 : 16 - 17) และนักการศึกษาอื่นๆ ได้แนวทางในการศึกษาเรื่องรูปแบบ 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหา ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ และ ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดเรื่องการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา

- 1.1 การบริหาร
- 1.2 การบริหารการศึกษา
- 1.3 การบริหารสถานศึกษา
- 1.4 การบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA
- 1.5 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 1.6 แนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

- 2.1 ความหมายกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
 - 2.2.1 การมีความรับผิดชอบ
 - 2.2.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม
 - 2.2.3 จิตสาธารณะ
 - 2.2.4 การเรียนรู้จากประสบการณ์
 - 2.2.5 การปฏิบัติการเรียนรู้จากการบริการสังคม
 - 2.2.6 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
- 2.3 ความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในเอกสารสำคัญ

เกี่ยวกับการศึกษาของชาติและหลักสูตรในพุทธศาสนา

- 2.4 หลักการบริหารและการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์
- 2.5 รูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ต่างประเทศ

- 2.6 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย
- 2.7 องค์ประกอบรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ

สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

3. แนวคิดเรื่องรูปแบบ

- 3.1 ความหมายของรูปแบบ
- 3.2 องค์ประกอบของรูปแบบ
- 3.3 ประเภทของรูปแบบ

3.4 ลักษณะรูปแบบที่ดี

3.5 การพัฒนารูปแบบ

3.6 การตรวจสอบรูปแบบ

1. แนวคิดเรื่องการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา

1.1 การบริหาร

ความหมายของการบริหาร มีผู้ให้คำนิยามไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่มักไปในทิศทางเดียวกัน เฮอซีย์ บลันชาร์ด และจอห์นสัน (Hursey Blanchard; & Johnson. 2001) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งพร้อมด้วยปัจจัยทางการบริหาร ได้แก่ เครื่องมือต่าง ๆ งบประมาณ และเทคโนโลยี เพื่อที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย (จันทร์ธานี สงวนนาม. 2553: 25)

ราชบัณฑิตยสถาน (2551: 10) การบริหาร คือ กระบวนการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ ซึ่งเป็นการทำงานกับบุคคลหรือผ่านบุคคลอื่น โดยใช้ทรัพยากรบริหารอย่างอื่นประกอบ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนด

การดี อนันต์นาวิ (2552: 1) การบริหารเป็นกิจกรรมของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีการร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้เทคนิค และวิธีการต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สันติ บุญภิรมย์ (2552: 42) การบริหาร หมายถึง การดำเนินการร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ปัจจัยต่างๆ เข้ามามีส่วนสนับสนุนในการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2554: 29) การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2554: 1) การบริหารเกี่ยวข้องกับหลักการกว้างๆ 6 ประการ คือ

1. มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
2. กลุ่มบุคคลดังกล่าวร่วมมือกัน
3. ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ด้วยความประสานสัมพันธ์และมีระบบ

ระเบียบกฎเกณฑ์

4. รู้จักใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม
5. ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน
6. วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ช่วยกันกำหนดขึ้น โดยทุกคนรับรู้ และเห็นด้วยตรงกัน

จากความหมายของการบริหาร สรุปได้ว่า การบริหารคือ กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด โดยใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

1.2 การบริหารการศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน เพื่อให้คนพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า ราชบัณฑิตยสถาน (2551:130) ได้ให้ความหมายคำว่าการศึกษา ดังนี้ การศึกษาคือกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับ

สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและเทคโนโลยี การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การสั่งสอน ฝึกฝน อบรม บ่มนิสัย การเลียนแบบ การปรับตัวกิจกรรม กระบวนการคิดและสร้างสรรค์ความรู้เพื่อเสริมสร้าง พัฒนาการทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม ตามความสามารถของบุคคลทุกวัย ตลอดชีวิต

สำหรับความหมายของการบริหารการศึกษา ได้มีหน่วยงานและผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2551: 131) การบริหารการศึกษา คือ การปฏิบัติตามหน้าที่ และตาม กระบวนการของการจัดการศึกษาของบุคคลหรือคณะบุคคล โดยปฏิบัติงานร่วมกับบุคคล หรือโดย ผ่านบุคคลอื่น และอาศัยทรัพยากรบริหารอื่นประกอบ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและบรรลุม เป้าหมายที่กำหนด

บุญชม ศรีสะอาด (2552: 12) การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการและกิจกรรมที่ผู้บริหาร ขององค์การทางการศึกษาใช้ภาวะผู้นำในการระดมทรัพยากร และเทคนิคในการประยุกต์ศาสตร์และ ศิลป์ทางการบริหารมาใช้ในกิจการทางการศึกษา การพัฒนาองค์การทางการศึกษาและสมาชิกของ สังคม ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และเป็นคนดีของสังคมตามเป้าหมายและ นโยบายของประเทศ

สันติ บุญภิรมย์ (2552: 53) การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความรู้ แก่เด็ก เยาวชน ประชาชน ตามรูปแบบของการศึกษาประเภทต่างๆ เพื่อให้ความเจริญของงานสู่ วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศโดยรวม

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2554: 4) การบริหารการศึกษาหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการ ของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัย ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของ สังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2554: 31) การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่ม บุคคลเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความเป็นคนดีและสมบูรณ์

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินงานโดย บุคคล หรือคณะบุคคล โดยอาศัยปัจจัยและทรัพยากรต่างๆ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความรู้ มีคุณธรรม และมีคุณภาพ ตามเป้าหมายและนโยบายของประเทศ

1.3 การบริหารสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มุ่งหวังยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐาน และจัดการศึกษาได้อย่าง ทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล ภาระงานบริหารทั่วไป ไปให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2553) มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

การบริหารงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหาร มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

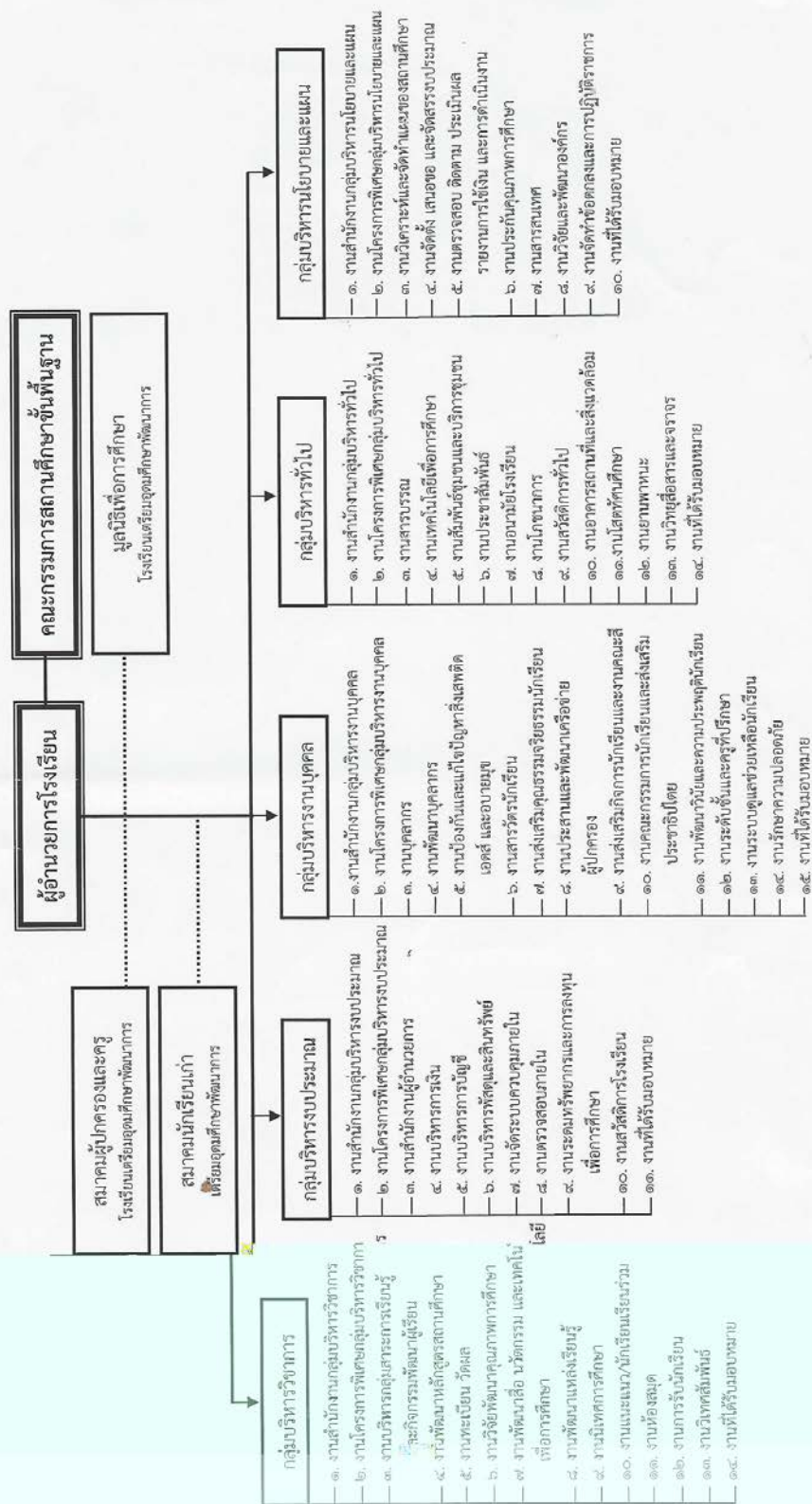
การบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการ บริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากแนวคิดการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 กลุ่มงาน ต่างมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวอย่างแผนภูมิโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

โครงสร้างการบริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ



ภาพประกอบ 2 โครงสร้างโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

กลุ่มบริหารวิชาการ	กลุ่มบริหารงบประมาณ	กลุ่มบริหารงานบุคคล	กลุ่มบริหารทั่วไป	กลุ่มบริหารนโยบายและแผน
๑. งานสำนักงานกลุ่มบริหารวิชาการ - อธิการกลุ่มบริหาร - พัฒนากลุ่มบริหาร - แผนงานกลุ่มบริหาร - เทคโนโลยีสารสนเทศกลุ่มบริหาร ๒. งานโครงการพิเศษกลุ่มบริหารวิชาการ - ยกระดับผลสัมฤทธิ์ - OROP - ห้องเรียนพิเศษ ๓. งานบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจการพัฒนานักเรียน - กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - ตารางสอน - โครงการ - กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี - ชมรม ๔. งานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ๕. งานทะเบียน วัดผล - งานพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ - ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนรู้ - จัดทำคะแนนนักเรียน ๖. งานวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๗. งานพัฒนาลือ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ๘. งานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ๙. งานนิเทศการศึกษา ๑๐. งานแนะแนว/นักเรียนเรียนร่วม ๑๑. งานห้องสมุด ๑๒. งานการรับนักเรียน ๑๓. งานวินัยคุณธรรม ๑๔. งานที่ได้รับมอบหมาย ๑. งานสำนักงานกลุ่มบริหารงบประมาณ - อธิการกลุ่มบริหาร - พัฒนากลุ่มบริหาร - แผนงานกลุ่มบริหาร - เทคโนโลยีสารสนเทศกลุ่มบริหาร ๒. งานโครงการพิเศษกลุ่มบริหาร - ยกระดับผลสัมฤทธิ์ - ชมรม TO BE NUMBER ONE - บัณฑิตประชีย ๓. งานบุคลากร ๔. งานพัฒนาบุคลากร ๕. งานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และอนามัย - เพื่อพื้นที่เรียน ๖. งานสารวัตรนักเรียน ๗. งานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ๘. งานประสานและพัฒนาศูนย์ช่วยผู้ปกครอง ๙. งานส่งเสริมกิจการนักเรียนและงานคณะสี ๑๐. งานคณะกรรมการนักเรียนและส่งเสริมประชาธิปไตย ๑๑. งานพัฒนาวินัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ๑๒. งานระดับชั้นและครูที่ปรึกษา ๑๓. งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน - คลินิกทักษะการดำรงชีวิต ๑๔. งานรักษาความปลอดภัย ๑๕. งานที่ได้รับมอบหมาย ๑. งานสำนักงานกลุ่มบริหารงานบุคคล - อธิการกลุ่มบริหาร - พัฒนากลุ่มบริหาร - แผนงานกลุ่มบริหาร - เทคโนโลยีสารสนเทศกลุ่มบริหาร ๒. งานโครงการพิเศษกลุ่มบริหารงานบุคคล - ชมรม TO BE NUMBER ONE - บัณฑิตประชีย ๓. งานบุคลากร ๔. งานพัฒนาบุคลากร ๕. งานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และอนามัย - เพื่อพื้นที่เรียน ๖. งานสารวัตรนักเรียน ๗. งานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ๘. งานประสานและพัฒนาศูนย์ช่วยผู้ปกครอง ๙. งานส่งเสริมกิจการนักเรียนและงานคณะสี ๑๐. งานคณะกรรมการนักเรียนและส่งเสริมประชาธิปไตย ๑๑. งานพัฒนาวินัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ๑๒. งานยานพาหนะ ๑๓. งานวิทยุสื่อสารและจราจร ๑๔. งานที่ได้รับมอบหมาย - บุคลากรที่ปรึกษา - สมาคมผู้ปกครองและครู - สมาคมนักเรียนเก่า ๑. งานสำนักงานกลุ่มบริหารทั่วไป - อธิการกลุ่มบริหาร - พัฒนากลุ่มบริหาร - แผนงานกลุ่มบริหาร - เทคโนโลยีสารสนเทศกลุ่มบริหาร ๒. งานโครงการพิเศษกลุ่มบริหารทั่วไป - ธนาคารขยะ ๓. งานสารบรรณ ๔. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ๕. งานสัมพันธ์ชุมชนและบริการชุมชน ๖. งานประชาสัมพันธ์ ๗. งานอนามัยโรงเรียน ๘. งานโภชนาการ ๙. งานสวัสดิการทั่วไป ๑๐. งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม - อาคารสถานที่ - เครื่องปรับอากาศ - ไฟฟ้า/ประปา ๑๑. จัดสวน/สภาพแวดล้อม ๑๒. งานโสตทัศนศึกษา ๑๓. งานยานพาหนะ ๑๔. งานวิทยุสื่อสารและจราจร ๑๕. งานที่ได้รับมอบหมาย - บุคลากรที่ปรึกษา - สมาคมผู้ปกครองและครู - สมาคมนักเรียนเก่า ๑. งานสำนักงานกลุ่มบริหารนโยบายและแผน - อธิการกลุ่มบริหาร - พัฒนากลุ่มบริหาร - แผนงานกลุ่มบริหาร - เทคโนโลยีสารสนเทศกลุ่มบริหาร ๒. งานโครงการพิเศษกลุ่มบริหารนโยบายและแผน - คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน - โรงเรียนเครือข่าย คอ.พ. - โรงเรียนผู้พัฒนา - โรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง - โรงเรียนจัดการศึกษาในรูปแบบสหกิจ ๓. งานวิเคราะห์และจัดทำแผนของสถานศึกษา ๔. งานจัดตั้ง เสนอขอ และจัดสรรงบประมาณ ๕. งานตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล รายงาน การใช้จ่ายเงิน และการดำเนินงาน ๖. งานประกันคุณภาพการศึกษา ๗. งานสารสนเทศ ๘. งานวิจัยและพัฒนาองค์กร ๙. งานจัดทำข้อตกลงและการปฏิบัติงานวิชาการ ๑๐. งานที่ได้รับมอบหมาย - สหวิทยาเขต				

ภาพประกอบ 3 โครงสร้างโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

1.4 การบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA

การพัฒนาระบบบริหาร กิจกรรม โครงการต่างๆ ให้มีคุณภาพนั้น กลยุทธ์ประการหนึ่งที่จะช่วยให้งานดังกล่าวประสบผลสำเร็จคือ การพัฒนาคุณภาพแบบ PDCA เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพโดยใช้วงจร PDCA

วงจร PDCA นับได้ว่าเป็นหลักการที่มีชื่อเสียงอย่างยิ่งของ Shewhart และ Deming หลักการสำคัญของแนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานของการทำงานที่มีความคงเส้นคงวา (Stable) และสามารถทำนายได้ (Predictable) เมื่อใช้หลักการดังกล่าวในการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องแล้วจะส่งผลให้งานที่กระทำอยู่นั้นมีคุณภาพตลอดไปภารกิจหลักของการปรับปรุงคุณภาพโดยใช้วงจร PDCA มีดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Plan-P) หมายถึง ขั้นตอนการศึกษาปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การแก้ปัญหา และการวางแผนแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน การวางแผนจะช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมา ทำให้เกิดรายละเอียดที่พร้อมจะนำไปสู่การปฏิบัติ
2. การปฏิบัติตามแผน (Do-D) หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการแก้ปัญหา หรือการนำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ
3. การตรวจสอบ (Check-C) หมายถึง ขั้นตอนการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาที่ได้จากการตรวจสอบแล้วว่าได้ผลการกำหนดเป็นมาตรฐานการทำงานเพื่อยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป หากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้น ให้ปฏิบัติตามการแก้ไขตามลักษณะของปัญหาที่ค้นพบ
4. การพัฒนาและแก้ไขปรับปรุง (Action-A) หมายถึง ขั้นตอนการแก้ไขปรับปรุงหรือการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานที่เป็นข้อบกพร่องให้เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งอาจจะจำเป็นต้องมีการวางแผนดำเนินงานใหม่ก็ได้

การกระทำดังกล่าวจะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันไปอย่างไม่มีสิ้นสุดเป็นเสมือนกับวงจรที่มีการหมุนเวียนไปเรื่อยๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดคุณภาพอย่างต่อเนื่อง กล่าวโดยสรุป วงจร PDCA ก็คือวิธีการที่เป็นขั้นตอนในการทำงานให้สำเร็จอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และเชื่อถือวางใจได้ โดยมีจุดหมายเพื่อการปรับปรุงคุณภาพและพัฒนาการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้นเอง (กรมวิชาการ, 2539: 13-16)

อนันต์ นามทองตัน (2544: 47-48) ได้อธิบายการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA สรุปได้ดังนี้ 1) การวางแผนการปฏิบัติ (P) หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย ทางเลือก วิธีการดำเนินงาน กิจกรรมงบประมาณ แหล่งทรัพยากรและอื่นๆ ในการส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานกับครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จ นักเรียนมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2) การดำเนินการตามแผน (D) หมายถึง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การคัดเลือกและสนับสนุนทรัพยากร การกำกับติดตาม การให้คำปรึกษา การนิเทศ

ตลอดจนจัดกิจกรรมส่งเสริมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3) การตรวจสอบประเมินผล (C) หมายถึง การวางแผนการประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดหาหรือจัดทำเครื่องมือตรวจสอบผลการดำเนินงานของครู การเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการเรียนรู้ การตรวจสอบผลการดำเนินงานเพื่อช่วยให้ครูมีรูปแบบการทำงานหรือวิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วประหยัดเวลาและทรัพยากรทุก ๆ ด้าน และ 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A) หมายถึง การให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนางานแก่ครู การวางแผนระยะต่อไป รวมถึงการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ รวบรวมผลงาน การเขียนรายงานและการเผยแพร่ผลดำเนินงานร่วมกับครู เพื่อให้ครูสามารถดำเนินงาน พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน

ด้วยเหตุนี้การบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA นอกจากจะมีความต่อเนื่องตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้ายแล้วยังเป็นระบบการบริหารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนและชุมชน หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าเป็นระบบการบริหารที่เน้นผู้รับบริการและสังคมเป็นศูนย์กลาง

1.5 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2552: 4-7) ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพจึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

จากความสำคัญดังกล่าว การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องอาศัยวิธีการที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สำหรับเรื่องของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนในห้องเรียนนั้น อยู่ในเรื่องของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2552: 20-21) ได้กำหนดไว้ ดังนี้

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 2-16) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ดังนี้

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติจากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ เกิดทักษะการทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิด ตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันเอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย

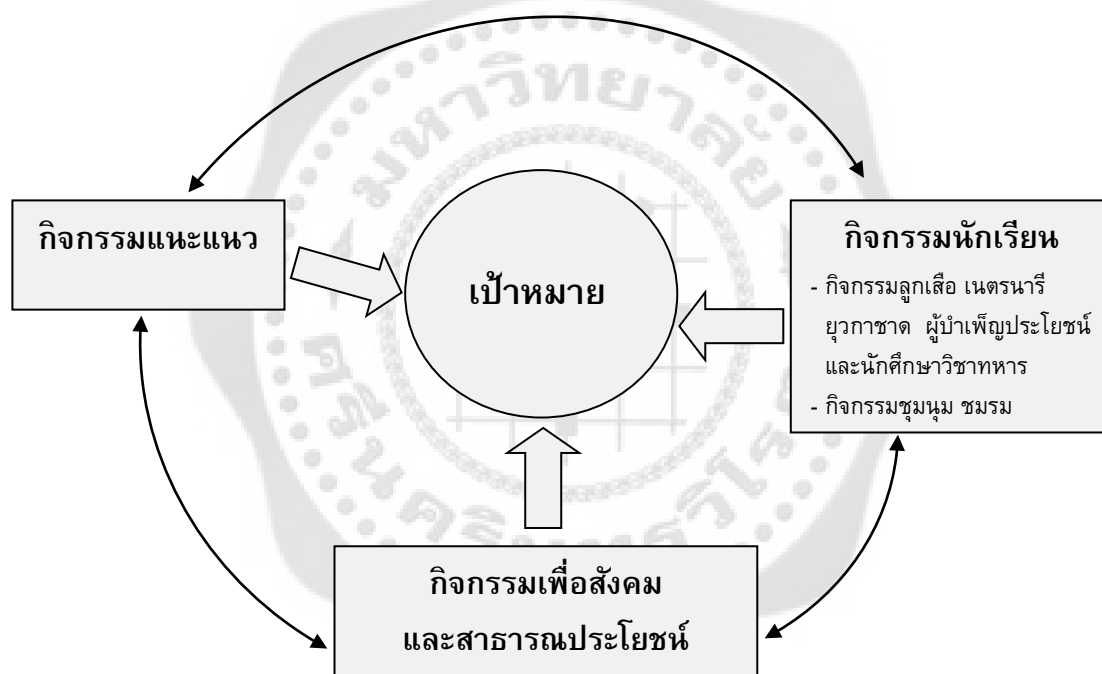
2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เมื่อผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมแล้ว นำไปสู่เป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังภาพ



ภาพประกอบ 4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนฯ. หน้า 4

หลักการ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. มีเป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และครอบคลุมผู้เรียนทุกคน
2. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้านเต็มตามศักยภาพตามความสนใจ ความถนัด ความต้องการ เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะ
3. เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและส่งเสริมจิตสำนึกในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในลักษณะต่างๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
4. เป็นกิจกรรมที่ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำ ชุมชน ราชประชาสมาสัย องค์กร และหน่วยงานอื่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

เป้าหมาย

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อันจะนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

แนวทางการจัดกิจกรรม

สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีแนวทางการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ
2. ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย ผูกการทำงานที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ตลอดจนสะท้อนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้เรียน
3. จัดกิจกรรมอย่างสมดุลทั้ง 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยจัดกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่ม ทั้งใน และนอกสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
4. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ โดยการศึกษาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนอย่างเป็นระบบ เน้นการคิดวิเคราะห์และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินกิจกรรม
5. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบร่วมมือมากกว่าเน้นการแข่งขันบนพื้นฐานการปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย
6. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่กิจกรรม

ขอบข่ายการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมให้ครบทั้ง 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้หลากหลาย รูปแบบและวิธีการ โดยมีขอบข่าย ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในลักษณะเป็นกระบวนการเชิงบูรณาการโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนสามารถบูรณาการ ระหว่างกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2. เป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียนตาม ความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวิชาความรู้ อาชีพ และการดำเนินชีวิต ที่ดีงาม ตลอดจนเห็นแนวทางในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

3. เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและส่งเสริมจิตสำนึกการทำประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ สนับสนุนค่านิยมที่ดีงามและเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4. เป็นกิจกรรมที่ฝึกการทำงานและการให้บริการด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และต่อส่วนรวม เพื่อเสริมสร้างความมีน้ำใจ ความเอื้ออาทร ความเป็นพลเมืองดี และความ รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

โครงสร้างการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โครงสร้างเวลาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ตามหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนด โครงสร้างเวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปี ละ 120 ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 360 ชั่วโมง เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะ แนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สำหรับกิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ให้สถานศึกษาจัดเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป.1-6)	รวม 6 ปี	จำนวน 60 ชั่วโมง
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3)	รวม 3 ปี	จำนวน 45 ชั่วโมง
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6)	รวม 3 ปี	จำนวน 60 ชั่วโมง

การจัดสรรเวลาของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ขึ้นกับการบริหารจัดการของสถานศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามโครงสร้างเวลาของหลักสูตร และผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาและฝึกปฏิบัติ กิจกรรมทั้ง 3 ลักษณะ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทุกปีจนจบการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

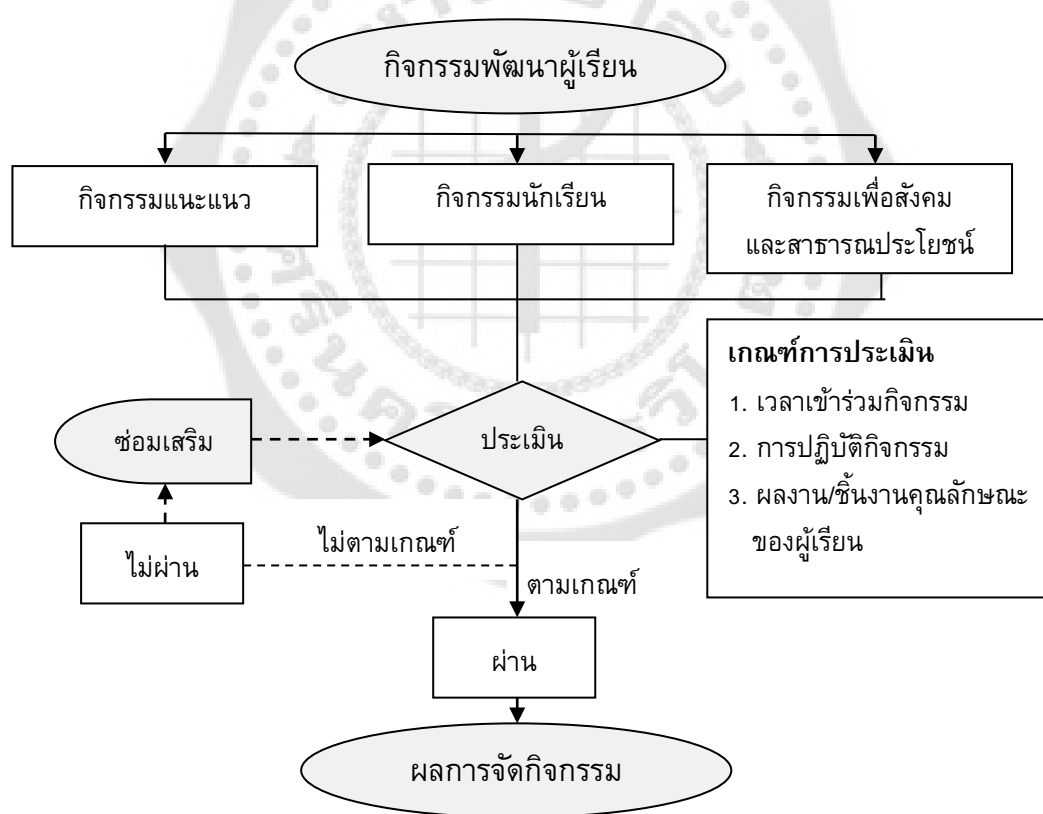
การประเมินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการประเมินโดยผู้เรียนต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

หลักการ

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมหรือผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะของผู้เรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นหาศักยภาพของตน สะท้อนแนวคิดจากการปฏิบัติกิจกรรม การทำงานกลุ่ม และการมีจิตสาธารณะ โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมิน

แนวทางการประเมิน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางในการประเมินตามแผนภาพ ดังนี้



ภาพประกอบ 5 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2 ประการ คือ การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม และการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการตัดสิน

1. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรมมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด

1.2 ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม และผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติกิจกรรม

1.3 ผู้เรียนที่มีเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม มีการปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด เป็นผู้ผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม และนำผลการประเมินไปบันทึกในระเบียบแสดงผลการเรียนรู้

1.4 ผู้เรียนที่มีผลการประเมินไม่ผ่านในเกณฑ์เวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะตามที่สถานศึกษากำหนด ครูหรือผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการซ่อมเสริมและประเมินจนผ่าน ทั้งนี้ควรดำเนินการให้เสร็จสิ้นในปีการศึกษานั้นๆ ยกเว้นมีเหตุสุดวิสัยให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษา

2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการตัดสิน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อตัดสินเลื่อนชั้นและจบระดับการศึกษาเป็นการประเมินการผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค เพื่อสรุปผลการผ่านในแต่ละกิจกรรม สรุปผลรวมเพื่อเลื่อนชั้นและประมวลผลรวมในปีสุดท้ายเพื่อการจบแต่ละระดับการศึกษา โดยดำเนินการดังกล่าวมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

2.1 กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของผู้เรียนทุกคนตลอดระดับการศึกษา

2.2 ผู้รับผิดชอบสรุปและตัดสินผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด เกณฑ์การจบแต่ละระดับการศึกษาที่สถานศึกษา กำหนด นั้น ผู้เรียนจะต้องผ่านกิจกรรม 3 กิจกรรมสำคัญ ดังนี้

2.2.1 กิจกรรมแนะแนว

2.2.2 กิจกรรมนักเรียน ได้แก่

1) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร โดยเลือกเพียง 1 กิจกรรม

2) กิจกรรมชุมนุม ชมรม

2.2.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2.3 ผู้รับผิดชอบเสนอผลการประเมินต่อคณะอนุกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้และ
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ความเห็นชอบ

2.4 ผู้รับผิดชอบเสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาเพื่ออนุมัติผลการประเมิน
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านเกณฑ์การจบแต่ละระดับการศึกษา

เกณฑ์การตัดสิน

ผู้เรียนจะต้องได้รับการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านเกณฑ์ตามที่
สถานศึกษากำหนด โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินอย่างเหมาะสม ดังนี้

1. กำหนดคุณภาพหรือเกณฑ์ในการประเมินตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน กำหนดไว้ 2 ระดับ คือ ผ่าน และไม่ผ่าน
2. กำหนดประเด็นการประเมินให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรม และ
กำหนดเกณฑ์การผ่านการประเมิน ดังนี้

2.1 เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินรายกิจกรรม

- | | | |
|---------|---------|--|
| ผ่าน | หมายถึง | ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ ปฏิบัติ
กิจกรรมและมีผลงานชิ้นงาน/คุณลักษณะตามเกณฑ์
ที่สถานศึกษากำหนด |
| ไม่ผ่าน | หมายถึง | ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบตามเกณฑ์
ไม่ผ่านการปฏิบัติกิจกรรม หรือมีผลงานชิ้นงาน/
คุณลักษณะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด |

2.2 เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปี/รายภาค

- | | | |
|---------|---------|--|
| ผ่าน | หมายถึง | ผู้เรียนมีผลการประเมินระดับ “ผ่าน” ในกิจกรรมสำคัญ
ทั้ง 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน
และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ |
| ไม่ผ่าน | หมายถึง | ผู้เรียนมีผลการประเมินระดับ “ไม่ผ่าน” ในกิจกรรม
สำคัญ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งจาก 3 ลักษณะ คือ
กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคม
และสาธารณประโยชน์ |

2.3 เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อจบระดับการศึกษา

- | | | |
|---------|---------|--|
| ผ่าน | หมายถึง | ผู้เรียนมีผลการประเมินระดับ “ผ่าน” ทุกชั้นปีในระดับ
การศึกษานั้น |
| ไม่ผ่าน | หมายถึง | ผู้เรียนมีผลการประเมินระดับ “ไม่ผ่าน” บางชั้นปี
ในระดับการศึกษานั้น |

แนวทางการแก้ไขนักเรียนกรณีไม่ผ่านเกณฑ์

กรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านกิจกรรมให้เป็นหน้าที่ของครูหรือผู้รับผิดชอบกิจกรรมนั้นๆ ที่จะต้องซ่อมเสริมโดยให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมจนครบตามเวลาที่ขาดหรือปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น แล้วจึงประเมินให้ผ่านกิจกรรมเพื่อบันทึกในระเบียบแสดงผลการเรียน ยกเว้นมีเหตุสุดวิสัยให้รายงานผู้บริหารสถานศึกษาทราบเพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเหมาะสมเป็นรายกรณีไป

ข้อเสนอแนะ

การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ผู้เรียนมีเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยสถานศึกษาควรกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนแต่ละกิจกรรม สำหรับกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามกิจกรรมครบตามโครงสร้างเวลาเรียน
2. ผู้เรียนมีผลการปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยอาจจัดให้ผู้เรียนแสดงผลงาน แฟ้มสะสมงาน หรือจัดนิทรรศการ
3. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หากสถานศึกษามีบุคลากรไม่เพียงพอหรือไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย สถานศึกษาอาจจัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เช่น กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งสถานศึกษาสามารถประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว และนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้
4. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรมีองค์ประกอบในการดำเนินการ ดังนี้
 - 4.1 มีครูที่ปรึกษากิจกรรม และมีแผนการดำเนินกิจกรรม
 - 4.2 มีหลักฐาน ชิ้นงาน หรือแฟ้มสะสมงาน
 - 4.3 มีผู้รับรองผลการเข้าร่วมกิจกรรม
 - 4.4 มีรายงานแสดงการเข้าร่วมกิจกรรม

บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ตามความเหมาะสม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

1. กำหนดแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา และโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
2. ผู้บริหารชี้แจง ทำความเข้าใจ และสร้างความตระหนักให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนเห็นคุณค่าและร่วมมือในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. พัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และมีความทันสมัยในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสถานการณ์ปัจจุบันอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

4. สร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษากับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรม

5. นิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษา ประเมินผล และสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้มาปฏิบัติงานในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6. แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานที่ประสบผลสำเร็จกับหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม

1. ศึกษาหลักการ วัตถุประสงค์ ขอบข่าย แนวการจัดกิจกรรม การประเมินผลพัฒนาผู้เรียน และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมาย

2. ชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้เรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. ร่วมกับผู้เรียนออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และเป็นไปตามหลักการ ปรัชญา และแนวการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน

4. ส่งเสริม กระตุ้น และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการจัดทำแผนงาน โครงการ ร่วมปฏิบัติกิจกรรม และการประเมินผล

5. ให้คำปรึกษา ดูแล ติดตาม ประสานงาน และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนในการร่วมกิจกรรมให้เป็นไปตามแผน

6. ประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน และซ่อมเสริมกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์พร้อมจัดทำเอกสารหลักฐานการประเมินผล

7. รายงานผลการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ แล้วนำผลการจัดกิจกรรมมาพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข

8. แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานที่ประสบผลสำเร็จกับหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของผู้เรียน

1. ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ตนเอง และเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถ หรือตามข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

2. เข้ารับการปฐมนิเทศจากครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม

3. ร่วมประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามลักษณะของกิจกรรม

4. ร่วมประชุมจัดทำแผนงาน โครงการ ปฏิทินงาน และปฏิบัติกิจกรรม ด้วยความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ

5. ร่วมประเมินการปฏิบัติกิจกรรมและนำผลมาพัฒนาตนเอง และนำเสนอผลการปฏิบัติกิจกรรมต่อครูผู้รับผิดชอบ

6. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดประสบการณ์ ทบทวน และสะท้อนความรู้สึกละหว่างการปฏิบัติกิจกรรม (After Action Review : AAR) รวมทั้งสร้างเครือข่ายจิตอาสาและขยายผลต่อยอดสู่ความยั่งยืน

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา

1. ให้ความเห็นชอบและมีส่วนร่วมในการกำหนดวางแผนดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความเหมาะสม

บทบาทของผู้ปกครองและชุมชน

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรม และอาสาสมัครกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา และชุมชน

2. ยอมรับในศักยภาพของผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนได้สำรวจตนเองเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกแผนการเรียน การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ

3. ดูแล เอาใจใส่ผู้เรียน และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของผู้เรียน

4. เป็นที่ปรึกษาหรือแนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีงามให้แก่ผู้เรียน

5. ร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อติดตามประเมินผลพัฒนาและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน
สรุปแนวคิดเรื่อง การบริหารการศึกษาและสถานศึกษา ดังแสดงในภาพประกอบ 6



ภาพประกอบ 6 สรุปแนวคิดเรื่องการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา

1.6 แนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 70) ได้ให้แนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และชุมชนต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษากำหนดให้จัดขึ้น แล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งอาจดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการต่างๆ ดังต่อไปนี้ เช่น

1. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
2. จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน

แนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถพัฒนาได้ โดยการนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ที่วิเคราะห์ไว้ไปบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการต่างๆ และกิจวัตรประจำวันของผู้เรียน

ตัวอย่าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ เรื่องมีจิตสาธารณะ มีตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และวิธีการพัฒนา ดังนี้

ตาราง 1 ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และวิธีการพัฒนาการ มีจิตสาธารณะ

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้	วิธีการพัฒนา			
		กลุ่มสาระ	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	โครงการ	กิจวัตรประจำวัน
8.1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน	8.1.1 ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงาน ด้วยความเต็มใจ	✓	✓	✓	✓
	8.1.2 อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา โดยไม่หวังผลตอบแทน	✓	✓	✓	✓
	8.1.3 แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น	✓	✓	✓	✓
8.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม	8.2.1 ดูแล รักษาสาธารณสมบัติ และสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ	✓	✓	✓	✓
	8.2.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม	✓	✓	✓	
	8.2.3 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น	✓	✓	✓	

ที่มา: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์. หน้า 76.

สรุปได้ว่า ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้สึก อารมณ์ สติปัญญา การคิดไตร่ตรองตามเหตุผลและความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ตามลำดับของเวลา หากผู้เรียนได้รับการดูแลแนะนำในบริบทที่เหมาะสม คือ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนก็จะทำให้ผู้เรียนได้รับการยอมรับจากสังคมและเกิดการยอมรับนับถือตนเองเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกที่อยู่ในสังคมอย่างเก่ง ดี และมีสุข

2. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2.1 ความหมายกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

คำว่ากิจกรรม ราชบัณฑิตยสถาน (2551:8) ได้ให้ความหมายว่า

- 1) การกิจที่ผู้สอนหรือผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนา ทั้งในและนอกชั้นเรียน
- 2) กระบวนการเรียนรู้หรือสร้างนิสัยที่มีลำดับขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2552: 21) ได้ให้ความหมายกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ว่า เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความตั้งใจ ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

2.2 แนวคิดทฤษฎีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2.2.1 การมีความรับผิดชอบ

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554:7-8) ได้เสนอลักษณะของคนรุ่นใหม่ ดังนี้

ลักษณะคนรุ่นใหม่ : CCPR

ลักษณะแรก คือ การคิดวิเคราะห์ (Critical Mind) ในสังคมบริโภคนิยม เราต้องให้ผู้เรียนมีความคิดวิเคราะห์ให้ได้เพื่อเขาจะได้เข้าใจ เรียนรู้ เข้มแข็ง และไม่ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อจากกระแสของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมก็ตาม

ลักษณะที่สอง คือ การคิดสร้างสรรค์ (Creativity Mind) เมื่อวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งใดแล้ว ก็ควรจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ คิดสิ่งใหม่ๆ ให้กับตนเองและสังคมด้วย เพราะถ้าเพียงแต่วิเคราะห์วิจารณ์ก็จะมีอะไรเกิดขึ้นใหม่

ลักษณะที่สาม คือ การมีผลผลิต (Productive Mind) เมื่อคิดสิ่งใหม่ๆ แล้วก็ต้องนำเอาความคิดนั้นไปสู่รูปธรรม คือการมีผลผลิตใหม่ๆ ด้วย ค่าของคนต้องให้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์

ลักษณะที่สี่ คือ การมีความรับผิดชอบ (Responsible Mind) ไม่ว่าจะคิด จะวิเคราะห์ จะสร้างสิ่งใหม่อะไรก็ตาม จะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก ด้วย ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมต่อไป

สรุปได้ว่า คนรุ่นใหม่จะต้องเป็นคนที่มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สร้างผลงานของตนเองได้ และต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

ความหมายของความรับผิดชอบ

พิมพัฐดา วัฒนวงศ์ปัญญา; สุรรัตน์ จินพงษ์; และเอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์ (2554: 78) ได้สรุปความหมายของความรับผิดชอบของกรมวิชาการ กรมศาสนา และสำนักงานราชบัณฑิตยสภาไว้ว่า ความรับผิดชอบ คือ ความตระหนักในหน้าที่ และความรับผิดชอบที่มีทั้งต่อตนเอง และสังคมอย่างเต็มความสามารถ โดยเน้นการเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รวมทั้งยอมรับผิดชอบผลของหน้าที่การงานที่ตนเองปฏิบัติทั้งดีและไม่ดี เมื่อเกิดมีปัญหามีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นเรื่องสำคัญที่มนุษย์ต้องมีอยู่ในจิตสำนึกทั้งต่อตนเองและสังคม เพื่อสร้างความสงบสุขแก่มนุษยชาติ การปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็กของสถาบันศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญ การ์ดเนอร์ (Gardner. 2007: 29) ได้แสดงทัศนะในเรื่องนี้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต มีความจำเป็นกับมนุษย์ในอนาคต การเรียนรู้จึงไม่ได้จำกัดอยู่ในโรงเรียนอย่างเดียว แต่ถึงกระนั้น การศึกษาในแบบโรงเรียนมักมุ่งเน้นทักษะและนวัตกรรมเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเรื่องจริยธรรม ความรับผิดชอบมักเป็นเรื่องเสริมเพียงเล็กน้อย จึงกลายเป็นว่าโรงเรียนละเลยและไม่ไตร่ตรองถึงวิธีการที่จะปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมส่วนรวมด้วย คนในยุคปัจจุบันจึงมีลักษณะของพลเมืองที่ไม่มีคุณภาพ การปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับผู้เรียนมีสองเรื่องหลักๆ ที่สำคัญคือ 1) จิตความเคารพ เป็นการรับรู้และยอมรับในความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์ เพราะปัจจุบันมนุษย์ไม่สามารถแบ่งแยกกลุ่มต่างๆ ได้อย่างเด็ดขาด การเรียนรู้เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์หรือนานาประเทศด้วยความปรารถนาดีไม่แสดงอาการดูถูกเหยียดหยามผู้อื่น การเคารพและการยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น จึงเป็นสิ่งจำเป็น และ 2) จิตจริยธรรม เป็นความรับผิดชอบของบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์และประชากรที่ดีของโลกต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ที่สำคัญต้องเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

พิมพัฐดา วัฒนวงศ์ปัญญา; สุรรัตน์ จินพงษ์; และเอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์ (2554: 90-96) ได้สังเคราะห์และอธิบายถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้มีจิตรับผิดชอบสำหรับคนยุคใหม่ได้ดังนี้

- ... 1) คุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง
 - มีมโนคติที่ดีกับตัวเอง มีความเข้าใจและพึงพอใจในตัวเอง
 - มีความคิดริเริ่มและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
 - มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง
 - เคารพศักดิ์ศรีของตัวเอง รักษาและเชิดชูเกียรติของวงศ์ตระกูล
 - มีเป้าหมายในอนาคตและมองอนาคตในแง่ดี
- 2) คุณลักษณะของความรับผิดชอบต่อสังคม
 - ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับของสังคม/โรงเรียน

- เมื่อเห็นสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสังคมก็ช่วยกันแก้ไขตามความสามารถ
- ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่อยู่ในสังคม
- ไม่ละเลยหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี
- เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

3) คุณลักษณะของความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

- เรียนรู้และเข้าใจในวัฏจักรของธรรมชาติ รู้วิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยให้มีระยะเวลาในการใช้งานนานที่สุด
- อนุรักษ์พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น ช่วยกันป้องกันและรักษาสิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่

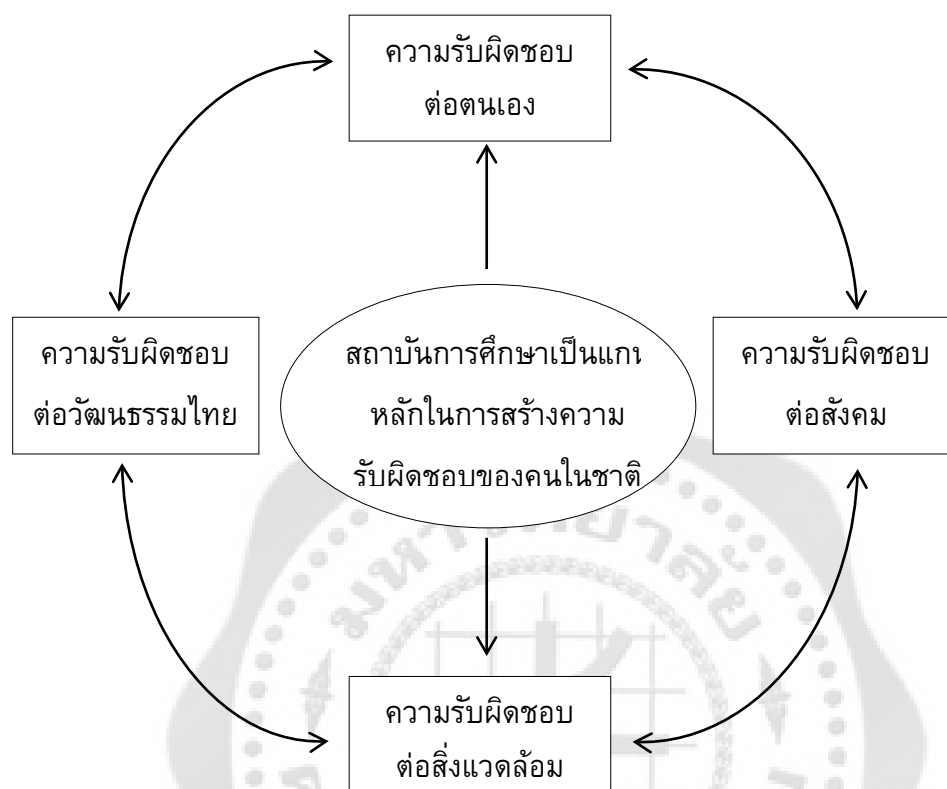
- ลดวิธีการทำลายสิ่งแวดล้อม เริ่มตั้งแต่การจัดบ้านให้น่าอยู่ และช่วยกันปลูกต้นไม้ทดแทน ลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากการสังเคราะห์และหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากธรรมชาติ เช่น ใช้ใบตองแทนการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร

4) คุณลักษณะของความรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมไทย

- มีเจตคติที่ดีและมีความเข้าใจเกี่ยวกับชาติภูมิในการดำรงเอกลักษณ์และการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย
- การยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีอันดีงามทางพุทธศาสนา ซึ่งมีส่วนทำให้สังคมไทยมีความสงบสุข
- การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นศูนย์รวมความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาติ
- การปลูกฝังเอกลักษณ์เกี่ยวกับการประณีตประนอมและการประสานประโยชน์ และนิยมแนวทางเชิงสันติ ถ้อยทีถ้อยอาศัย อาศัยอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์แบบเครือญาติ สังเกตได้จากเราจะเรียกญาติผู้ใหญ่ว่า “ลุง ป้า น้า อา” ทั้งๆ ที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด ซึ่งไม่มีวัฒนธรรมแบบนี้ในสังคมตะวันตก
- การปลูกฝังค่านิยมของการเคารพผู้อาวุโส และกตัญญูรู้คุณ มีความรู้สึกต้องสำนึกบุญคุณของผู้ที่เคยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล และต้องทดแทนบุญคุณหากมีโอกาส เพราะเป็นฐานของสังคมไทยจะให้ความสำคัญแก่ผู้อาวุโส และเป็นการปลูกฝังในการสร้างลักษณะนิสัยของคนในเรื่องของสัมมาคารวะ
- การอนุรักษ์ภาษาไทย การรู้จักใช้ภาษาไทยในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม และรู้จักการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง ทั้งการพูดและการเขียน...

จากการศึกษาเรื่องการมีความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะคิด จะทำอะไร จะต้องมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ผู้เรียนมีจิตรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อสิ่งแวดล้อม และต่อวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้การสร้างจิตความรับผิดชอบต่อ

ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ คือมีความรับผิดชอบต่อและเสียสละเพื่อส่วนรวม ดังแสดงในภาพประกอบ 7



ภาพประกอบ 7 สถาบันการศึกษาเป็นแกนหลักในการสร้างความรับผิดชอบต่อคนในชาติ

2.2.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)

ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม

นักวิชาการจำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม ดังเช่น เบอร์แมน (Berman, 1997, อ้างอิงจาก Honeyman, 2010; 599-613) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ลักษณะของบุคคลหรือทัศนคติที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างมีคุณภาพ โดยบุคคลในสังคมต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนและรับผิดชอบต่อสมาชิกในสังคมใหญ่ แนวคิดของความรับผิดชอบต่อสังคมมุ่งเน้นไปที่ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับคนอื่น ๆ และสังคมขนาดใหญ่ สอดคล้องกับ ซิลวา แซนสัน สมาร์ท และ ทูมเบอโร (Silva, Sanson, Smart และ Toumbourou. 2004: 229-255) ได้เสนอว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมเกี่ยวข้องกับทัศนคติของแต่ละบุคคลและพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกโดยเจตนาและสมัครใจในจุดมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือชุมชน สังคม ให้เกิดประโยชน์ ส่วน World Business Council Sustainable Development (WBCSD) (The World Bank, 2000) ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ความมุ่งมั่นขององค์กรธุรกิจที่จะพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยดูแลบุคลากรขององค์กร รวมไปถึงครอบครัว

ของบุคลากร ตลอดจนชุมชนและสังคม โดยมุ่งที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเหล่านี้ให้ดีขึ้น ในขณะที่กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ (2542) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การปฏิบัติหน้าที่ของตนที่มีต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และประเทศชาติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม สอดคล้องกับ จันทนา จันทรบรรจง และคนอื่นๆ (2554: 73-90) ซึ่งได้ให้ความหมายว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การแสดงออกถึงความมีจิตสาธารณะ เช่น การดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งของที่ใช้ร่วมกันของโรงเรียน ชุมชน สังคม การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นในการใช้ สาธารณสมบัติ เคารพกฎหมาย การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ รวมทั้งการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าว สามารถสรุปความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมได้ดังนี้ ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง โดยมุ่งผลประโยชน์ที่เกิดกับส่วนรวม การยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเป็นการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน และชุมชน

ความรับผิดชอบต่อสังคมกับการบริหารสถานศึกษา

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2554: 1 - 14) ได้อธิบายถึงความรับผิดชอบต่อสังคมกับการบริหารสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้ ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเครื่องมือที่จะทำให้องค์กรมีการพัฒนา ซึ่งจะอำนวยความสะดวกต่อสถานศึกษาจำแนกได้เป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับภายในองค์กรที่นอกจากการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาแล้วยังเป็นการสร้างค่านิยมด้านความรับผิดชอบต่อบุคลากรและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนอีกด้วย 2) ระดับภายนอกองค์กร ได้แก่ การจัดการอย่างมีส่วนร่วมและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐ และสื่อมวลชน

ในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ไปสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ดังนั้นขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษา ภายหลังการปฏิรูปสถานศึกษาจึงมี 4 ด้าน คือ งานด้านวิชาการ งานด้านงบประมาณ งานด้านการบริหารบุคคล และงานด้านการบริหารงานทั่วไป และ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ ได้เสนอแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมสู่แผนการปฏิบัติการของสถานศึกษาไว้ดังนี้

กิจกรรมหลัก	เพิ่มคุณค่าแนวคิดมีความรับผิดชอบต่อสังคม
ด้านงานวิชาการ	ส่งเสริมการเรียนการสอน สอดแทรกเนื้อหา การมีจิตสาธารณะและการมีความรับผิดชอบต่อสังคม
ด้านงบประมาณและแผนงาน	การบริหารอย่างโปร่งใส พัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานที่ทำงาน ดูแลด้านสุขอนามัยรักษาสิ่งแวดล้อม

ด้านการบริหารบุคคล	ส่งเสริมด้านการศึกษาและการฝึกอบรม ไม่มีการเลือกปฏิบัติ
ด้านการบริหารงานทั่วไป	กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความดี กิจกรรมช่วยเหลือพัฒนา
	ความเป็นอยู่ของชุมชนใกล้เคียง

สรุปได้ว่า การบูรณาการด้านแนวคิด ความรับผิดชอบต่อสังคมสู่แผนการปฏิบัติการนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งปัจจุบันนี้แนวทางปฏิบัตินี้ได้รับการยอมรับทั่วโลก ว่าเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้สถานศึกษายึดถือปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ สถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรในการพัฒนาสังคม พัฒนาชาติ มีหน้าที่หลักพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองของชาติเท่าเทียมพลเมืองโลกที่มีความเป็นมนุษย์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงควรมีการนำแนวคิดนี้เข้ามาบริหารจัดการในรูปของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นรูปธรรม โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นต้นแบบ เป็นผู้ช่วยขับเคลื่อนนโยบาย/โครงการ/กิจกรรม เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสถานศึกษาได้แสดงออกให้สังคมรู้ว่ามีความมุ่งมั่นเพื่อทำในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมและประเทศชาติตลอดไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้

เวนท์เซล (Wentzel.1991: 1-24) ได้ศึกษาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

นอกจากนี้ ไรท์ (Wright และคณะ. 2010: 277-298) ได้ทำการประเมินผลการศึกษาที่ใช้การบูรณาการความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคมในโปรแกรมสุขภาพในนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย 1) การเคารพต่อสิทธิและความรู้สึกของคนอื่น ๆ 2) การแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติและไม่ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ๆ 3) การมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม 4) การดูแลสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

ส่วน ภาวนา เทียนขาว (2540: บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถทางการคิดแก้ปัญหาและความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า รูปแบบการสอนแบบแก้ปัญหาการสอนตามคู่มือครู ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สาวิตรี แสงศิลป์ และนือนอน พิณประดิษฐ์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทครอบครัวและสถานศึกษาในการพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้การสัมภาษณ์อาจารย์และผู้ปกครองของนักศึกษา พบว่าครอบครัวมีบทบาทในการพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม โดยการอบรมเลี้ยงดู รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด คือ 1) การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หรือการดูแลแบบใช้เหตุผล 2) การอบรมสั่งสอนปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การมอบหมายงานบ้าน ให้โอกาสแสดงความคิดเห็น และ 3) การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครอง เช่น รักษาคำพูด 4) เทคนิคการเสริมแรงทางบวกและทางลบ ส่วนบทบาทของสถานศึกษามี 3 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านครูเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ตรงต่อเวลา แต่งกายเรียบร้อย ใช้คำพูดสุภาพ 2) ด้านการจัดกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมสอดแทรกคุณธรรม กิจกรรมแสดงความสามัคคี 3) ด้านเพื่อน ได้แก่ การคบเพื่อนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง นอกจากนี้ยังได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บทบาทครอบครัวในการพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบของสังคมของนักเรียน พบว่า การรับรู้บทบาทครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อพฤติกรรมรับผิดชอบของสังคมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r=.66$) และการรับรู้บทบาทสถานศึกษาในการพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบของสังคมของนักเรียน พบว่า การรับรู้บทบาทสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกต่อพฤติกรรมรับผิดชอบของสังคมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r=.67$)

2.2.3 จิตสาธารณะ

สืบเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม ... จึงได้ค้นคว้าเรื่องจิตสาธารณะ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้

ความหมายจิตสาธารณะ

ปิยลักษณ์ พุกกะวัน (2554: 51) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาองค์ประกอบและพัฒนาจิตสาธารณะของเด็กปฐมวัย ได้สรุปความหมายของจิตสาธารณะ ซึ่งนักวิชาการและหน่วยงานได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ จิตสาธารณะ หมายถึง การมองเห็นคุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในคุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลในสังคม เป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม การเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

ความหมายจิตอาสา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555: 233) ได้ให้ความหมายจิตอาสา ดังนี้ จิตอาสา หมายถึง ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวม เป็นจิตที่เป็นผู้ให้ คิดดี คิดทางบวก มีความหวังดีต่อผู้อื่น เป็นความสมัครใจ เต็มใจตั้งใจทำ อยากช่วยเหลือ โดยไม่หวังผลตอบแทน และส่งผลให้เกิดความสุขทางจิตใจ ผู้มีจิตสาธารณะจะแสดงพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การงดเว้นการกระทำที่จะส่งผลให้เกิดความชำรุดเสียหาย การมีส่วนร่วมดูแลรักษาและเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพยากรส่วนรวม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555: 235) ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์พฤติกรรมสำคัญของจิตอาสาและจิตสาธารณะ พบว่า ทั้งจิตอาสาและจิตสาธารณะมีองค์ประกอบที่เป็นรากฐานร่วมกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) การให้ 2) การไม่เบียดเบียน และ 3) การมุ่งประโยชน์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์พฤติกรรมสำคัญของจิตอาสาและจิตสาธารณะ

ประเด็น	พฤติกรรมหลัก	องค์ประกอบที่เป็นรากฐานร่วมกัน		
		การให้	การไม่เบียดเบียน	การมุ่งประโยชน์
จิตอาสา	1) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	✓	✓	✓
	2) การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	✓	✓	✓
	3) การมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น	✓	✓	✓
จิตสาธารณะ	1) การงดเว้นการกระทำที่จะส่งผลให้เกิดความชำรุดเสียหายของทรัพยากรส่วนรวม	✓	✓	✓
	2. การมีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพยากรส่วนรวม	✓	✓	✓
	3. การเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพยากรส่วนรวม	✓	✓	✓

ที่มา: วิชัย วงษ์ใหญ่. (2555). จิตอาสาในสารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติฯ. หน้า 235.

จิตอาสาทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่งกันและกัน คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยเรียน เพราะจิตอาสาและจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง ดังสุภาษิตที่ว่า ไม้อ่อนดัดง่ายไม้แก่ดัดยาก (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2555: 233) ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538: 77) ที่ให้ทัศนะเรื่องนี้ว่า การสร้างและพัฒนาจิตสาธารณะ

ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการปลูกและส่งเสริมจริยธรรม วัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง เด็กจะเริ่มสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวแทนการสนใจตนเอง วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555:237) ยังได้แสดงความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาจิตอาสาว่า จะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยมีผู้สอนเป็นกลไกพัฒนาโดยเริ่มจากตัวผู้สอนเองก่อนแล้วบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน สอดแทรกไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนามีความสมดุลระหว่างการคิดและการปฏิบัติ ส่วนการประเมินผลมุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริง และสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า จิตสาธารณะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาแล้วเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมที่เน้นการให้ การไม่เบียดเบียน และการมุ่งประโยชน์ ซึ่งจะต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก โดยบูรณาการการเรียนรู้ การคิด และการปฏิบัติจริงอย่างสมดุล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

ศุภรัตน์ ทองอ่อน (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 ในจังหวัดปราจีนบุรีที่มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 494 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดจิตสาธารณะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และด้านการประหยัดพลังงานไฟฟ้า และแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจิตสำนึกสาธารณะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมากและด้านการประหยัดพลังงานไฟฟ้าอยู่ค่อนข้างมาก ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 มีจิตสำนึกสาธารณะสองด้านอยู่ในระดับค่อนข้างมาก จากการวิจัยนี้ได้มีการวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมพบว่า นักเรียนที่มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์มีจิตสำนึกสาธารณะทั้งสองด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก นักเรียนที่มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับตามกฎเกณฑ์มีจิตสาธารณะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมากและด้านการประหยัดพลังงานไฟฟ้าอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนนักเรียนที่มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์จะมีจิตสำนึกสาธารณะทั้งสองด้านอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจิตสำนึกสาธารณะทั้งสองด้านสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนนักเรียนที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ระดับเหนือกฎเกณฑ์มีจิตสำนึกสาธารณะด้านการประหยัดพลังงานไฟฟ้าสูงกว่านักเรียนที่มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับก่อนกฎเกณฑ์ แต่นักเรียนที่มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกันมีจิตสำนึกสาธารณะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่แตกต่างกันและไม่พบผลปฏิสัมพันธ์ของระดับชั้นกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อจิตสำนึกด้านอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและด้านการประหยัดพลังงานไฟฟ้า

พรพรหม พรคพวก (2550: 81-85) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสหวิทยาเขตกรุงเทพตะวันออก กรุงเทพมหานคร มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยบางประการได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การคล้อยตามผู้อื่นสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนและการอบรมเลี้ยงดู

แบบประชาธิปไตยกับตัวแปรตาม คือ จิตสาธารณะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้ ด้านการถือเป็นที่ และด้านการเคารพสิทธิการใช้ โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 412 คน พบว่า กลุ่มตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กับจิตสาธารณะโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่วนการคล้อยตามผู้อื่น การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนส่งผลต่อจิตสาธารณะโดยรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะโดยรวมและรายด้าน โดยในด้านการรับรู้ความสามารถของตนส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะมากที่สุด กล่าวคือนักเรียนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนในระดับสูงจะมีจิตสาธารณะในระดับสูงด้วย ด้านการคล้อยตามผู้อื่นส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะด้านการเคารพสิทธิการใช้ในระดับสูงด้วย เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่ต้องการการยอมรับจากผู้อื่น จึงพยายามแสดงพฤติกรรมเพื่อเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นด้วยการเคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้ของร่วมกัน ไม่ยึดของส่วนรวมมาเป็นของตนและพยายามปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะโดยรวมและแยกรายด้าน นักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับครูในระดับสูงจะมีจิตสาธารณะในระดับสูงด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงความคิดหรือการเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่เกิดจากการสังเกตตัวแบบ ครูจึงเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนที่เกิดขึ้นเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ อิทธิพลสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนจึงไม่ส่งผลต่อจิตสาธารณะ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติอาจเนื่องมาจากสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยทำให้นักเรียนรู้จักคิดตัดสินใจด้วยตนเอง จึงเป็นเหตุให้บทบาทในการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กลดน้อยลง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจึงไม่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียน

เจษฎา หนูรุ่น (2551: 101 - 106) ทำการศึกษาปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยจิตลักษณะ ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ค่านิยมความเป็นไทย สติปัญญา ประสบการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต ที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียน โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ ด้านการถือเป็นที่ ด้านการเคารพสิทธิ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 405 คน พบว่า ตัวแปรปัจจัยจิตลักษณะมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลโดยรวมและรายด้าน พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ส่งผลทางบวกต่อจิตลักษณะด้านการเคารพสิทธิอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านการใช้ ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการเคารพสิทธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะโดยรวมและด้าน ถือเป็นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านการเคารพสิทธิ ส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษาตัวแปรสถิติปัญหา ส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะ โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านเครพลทธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรประสบการณ์ทางสังคม ส่งผลต่อจิตสาธารณะโดยรวมและรายด้านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้นจากผลศึกษาสุขภาพจิตที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2.4 การเรียนรู้จากประสบการณ์

เทคนิควิธีการซึ่งเป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของการทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ แนวคิดของ David A.Kolb ซึ่งแนวคิดนี้ได้แสดงถึงการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) เพราะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริง และร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการเป็น Active Learner อย่างแท้จริง

ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์

ราณี รัชพงษ์ (2547: 42) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) คือกระบวนการสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติด้วยการนำประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ ขึ้น

กิงแก้ว อารีรักษ์ และคณะ (2549: 70) ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ว่า หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ (Learning by Doing) โดยการดึงประสบการณ์จากตัวผู้เรียน แล้วกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นออกมา เพื่อพัฒนาความคิดใหม่ เจตคติใหม่และทักษะใหม่ไปสู่ความรู้ใหม่

เครจ (Craig,1987: 498) ให้ความหมายการเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถที่ได้รับจากการสังเกต การกระตุ้นหรือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยความสนใจ ได้ร่วมปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต การเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้เพื่อให้ได้ประโยชน์ด้านความรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการ โดยแสวงหาคำตอบและตอบคำถามได้ด้วยตนเอง

อีแวน (Evan,1994: 112) ได้กล่าวถึงความหมายการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่า หมายถึง ความรู้และทักษะที่ได้รับประสบการณ์จากการทำงาน จากการศึกษา และการปฏิบัติ และจากการศึกษาตามอรรถาัย โดยผ่านจากการศึกษาทุกประเภท การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นวิธีการเรียนรู้จากหนังสือ จากการบรรยาย การทดลองที่หลากหลาย

ดิวอี้ (Dewey;1939:159-160) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง การที่ผู้เรียนเป็นผู้คิดและลงมือทำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหา คิดหาแนวทางแก้ไข เพื่อปรับเปลี่ยนตนเองตามการเรียนรู้ใหม่

โคลบ (Kolb,1984:21) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง กระบวนการสร้างความรู้โดยการปรับเปลี่ยนประสบการณ์ จากการสังเกต การสะท้อนความคิด และการสรุปความคิดรวบยอดอย่างต่อเนื่องเป็นความรู้สู่การนำไปใช้ประโยชน์

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์หมายถึง กระบวนการสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยการดึงประสบการณ์จากตัวผู้เรียน จากการกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิด เกี่ยวกับประสบการณ์นั้นออกมาเพื่อพัฒนาความคิดใหม่ เจตคติใหม่และทักษะใหม่

โคลบ (Kolb,1984:21) ได้เสนอกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าประกอบด้วย ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นสร้างประสบการณ์ (Concrete Experience) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ที่เป็นรูปธรรม
2. ขั้นสังเกตปฏิกริยาตอบสนอง (Reflective Observation) เป็นขั้นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นความแตกต่าง มุมมองอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ขณะนั้น แล้วสะท้อนแนวคิดของตนเองออกมาด้วยมุมมองที่หลากหลาย
3. ขั้นนิมโนทัศน์เชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสรุปความรู้จากการสังเกตและสะท้อนความคิด บูรณาการสิ่งต่างๆ ที่ได้รับรู้เข้าเป็นทฤษฎีอย่างเป็นเหตุเป็นผล
4. ขั้นทดลอง (Active Experimentation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำหลักการที่สรุปได้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่

นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2555: 41-42) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยใช้วิธีสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีความเชื่อว่าการเรียนรู้จากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหา คิดหาแนวทางแก้ไข ลงมือปฏิบัติจนเกิดประสบการณ์จากการปฏิบัติ ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ของตนเอง เกิดการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมให้เป็นความรู้ใหม่ ซึ่งจะเป็นความรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการคิด และการกระทำจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีความคิดที่เป็นหลักสำคัญ คือ เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน ที่เกิดจากการกระทำจนทำให้เกิดความรู้ใหม่ ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนทำให้เกิดการขยายของเครือข่ายความรู้อย่างกว้างขวาง และมีการสื่อสารด้วยการพูดหรือเขียนเพื่อวิเคราะห์ความรู้

องค์ประกอบของการเรียนรู้จากประสบการณ์ มี 4 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ (Experience) โดยผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้
2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflection and Discussion) โดยผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง

3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ นำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยเสริมให้สมบูรณ์ หรือแนะแนวทาง และผู้เรียนเป็นผู้สานต่อจนเกิดความคิดรวบยอด

4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experiment or Applying) ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์อื่นๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง

จากแนวคิดเรื่องการเรียนรู้จากประสบการณ์ดังกล่าว สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการถึงประสบการณ์การกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นออกมา เพื่อพัฒนาความคิดเจตคติ และทักษะใหม่ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1. ประสบการณ์ 2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย 3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และ 4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2554: 94-95) ได้อธิบายถึงภาพรวมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของ David A.Kolbว่ามีหลักสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการเรียนที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน
2. ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ทำหยาอย่างต่อเนื่องและเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า Active Learning
3. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ
4. ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้และประสบการณ์ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง
5. มีการสื่อสารโดยการพูดหรือการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ พฤติกรรม ผลงาน

ประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มีหลากหลาย ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถมองเห็นสู่ทางการนำองค์ความรู้เชิงวิชาการที่เรียนมาแล้ว ทักษะการดำรงชีวิตหลากหลายที่เคยได้รับการเสริมสร้าง เช่น ทักษะสังคม (Social Skill) ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skill) ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง 2. คุณค่าที่แท้จริงจากการเรียนรู้เป็นประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น 3. รู้ความสามารถศักยภาพของตนเองที่แตกต่างจากผู้อื่น 4. สามารถตัดสินใจที่เกิดผลจริงและตรงบนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Real Result) มิใช่การคาดเดา 5. พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และการคิดวิเคราะห์ 6. พัฒนาความรับผิดชอบ (Responsibility and Accountability) ในการกระทำของตนเอง

2.2.5 การปฏิบัติการเรียนรู้จากการบริการสังคม

การพัฒนาความรับผิดชอบต่อแก่เยาวชนเพื่อสนองตอบความต้องการของสังคม นอกจากเป็นการรักษา ถ่ายทอด คุณค่าและวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญแล้ว ยังเป็นการมุ่งสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่สังคมอีกด้วย ดังที่ สุนททิพย์ บุญสมบัติ (2555: 9-52-9-53) ได้เสนอไว้

ว่า การสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบแก่เยาวชนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งระดับหน่วยและบทเรียนมักจะเน้นการศึกษาแบบกลุ่มมีการทำแผนงานด้านบริการ (service projects) ทั้งในโรงเรียนและชุมชน มีการอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันแก้ปัญหาและตัดสินใจในระดับชั้นเรียนหรือในระดับชุมชนก็ได้ ครูอาจเข้าร่วมวางแผนงานกับนักเรียนในลักษณะแผนงานของชั้นเรียน (class projects) กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะช่วยสนับสนุนสาระร่วมสมัยทางสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ การตัดสินใจ และการกระทำที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางสังคมอย่างแท้จริง

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช) (2554: 114-120) ได้นำเสนอหลักการ ประโยชน์ ขั้นตอนสำคัญของการปฏิบัติการเรียนรู้จากการบริการสังคม สรุปได้ดังนี้

การเรียนรู้จากการบริการสังคม คือ วิธีสอนที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานการบริการในชุมชน ซึ่งการบริการนั้นเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ซึ่งจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในสังคม ด้วยเหตุนี้กิจกรรมการเรียนรู้จากการบริการสังคมจึงเป็นสื่อกลางที่พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสังคมภายนอก ซึ่งนักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับปัญหามากขึ้น หลักสำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้จากการบริการสังคมนั้น ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มวางแผนร่วมกับชุมชน โดยเน้นการปฏิบัติงานที่ควบคู่กับเนื้อหาวิชาการ มีการสะท้อนผลการปฏิบัติงานที่เน้นการมีส่วนร่วมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ คือ นอกจากการเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์จริงแล้วนักเรียนยังสามารถสร้างองค์ความรู้ของตนเองอย่างหลากหลายได้อีกด้วย เพราะการทำงานโครงการบริการสังคมจะต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหา การแสวงหาข้อมูล การเขียนโครงการ การลงมือปฏิบัติการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และการสรุปประเมินทั้งฝ่ายนักเรียนและชุมชน

สรุปได้ว่า วิธีที่จะพัฒนาความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมนั้นจะต้องเริ่มต้นที่การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการนำตนเองไปรับใช้สังคม ชุมชน เพราะนอกจากจะเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและชุมชนได้วางแผนปฏิบัติจริงแล้ว ยังมีการสะท้อนผลการเรียนรู้สู่ผู้เรียนโดยตรงอีกด้วย

2.2.6 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) เป็นแนวทางหนึ่งที่สถานศึกษาหลายระดับพยายามนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินงานทางการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมคือสถานศึกษามีพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของการบริหารในรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นหลักการสากลที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพราะมีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลที่สถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน รับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจได้ถูกต้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติสาระที่เป็นหลักสำคัญเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังปรากฏในมาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553: 26 – 33) ได้แสดงถึงแนวคิดการบริหาร การจัดการศึกษา แนวทางการดำเนินงานและองค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมสรุปได้ดังนี้

การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมนั้นมีรูปแบบการปฏิบัติงาน 3 ระดับคือ ระดับองค์กร ระดับสถาบัน และระดับบุคลากร ส่วนระดับการมีส่วนร่วมสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (International Association for Public Participation) ได้กำหนดไว้ 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ และระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับให้เสริมอำนาจแก่ประชาชน ส่วนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาต้องเกิดจากการประสานงานกันในลักษณะกัลยาณมิตร ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน โดยมีประเด็นสำคัญในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม เครือข่ายมีบริบท สภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน มีผู้ประสานงานที่ดี สมาชิกเครือข่ายมีความต้องการร่วมกัน ส่วนองค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมประกอบด้วย วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย สมาชิก ผู้ประสานงาน และกรรมการ กิจกรรม และทรัพยากร

อนันต์ นามทองตัน (2554: 171 - 172) ได้แสดงทัศนะเรื่อง การสร้างเครือข่ายสถานศึกษา ดังนี้

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ระหว่างสถานศึกษาเพื่อให้องค์กรดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปตามวัตถุประสงค์จำเป็นต้องมีรูปแบบการสร้างเครือข่ายที่มีคุณภาพและหลากหลายสอดคล้องกับสถานการณ์รวมถึงบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งด้วย

เครือข่าย (Network) จึงหมายถึง กลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่างๆ ที่เข้ามารวมกันและสร้างความสัมพันธ์กันขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล ร่วมกิจกรรม และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือมีการเชื่อมโยงประสานกันด้านทรัพยากร การแก้ไขปัญหา ให้ข่าวสาร หรือสนองความต้องการในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ภายใต้ความสมัครใจ ความเป็นอิสระของสมาชิก และความเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งโดยนัยนี้ประเด็นสำคัญคือ

1. ดำเนินการด้วยความสมัครใจของสมาชิกเครือข่าย
 2. กิจกรรมของเครือข่ายที่ดำเนินการต้องเกิดการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือ สนับสนุนระหว่างสมาชิก
 3. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกต้องมีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง
 4. มีความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเครือข่ายในแต่ละเรื่องโดยได้รับการยอมรับจากสมาชิก
 5. เครือข่ายอาจมีโครงสร้างที่ชัดเจน (เครือข่ายเป็นทางการ) และไม่ชัดเจน (เครือข่ายไม่เป็นทางการ) เน้นหนักก็ได้
 6. การสร้างเครือข่ายจะเป็นเชิงพัฒนามากกว่าการแข่งขันซึ่งกันและกัน
 7. เครือข่ายที่เกิดขึ้นมุ่งสู่การแลกเปลี่ยน (Exchange) และการรวมพลัง (Synergy) สู่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่าหรือความเข้มแข็งของกลุ่มหรือองค์กร
 8. นำไปสู่ความผูกพันของกลุ่มหรือองค์กรมากกว่าการอยู่โดดเดี่ยว
- สรุปได้ว่า การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของประชาชนนอกจากทำได้หลายระดับและหลายวิธีแล้ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาที่สำคัญอีกด้วย เพราะความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นงานการยกระดับการศึกษาที่นำบุคลากรที่มีประสบการณ์จากหน่วยงานต่างๆ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมแก้ปัญหา เป็นการลดเวลาการทำงานและการใช้ทรัพยากรที่ซ้ำซ้อน อีกทั้งยังจะส่งผลต่อสังคมในวงที่กว้างขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัตติกร ผรณสุวรรณ (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่ายทั้ง 3 หน่วยงานอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนความต้องการการมีส่วนร่วมทั้ง 3 หน่วยงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่าย ประกอบด้วย
 - 1) หลักการและเหตุผล 2) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาแบบ 3) เป้าหมายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 5) ระดับการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดเป็น 2 ระดับคือ 5.1) ระดับประสานงานหน่วยงานเครือข่าย 5.2) ระดับปฏิบัติการ ในแต่ละระดับมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่
 - (1) องค์กรและโครงสร้าง (2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ (3) กิจกรรมการมีส่วนร่วม 6 ด้าน คือ (3.1) การกำหนดความสำคัญของปัญหา (3.2) การวางแผน (3.3) การตัดสินใจ (3.4) การดำเนินงาน (3.5) การได้รับประโยชน์ (3.6) การติดตามและประเมินผล

3. กลยุทธ์การขับเคลื่อนรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่ายสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) บทนำ 2) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ 2.1) การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน 2.2) การกำหนดแผนและการจัดสรรทรัพยากร 2.3) การปรับปรุงระบบและพัฒนาบุคลากร 2.4) การรวมพลัง 3) ปัจจัยความสำเร็จในการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ 4) มาตรการเร่งด่วนสำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบสู่การปฏิบัติ

สอาดจิต เพ็ชรมีศรี (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดการจัดการความรู้ของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงกลาโหม ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบเครือข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดการจัดการความรู้ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหมที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ที่มาของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) แนวคิดและหลักการของรูปแบบ และ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้นำและสมาชิก 2) เป้าหมายร่วมของเครือข่าย 3) เทคโนโลยีสารสนเทศ งบประมาณและทรัพยากร 4) กิจกรรมเครือข่าย และ 5) การบริหารจัดการ โดยทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ประสิทธิภาพเครือข่าย คือ 1) การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของเครือข่าย 2) ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในสถาบันเครือข่าย และ 3) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง เช่น อาจารย์พยาบาล บุคลากรสนับสนุน และนักเรียนพยาบาล ศาสตราจารย์ ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ แบ่งเป็น แนวทางสำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 และส่วนที่ 4 เงื่อนไขและข้อจำกัดของการใช้รูปแบบ

2. การทำงานในรูปแบบเครือข่าย สถาบันที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายต้องมีนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่มีแนวทางร่วมกัน และมีทิศทางเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และองค์ประกอบด้านเป้าหมายร่วม สามารถดำเนินการเพียง 1 - 2 เรื่องก็ได้ตามความพร้อมของสถาบันสมาชิกเครือข่ายที่จะตกลงกัน

3. ข้อเสนอแนะ แบ่งเป็น 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.3 ความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในเอกสารสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ และหลักสูตรในพุทธศาสนา

จากการศึกษาเอกสารสำคัญของชาติ เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง ฯลฯ ได้พบข้อความที่ระบุถึงการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบันจึงขอเสนอเป็นตารางสรุปดังต่อไปนี้

ตาราง 3 สรุปความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในเอกสารสำคัญของชาติ

เอกสารสำคัญของชาติ	ข้อความที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรม
1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553	การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดี มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)	การพัฒนาบุคคลจะยึดหลักการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เป็นผู้ให้และผู้รับอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นกัลยาณมิตร
4.แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559)	การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน
5. แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ.2554-2559)	การร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนได้ตระหนัก และเห็นคุณค่าของวิถีไทย ตลอดจนสร้างจิตสำนึกที่ดีในการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม
6. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (พ.ศ.2555-2559)	การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม
7. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)	การพัฒนาผู้เรียนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มีความมุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ
8. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	จุดหมายมี 5 ข้อ ข้อที่ 5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะ ที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข คุณลักษณะที่พึงประสงค์มี 8 ข้อ ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ

ตาราง 3 (ต่อ)

เอกสารสำคัญของชาติ	ข้อความที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรม
9. เป้าหมายยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้ การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)	เป้าหมายยุทธศาสตร์ข้อ 3 คนไทยใฝ่รู้ : มีคุณธรรมพื้นฐาน มีจิตสำนึกและค่านิยมที่ พึงประสงค์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย มีตัวบ่งชี้ และค่าเป้าหมาย 5 ข้อ ข้อ 3.5 สัดส่วนคนไทย ที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมอย่างสม่ำเสมอ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 5 ต่อปี
10. ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมือง(พ.ศ.2553-2561)	หลักการสร้างความเป็นพลเมืองมี 6 ประการ ประการที่ 6 รับผิดชอบต่อสังคม คือ ตระหนักว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะ รับผิดชอบต่อ และร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้น ที่ตนเอง
11. ค่านิยมหลักของคนไทยตามนโยบาย ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พ.ศ.2557	มี 12 ประการ ข้อ 12 คำนึงถึงผลประโยชน์ของ ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง
12. นโยบายรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ พลเรือเอก ณรงค์ พิพัฒน์ประยูร ประจำปีงบประมาณ 2558	- 5 นโยบายทั่วไป ข้อที่ 3 การพัฒนาระบบการจัด การศึกษาและพัฒนาหลักสูตร การมีจิตสาธารณะ ความตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่า ส่วนตน - 10 นโยบายเร่งด่วน ดำเนินการให้เห็นผลใน 3 เดือน ข้อ 4 ทบทวนหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาระบวนการคิด วิเคราะห์ มีเวลาทำกิจกรรม เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ รวมทั้งปลูกฝังในเรื่องค่านิยม หลัก มีคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึก ความ รับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจใน การเป็นคนไทย

นอกจากนี้ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติที่ให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์แล้ว ยังมีนักวิชาการหลายคนได้เสนอถึงความสำคัญของการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557: 27-29) ได้นำเสนอทักษะของคนไทยสำหรับอนาคต 7 ประการ ได้แก่

1. ทักษะในการคิดวิจารณ์และการประเมิน (Critical Thinking and Evaluation)
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Analysis and Synthesis)
3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการ (Creativity and Imagination)
4. ทักษะการผลิตและคิดนวัตกรรม (Productivity and Innovation)
5. ทักษะการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหา (Change and Problem Solving)
6. ทักษะการสื่อสารและความมั่นใจในตนเอง (Communication and Self-Confidence)

7. ทักษะทางคุณธรรมและความรับผิดชอบ (Ethics and Responsibility) คุณธรรมและความรับผิดชอบเป็นทักษะสำคัญของอาเซียน เราต้องยึดมั่นในแนวทางนี้ไว้เพื่อสร้างคนของเราให้มีคุณค่ากับสังคมอย่างแท้จริง ให้เป็นสังคมของคนมีคุณภาพและความรับผิดชอบ เสียสละและมีจิตสาธารณะพอ เราต้องไม่เห็นแก่ตัวอย่างเอาเป็นเอาตาย ซึ่งตะวันตกเน้นตัวนี้น้อยมาก อันเป็นที่มาของความไม่สงบสุขในโลกปัจจุบัน

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2553: 19) ได้เสนอคุณธรรมคุณภาพสากล 5 ประการ ได้แก่ 1) การตรงต่อเวลา 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความรับผิดชอบ 4) การมีวินัยในตนเอง และ 5) การเสียสละและจิตสาธารณะ

โคแกน (Cogan) และคณะ (ราชบัณฑิตยสถาน) (2553: 16-17) ได้เสนอการศึกษาพลโลกแนวใหม่ โดยมุ่งจัดพลโลกศึกษาแบบพหุมิติ 4 มิติ ได้แก่

1) คุณลักษณะของพลโลก เช่น การคิดอย่างเป็นระบบและมีวิจารณญาณ ค่านิยมในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ความเต็มใจที่จะปกป้องสิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน

2) การมีวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นคนใจกว้าง มีจิตสาธารณะ และยอมรับสิทธิของผู้อื่น

3) หน้าที่และความรับผิดชอบต่อสมาชิกชุมชนต่างระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ พลโลกต้องมีความสามารถในการคิดระดับสากล แต่เริ่มต้นในระดับท้องถิ่น และสามารถใช้ชีวิตและทำงานในระดับต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับสากล

4) กาลเวลา พลโลกต้องพิจารณาประเด็นร่วมสมัยจากมิติของกาลเวลา คือ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต อีกทั้งต้องสำนึกว่าการกระทำใด ๆ ในปัจจุบันย่อมส่งผลกระทบต่อพลโลก และสังคมโลกในอนาคตเสมอ

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น ทำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาคนให้มีความรับผิดชอบในวิถีชีวิต และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ

หลักธรรมในพุทธศาสนา เรื่องกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ในฐานะที่ประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพุทธจริยธรรมที่ดีงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต มีหลักธรรมหลายหมวด ได้กล่าวถึง การเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมว่า ควรมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมอย่างไร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต. 2553: 20-26) ได้แสดงหลักธรรม เรื่อง คนมีคุณแก่ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม) คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน (สมาชิกที่ดีของชุมชน) ไว้ดังนี้

คนมีคุณแก่ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม)

สมาชิกที่ดีผู้ช่วยสร้างสรรค์สังคม มีธรรม คือ หลักความประพฤติ ดังนี้

ก. มีพรหมวิหาร คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 อย่าง ต่อไปนี้

1. เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

2. กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

3. มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยส่งเสริมสนับสนุน

4. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เทียบตรงดุจตาชั่ง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม

เมื่อมีคุณธรรมภายในเป็นพื้นฐานจิตใจเช่นนี้แล้ว พึงแสดงออกภายนอกตามหลักความประพฤติ ต่อไปนี้

ข. บำเพ็ญการสงเคราะห์ คือ ปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 อย่าง ดังต่อไปนี้

1. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาค่าและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สمانัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอใน สุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

พูดสั้นๆ ว่า : ช่วยด้วยทุนด้วยของหรือความรู้; ช่วยด้วยถ้อยคำ; ช่วยด้วยกำลังงาน; ช่วยด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา

คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน (สมาชิกที่ดีของชุมชน)

คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน ซึ่งจะช่วยให้หมู่ชนอยู่ร่วมกันด้วยดี มีธรรม คือ หลักความประพฤติ ดังนี้

ก. พึ่งตนเองได้ คือ ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนได้ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบตนเอง ไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระต่อหมู่คณะ หรือหมู่ญาติ ด้วยการประพฤติธรรมสำหรับสร้างที่พึ่งแก่ตนเอง (เรียกว่า **นาถกรรมธรรม**) 10 ประการ คือ

1. ศีล ประพฤติดีมีวินัย คือ ดำเนินชีวิตโดยสุจริต ทั้งทางกาย ทางวาจา มีวินัย และประกอบสัมมาชีพ

2. พาหุสัจจะ ได้ศึกษาศดับมาก คือ ศึกษาเล่าเรียนสดับตรับฟังมาก อันใดเป็นสายวิชาของตน หรือตนศึกษาศิลปวิทยาใด ก็ศึกษาให้ชำนาญ มีความเข้าใจกว้างขวางลึกซึ้ง รู้ชัดเจน และใช้ได้จริง

3. กัลยาณมิตรตตา รู้จักคบคนดี คือ มีกัลยาณมิตร รู้จักเลือกเสวนา เข้าหาที่ปรึกษาหรือผู้แนะนำสั่งสอนที่ดี เลือกสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับและถือเยี่ยงอย่างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ชีวิตเจริญงอกงาม

4. โสวัจสสตา เป็นคนที่พูดกันง่าย คือ ไม่ดื้อรั้นกระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผลและข้อเท็จจริง พร้อมทั้งจะแก้ไขปรับปรุงตน

5. กิงกรณียะสุ ทักขตา ชวนช่วยกิจของหมู่ คือ เอาใจใส่ช่วยเหลือธุระและกิจการของชนร่วมหมู่คณะ ญาติ เพื่อนพ้อง และของชุมชนรู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรองหาวิธีดำเนินการที่เหมาะสมทำได้ จัดได้ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

6. ธรรมกามาตา เป็นผู้ไคร้ธรรม คือ รักธรรม ชอบศึกษา ค้นคว้า สอบถามหาความรู้หาความจริง รู้จักพูด รู้จักรับฟัง สร้างความรู้สึกสนิทสนมสบายใจ ชวนให้ผู้อื่นอยากเข้ามาปรึกษาและร่วมสนทนา

7. วิริยารัมภะ มีความเพียรขยัน คือ ขยันหมั่นเพียร พยายามหลีกเลี่ยงความชั่ว ประกอบความดี บากบั่น ก้าวหน้า ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยทอดทิ้งธุระหน้าที่

8. สันตุฏฐิ มีสันโดษรู้พอดี คือ ยินดี พึงพอใจแต่ในลาภผล ผลงานและผลสำเร็จต่างๆ ที่ตนสร้างหรือแสวงหามาได้ด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตนเอง โดยทางชอบธรรม และไม่มัวเมาเห็นแก่ความสุขทางวัตถุ

9. สติ มีสติคงมั่น คือ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกการที่ทำ คำที่พูด กิจที่ทำแล้ว และที่จะต้องทำต่อไปได้ จะทำอะไรก็รอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ผลีผลาม ไม่เลินเล่อ ไม่เลื่อนลอย ไม่ประมาท ไม่ยอมถล่มลงในทางผิดพลาด ไม่ปล่อยปละละเลยทั้งโอกาสสำหรับความดีงาม

10. ปัญญา มีปัญญาเหนืออารมณ์ คือ มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักพิจารณาวินิจฉัยด้วยใจเป็นอิสระ ทำการต่างๆ ด้วยความคิดและมีวิจารณ์ญาณ

ข. อยู่ร่วมในหมู่ด้วยดี ในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกันที่เรียกว่า **สาราณียธรรม** (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึง) 6 ประการ คือ

1. เมตตากายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจกรรม ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวาจีกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4. สาธารณโภคิ ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5. สีลสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริต ดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

6. ทิฏฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็น มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า หลักพุทธจริยธรรมในพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ไว้หลายประการ เช่น 1) พรหมวิหาร 4 2) สังคหวัตถุ 4 คือ อตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้านร่างกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม 3) นาถกรรมธรรม คือ กิรณียะสุ ทักขตา ขวนขวายกิจของหมู่ คือ เอาใจใส่ช่วยเหลือธุระ และกิจกรรมของชนร่วมหมู่คณะ ญาติ พี่น้อง และของชุมชน และ 4) สาราณียธรรม หลักในการอยู่ร่วมในหมู่ด้วยดีในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการหรือร่วมชุมชน

จากการทบทวนเอกสารต่างๆ พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และสากล

2.4 หลักการบริหารและการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

การบริหารและการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักการ 2 เรื่อง คือ แนวคิดเรื่องกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและแนวคิดเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ (2552: 149-150) ได้ให้ความหมายพื้นฐานและแนวคิดเรื่องกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยรูปแบบกระบวนการวิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมายและมีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งเสริมสร้างเจตคติ คุณค่าชีวิต ปณิธานคุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ดังนี้

1) พัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2) พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ โดยมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม

3) เข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เลือกตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

การจัดกิจกรรมผู้เรียนมีหลักการ ดังนี้

1) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

2) จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนและวัฒนธรรมที่ดำรง

3) บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริงให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน

4) ให้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง

5) จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรม

6) มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา

7) ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย

8) ยึดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

9) มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติจริง โดยเริ่มจากการศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานเป็นกลุ่ม และมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลักษณะความพร้อม ความต้องการ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามบริบทของสถานศึกษา และมีการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

สำหรับกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 56-58) ได้เสนอแนวทาง ดังนี้

หลักการ

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อแสดงถึงความรักผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตอาสา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้เรียนในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามความถนัดและความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร

3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4. เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ขอบข่าย

เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมในลักษณะกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมอาสาพัฒนา หรือกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม โดยผู้เรียนดำเนินการด้วยตนเองในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และมีจิตสาธารณะ

แนวทางการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เน้นให้ผู้เรียนร่วมกันสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหา ร่วมกันออกแบบการจัดกิจกรรม วางแผนการจัดกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรมตามแผน ร่วมสรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรม ร่วมรายงานผล พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผู้เรียนสามารถเลือกจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมได้ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมภายในโรงเรียน (กิจกรรมในวิถีชีวิตโรงเรียนเพื่อปลูกฝังจิตอาสา) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนและครูที่ปรึกษากิจกรรมร่วมกันวางแผนปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาในวิถีชีวิตของชั้นเรียนและโรงเรียนจนเกิดเป็นนิสัยในการสมัครใจทำงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งงานเหล่านี้จะขยายขอบเขตจากใกล้ตัวไปสู่สังคมที่อยู่ภายนอกได้

2. จัดกิจกรรมภายนอกโรงเรียน (กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสังคม) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนตามแผนการจัดกิจกรรม โดยให้ทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมโดยรวม

แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีแนวการจัดดังนี้

1. จัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผู้เรียนสามารถจัดกิจกรรมตามองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

2. จัดกิจกรรมลักษณะโครงการ/โครงงาน/กิจกรรม หมายถึง กิจกรรมที่ผู้เรียนนำเสนอการจัดกิจกรรมต่อโรงเรียนเพื่อขอความเห็นชอบในการจัดทำโครงการหรือโครงงาน หรือกิจกรรมซึ่งมีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่ชัดเจน

3. จัดกิจกรรมร่วมกับองค์กรอื่น หมายถึง กิจกรรมที่ผู้เรียนอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ที่จัดกิจกรรมในลักษณะเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยผู้เรียนสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้ ดังนี้

- 1) ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เข้ามาจัดกิจกรรมในโรงเรียน
- 2) ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่จัดกิจกรรมนอกโรงเรียน

เงื่อนไข

1. เวลาเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่องทุกภาคเรียน/ปี โดยขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของสถานศึกษา

2. เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้จัดกิจกรรมด้วยตนเองทุกขั้นตอนและต่อเนื่อง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษากิจกรรม

3. ผู้เรียนจะจัดกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในสถาน ที่ หรือรูปแบบของกิจกรรมใดก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา และขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของสถานศึกษา

การประเมินกิจกรรม

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบตามกรอบเวลาในโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6) มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม 60 ชั่วโมง
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม 45 ชั่วโมง
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม 60 ชั่วโมง

การประเมินในแต่ละกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีผลการประเมินเป็น “ผ่าน” และ “ไม่ผ่าน” ดังนี้

ผ่าน	หมายถึง	ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเวลา ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
ไม่ผ่าน	หมายถึง	ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบตามเวลา ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ในกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่าน ครูที่ปรึกษาต้องให้ผู้เรียนซ่อมเสริมการทำกิจกรรมให้ครบตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.5 รูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในต่างประเทศ

จากการศึกษาและทบทวนเอกสารพบว่า มีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรและระบบการศึกษาหลายประเทศ ดังจะได้นำเสนอตามลำดับจำนวน 6 ประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

- 1) ประเทศสหรัฐอเมริกา
- 2) ประเทศอังกฤษ
- 3) ประเทศเกาหลีใต้
- 4) ประเทศญี่ปุ่น
- 5) ประเทศไต้หวัน
- 6) ประเทศสิงคโปร์

2.5.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากเป็นประเทศผู้นำด้านสิทธิเสรีภาพ ยังเป็นประเทศที่มีมาตรฐานในการจัดการศึกษาแก่ประชาชนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้ส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน

วอเตอร์แมน (Waterman, 1997:2 อ้างอิงจาก จันทนา จันทรบรรจง และคณะ, 2553) กล่าวว่าในสหรัฐอเมริกามีกฎหมายชื่อ The National and Community Service Act of 1990 ซึ่งได้กำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการให้บริการแก่ชุมชน ดังนี้

1) นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานบริการที่ จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2) เป็นวิธีการที่บูรณาการเข้าไปในหลักสูตร โดยจัดให้มีเวลาปฏิบัติในโครงสร้างของหลักสูตรเพื่อให้ให้นักเรียนได้คิด พูดคุย หรือเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้ปฏิบัติ และได้พบเห็นในขณะทำกิจกรรมการให้บริการแก่สังคม

3) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ทักษะและความรู้ต่างๆ ที่ได้รับในสถานศึกษากับสถานการณ์จริงในชุมชนที่ตนอยู่อาศัย

4) เป็นวิธีการที่ขยายผลของความรู้ที่นักเรียนได้เรียนมาแล้วในโรงเรียนและชั้นเรียนเข้าไปสู่ชุมชน และช่วยพัฒนาความรู้สู่ผู้ถูกพินเอาใจใส่ต่อผู้อื่น

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ในกรอบมาตรฐานการเรียนรู้การให้บริการสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยการให้บริการชุมชน คือ 1) มีส่วนร่วมกับชุมชน 2) บูรณาการในหลักสูตร 3) ฝึกเข้าไปทำงานในชุมชน 4) นำความรู้ที่เรียนขยายผลสู่ชุมชน

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีลักษณะโรงเรียนร่วมมือกับชุมชน เน้นการพัฒนาภาวะผู้นำ ดำเนินการในโรงเรียนและชุมชนโดยการบูรณาการในหลักสูตร

2.5.2 ประเทศอังกฤษ

แนวคิดเรื่องกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Service Learning เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งในโลกตะวันตกและตะวันออก โดยเฉพาะในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือที่ต้องการพัฒนาสู่ประชาธิปไตย เช่น ประเทศอังกฤษ ได้ประกาศกฎฉบับหนึ่ง เมื่อปี ค.ศ. 2000 กำหนดให้นักเรียนมัธยมศึกษาเรียนหลักสูตรความเป็นพลเมือง ซึ่งมุ่งเพื่อ 1) ให้ความรู้รับผิดชอบทางศีลธรรมและทางสังคมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 2) ให้เรียนรู้ที่จะเข้าไปช่วยกิจการของชุมชนและห่วงใยต่อปัญหาของชุมชน และ3) ให้ทำตนให้มีประสิทธิภาพในกิจสาธารณะ โดยมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและ

มีค่านิยมทางการเมืองที่ดีพึงประสงค์ (วิชัย ตันศิริ, 2550:44-49 อ้างอิงจาก ฉันทนา จันท์บรรจง และคณะ, 2553)

การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมบริหารชุมชนนั้น ในประเทศอังกฤษ จะจัดให้นักเรียนเข้าไปอยู่ในชุมชน และบูรณาการการเรียนการสอนตามหลักสูตรเข้ากับการทำงานในชุมชน เริ่มจากให้เข้าไปสำรวจอาชีพ วิถีชีวิต ลักษณะนิสัยของผู้อาศัยในชุมชน ประวัติศาสตร์ของชุมชน และสภาพเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน แล้วให้ปฏิบัติกิจกรรมทางการเมือง เช่น ร่วมรับฟังการประชุมทางการเมืองของชุมชน จัดประชุมและหารายได้ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน รวบรวมรายชื่อบุคคลเพื่อสนับสนุนการออกกฎหมาย เป็นต้น (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2007 อ้างอิงจาก ฉันทนา จันท์บรรจง และคณะ, 2553)

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศอังกฤษ มีความคล้ายคลึงกับประเทศสหรัฐอเมริกา ในเรื่องการเรียนรู้ในชุมชน โดยการบูรณาการการเรียนการสอนตามหลักสูตรเข้าไปทำงานในชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายให้นักเรียนมีจิตสาธารณะและค่านิยมที่พึงประสงค์

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศอังกฤษ มีลักษณะโรงเรียนให้ความร่วมมือกับชุมชน เน้นการพัฒนาความเป็นพลเมือง ดำเนินการในโรงเรียน และชุมชน โดยการบูรณาการในหลักสูตร

2.5.3 ประเทศเกาหลีใต้

ประเทศเกาหลีใต้ เป็นประเทศหนึ่งที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการศึกษา ทั้งในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาสังคม

วรินทร์ บุญยั้ง (2553) ได้สังเคราะห์รูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศเกาหลีใต้ สรุปได้ดังนี้

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศเกาหลีใต้ กิจกรรมของแต่ละระดับชั้น หลักการจัดต้องสัมพันธ์กับแผนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ประจำปี นักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีกิจกรรมตามความสนใจที่หลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์การทำงานร่วมกับผู้อื่น ผ่านกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและทักษะของตนเอง รวมทั้งปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยนำความรู้จากเนื้อหาวิชาต่างๆ เป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมที่นักเรียนลงมือทำกิจกรรมได้จริง

โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

1.1 จัดตั้งคณะกรรมการดูแลด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ การจัดทำแผน

1.2 จัดทำคู่มือแผนการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ขั้นการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่

ขั้นที่ 3 การอบรมเกี่ยวกับการจัดทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

3.1 การอบรมผู้รับผิดชอบ

3.2 การอบรมครู

3.3 การชี้แจง/อบรมผู้ปกครอง

3.4 การอบรมเตรียมความพร้อมแก่นักเรียน

ขั้นที่ 4 การดำเนินงาน

ขั้นที่ 5 การให้คำปรึกษา และบทบาทของครูผู้เกี่ยวข้อง

5.1 ครูผู้รับผิดชอบภารกิจด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

5.2 ครูประจำชั้น

5.3 ครูที่ปรึกษากิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

5.4 การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดทำแผนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณ

ประโยชน์ส่วนบุคคล

ขั้นที่ 6 ขั้นตอนการประเมินผล

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศเกาหลีใต้มีลักษณะโรงเรียนร่วมมือกับชุมชน เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพและทักษะชีวิต ดำเนินการในโรงเรียนและชุมชน โดยบูรณาการในหลักสูตร

2.5.4 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นนอกจากเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยี แล้วยังเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาประเทศอีกด้วย จันทนา จันท์บรรจง (2553) ได้สังเคราะห์รูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศญี่ปุ่น สรุปได้ดังนี้

รูปแบบของกิจกรรมมี 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ รูปแบบที่ 1 กิจกรรมในวิถีชีวิตโรงเรียน เพื่อปลูกฝังจิตสาธารณะ การจัดกิจกรรมมีทั้งโรงเรียนเป็นผู้ริเริ่ม ครูและคณะกรรมการชั้นเรียนเป็นผู้ริเริ่ม คณะกรรมการสภานักเรียน หรือคณะกรรมการชมรมเป็นผู้ริเริ่ม และนักเรียนหรือกลุ่มนักเรียนเป็นผู้ริเริ่มเอง รูปแบบที่ 2 คือ กิจกรรมอาสาสมัครเน้นเรื่องงานผลิตและบริการ ซึ่งมีหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีจุดเน้นคือ กิจกรรมการทำงานในสถานประกอบการหรือแหล่งผลิตอื่นๆ ที่สอดคล้องกับเส้นทางอาชีพในอนาคตของนักเรียน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมในระดับประเทศและนานาชาติ กระบวนการจัดกิจกรรมทั้งสองรูปแบบเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ

เทคนิควิธีในการจัดกิจกรรม

เทคนิควิธีที่มักจะใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของญี่ปุ่นมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัยของเด็ก และเน้นการจูงใจภายใน สรุปได้ดังนี้

1. การจูงใจด้วยเหตุผล

2. การสร้างแรงบันดาลใจด้วยพิธีกรรม
3. การให้เด็กสำรวจปัญหาของท้องถิ่น
4. การให้คิดเองทำเอง
5. การสะท้อนผล
6. การประเมินโดยกลุ่มกัลยาณมิตร
7. การร่วมฉลองความสำเร็จ

2.5.5 ประเทศไต้หวัน

ในการศึกษารูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ของประเทศไต้หวัน ได้เลือกศึกษาสถานศึกษาสังกัดมูลนิธิพุทธรณีนีจี เนื่องจากเป็นองค์กรพุทธที่ได้รับความศรัทธา จากประชาชนไต้หวัน และ ต่างประเทศในฐานะต้นแบบการปลูกจิตสำนึกคุณธรรมผ่านระบบการศึกษา

เดิมแท้ ชาวหินฟ้า ;รัศมี กฤษณมิมิ ;และ สุวิดา แสงสีหนาท (2550) ได้ศึกษาแนวทางการปลูกจิตสำนึกคุณธรรมผ่านระบบการศึกษา : กรณี ศึกษา มูลนิธิพุทธรณีนีจี ไต้หวันได้กล่าวถึงความเป็นมา และการพัฒนาผู้เรียนด้านการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณ ประโยชน์ สรุปได้ดังนี้

มูล นิธิ นี จี (The Buddhist Compassion Relief Tzu Chi Foundation) เป็น ชุม ชน มหายาน นิกาย สุขาวดี ก่อตั้งในไต้หวัน เมื่อ 2509 ภารกิจของมูลนิธิพุทธรณีนีจี มีดังนี้ 1. ภารกิจการกุศล 2. ภารกิจการรักษาพยาบาล 3. ภารกิจด้านการศึกษา 4. ภารกิจด้านมนุษยธรรม - จริยศิลป์ 5. ภารกิจด้านการบรรเทาทุกข์ระหว่างประเทศ 6. ภารกิจด้านการบริจาคไขกระดูก 7. ภารกิจอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 8. ภารกิจด้านอาสาสมัครชุมชน

วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาของมูลนิธิพุทธรณีนีจี

ระดับชั้นประถม : มุ่งเน้นให้เด็กเกิดจิตสำนึกว่าการบริการผู้อื่นเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจ

ระดับชั้นมัธยม : นักเรียนจะต้องรู้จักทิศทางชีวิตของตนเอง

ระดับมหาวิทยาลัย : นักศึกษาจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์

กระบวนการพัฒนาผู้เรียน ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ที่เด่นชัดของโรงเรียนมัธยมนีจี มีดังนี้

การทำความสะอาด นักเรียนทุกคนจะมีเวรทำความสะอาดห้องเรียนและสถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ทุกวันในช่วงเช้าและช่วงบ่าย นอกจากนักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริงในการดูแลสถานที่แล้ว ยังได้เรียนรู้การไม่เป็นต้นเหตุแห่งการสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้นักเรียนจะได้สำนึกบุญคุณของผู้ทำความสะอาดสถานที่สาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งที่บ้านด้วย

การมีส่วนร่วมในชุมชน โรงเรียนมัธยมฉือจี้ได้สร้างกลุ่มโรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง ร่วมกับโรงเรียนอื่นในบริเวณใกล้เคียง เพื่อแลกเปลี่ยนนักเรียนกัน โดยมีมหาวิทยาลัยฉือจี้เป็นที่ปรึกษาโครงการ ทำให้นักเรียนมัธยมฉือจี้มีความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

การบริการอาสาสมัคร โรงเรียนจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและนอกโรงเรียน โดยกระตุ้นให้นักเรียนเป็นอาสาสมัคร เพื่อให้บริการสาธารณชน ได้แก่ อาสาสมัครห้องสมุด อาสาสมัครเก็บขยะ และคัดแยกขยะ จัดอบรม “อาสาสมัครโพธิสัตว์” ในช่วงวันหยุด เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการอาสาสมัครที่โรงพยาบาล สมณาราม และชุมชน อันทำให้เข้าใจชีวิตมากขึ้น และพัฒนาปัญญาผ่าน “การให้”

เทคนิคการศึกษาของฉือจี้ 2 ประการ

1) นักเรียนจะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีอาสาสมัครฉือจี้ทำความดีตลอดเวลา จึงเป็นการเห็นตัวอย่างที่ดี และสามารถปฏิบัติได้จริง

2) นักเรียนนักศึกษา ได้สัมผัสและต้องพูดคุยกับผู้ประสบทุกข์ จึงทำให้เกิดความประทับใจ การหล่อหลอมจะต้องทำทุกวันซึมลึกเข้าไปถึงหัวใจ

การศึกษาของฉือจี้เป็นการศึกษาบูรณาการ มิใช่การไปนั่งเรียนวิชาการอย่างเดียว แต่ต้องได้สัมผัสความยากจนความทุกข์จริง จึงทำให้นักศึกษานักเรียนมีแรงกระตุ้นที่จะแก้ปัญหาให้แก่สังคมต่อไป การศึกษาเริ่มต้นจากการเห็นทุกข์ก่อน แล้วมาถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ หัวใจของฉือจี้คือการได้ทำภารกิจทั้ง 8 อย่าง การศึกษาจะเกิดขึ้นจริงก็ต่อเมื่อได้ไปสัมผัสความทุกข์ร้อนของมนุษย์ด้วยตนเอง

ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์ (2553) ได้สังเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ และเทคนิควิธีการในการจัดทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศไต้หวัน ผลการวิจัยพบว่าการกำหนดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศไต้หวัน มิได้บรรจุไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตรของโรงเรียน หากแต่เป็นข้อกำหนดในลักษณะคำสำคัญที่ปรากฏไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน ซึ่งทำให้กิจกรรมดังกล่าวอยู่ในลักษณะที่เป็นหลักสูตรแฝงหรือหลักสูตรของโรงเรียน

เทคนิคในโรงเรียนที่มีความเฉพาะนั้น เบื้องแรกจะใช้ศิลปะและรากฐานทางศาสนาเป็นเครื่องมือหลัก ในการสร้างเด็กให้เป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยนและดีงาม กับอีกทั้งเป็นรากฐานสำหรับการกำหนดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์สำหรับเด็กในโรงเรียนทั่วไปจะใช้การพูดคุยและโน้มน้าวชักชวนให้ร่วมดำเนินกิจกรรม โดยความสมัครใจ ซึ่งการดำเนินการเบื้องต้นอาจไม่จำเป็นต้องใช้รากฐานทางศาสนาเป็นเครื่องมือดำเนินการ วิธีการในโรงเรียนทั้งสองประเภท ใช้กระบวนการทางการเรียนรู้เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างเด็ก โดยมีสื่อประเภทต่างๆเป็นกลไกในการสร้างเด็กให้มีกระบวนการของความเป็นผู้มีจิตใจอาสาและสร้างกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ที่เหมาะสมกับเด็กในระยะต่อไป

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศไต้หวัน มีลักษณะโรงเรียนร่วมมือกับชุมชน มุ่งสร้างคนดีให้สังคม จิตอาสาพัฒนาปัญญาผ่านการให้ ดำเนินการในโรงเรียนและชุมชน โดยบูรณาการในหลักสูตร

2.5.6 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาที่ดีที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน

วินัย รังสินันท์ (2554) อธิการบดีมหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด ได้เสนอ ยุทธศาสตร์และความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาของสิงคโปร์ ดังนี้

สิงคโปร์กำลังก้าวสู่การปฏิรูปการศึกษาที่มีศักยภาพในการแข่งขันมากขึ้น โดย กำหนดวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ที่ก้าวหน้าท้าทาย มิติใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาของสิงคโปร์ที่สำคัญมีดังนี้

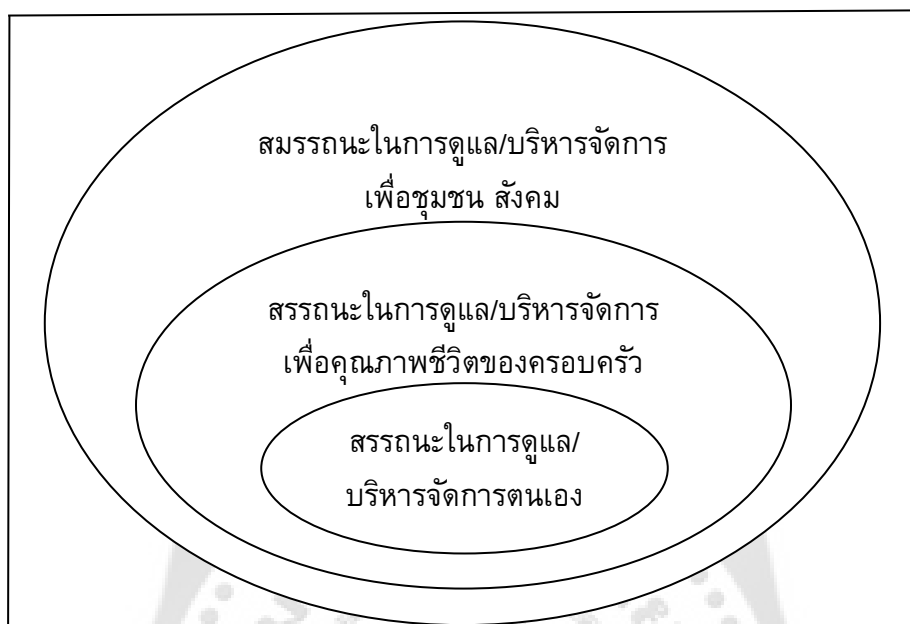
- 1) การปฏิรูปเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2) การปฏิรูปวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 3) การปฏิรูปนวัตกรรม
- 4) การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน
- 5) การปฏิรูปอุดมศึกษา

ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่

- 1) วิสัยทัศน์ผู้นำ
- 2) แผนนโยบาย
- 3) เจตนาธรรมทางการเมือง
- 4) เสถียรภาพทางการเมือง
- 5) ประสิทธิภาพรัฐบาล
- 6) การสร้างความร่วมมือ
- 7) การกระจายอำนาจในการปฏิรูปการศึกษา
- 8) ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษา
- 9) ศักยภาพการเป็นผู้นำ

เนื่องจากสิงคโปร์มีลักษณะสังคมแบบหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การสร้างความเข้าใจเพื่อให้เกิดความร่วมมือ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง สิงคโปร์จึงใช้การศึกษาเป็น เครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติ และการปลูกฝังให้พลเมืองมีความ รับผิดชอบในหน้าที่ความเป็นพลเมือง รู้จักทั้งการแข่งขันและการให้ความร่วมมือ สิงคโปร์จึงได้ กำหนดความคาดหวังจากการศึกษาทุกระดับ หรือ การศึกษาที่พึงประสงค์เพื่อสร้างผู้นำที่มีความ รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ สำหรับในระดับอุดมศึกษาได้กำหนดศักยภาพความเป็นผู้นำ กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ และคุณธรรม มีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงสังคม สามารถ ดำเนินการได้อย่างฉับไว สามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่างๆ มีความเข้าใจผู้อื่น สามารถสร้างแรง บันดาลใจ มีความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ รู้จักการตัดสินใจปัญหาสำคัญๆ โดยมองภาพรวม ของประเทศ และที่สำคัญคือเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล

สิงคโปร์จึงได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อคุณภาพชีวิต (สุพัทธ์ พิบูลย์. 2557) ดังนี้



ภาพประกอบ 8 หลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประเทศสิงคโปร์ (สุพัทธ์ พิบูลย์. 2557)

- สมรรถนะในการดูแล/บริหารจัดการเพื่อชุมชน สังคม เป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- สมรรถนะในการดูแล/บริหารจัดการเพื่อคุณภาพชีวิตของครอบครัว เป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
- สมรรถนะในการดูแล/บริหารจัดการตนเอง เป็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

จากแนวคิดหลักสูตรพัฒนาชีวิต จะเห็นได้ว่า การจัดสมรรถนะในการดูแล/บริหารจัดการตนเอง ครอบครัว และชุมชนสังคมนั้น มุ่งในการปลูกฝังพลเมืองให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามศักยภาพและระดับการศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศสิงคโปร์ มีลักษณะโรงเรียนร่วมมือกับชุมชน เน้นการพัฒนาผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ดำเนินการในโรงเรียนและชุมชน โดยบูรณาการในหลักสูตร

การศึกษารูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในต่างประเทศ สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 4 สรุปการศึกษารูปแบบและกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและ
สาธารณประโยชน์ในต่างประเทศ

ประเทศ	ลักษณะรูปแบบ	วัตถุประสงค์ เฉพาะ	กระบวนการ	การบูรณาการ ในหลักสูตร
1.ประเทศ สหรัฐอเมริกา	โรงเรียนร่วมมือ กับชุมชน	พัฒนาภาวะผู้นำ	ดำเนินการใน โรงเรียนและชุมชน	บูรณาการใน หลักสูตร
2.ประเทศ อังกฤษ	โรงเรียนร่วมมือ กับชุมชน	ความเป็นพลเมือง	ดำเนินการใน โรงเรียนและชุมชน	บูรณาการใน หลักสูตร
3.ประเทศ เกาหลีใต้	โรงเรียนร่วมมือ กับชุมชน	พัฒนาบุคลิกภาพ และทักษะชีวิต	ดำเนินการใน โรงเรียนและชุมชน	บูรณาการใน หลักสูตร
4.ประเทศ ญี่ปุ่น	โรงเรียนร่วมมือ กับชุมชน	ปลูกฝังจิตสาธารณะ และสามัคคีเพื่อ สังคม	ดำเนินการใน โรงเรียนและชุมชน	บูรณาการใน หลักสูตร
5.ประเทศ ไต้หวัน	โรงเรียนร่วมมือ กับชุมชน	สร้างคนดีให้สังคม จิตอาสาพัฒนา ปัญญาผ่านการให้	ดำเนินการใน โรงเรียนและชุมชน	บูรณาการใน หลักสูตร
6.ประเทศ สิงคโปร์	โรงเรียนร่วมมือ กับชุมชน	พัฒนาผู้นำที่มี ความรับผิดชอบ ต่อสังคม	ดำเนินการใน โรงเรียนและชุมชน	บูรณาการใน หลักสูตร

จากตารางจะเห็นได้ว่าทุกประเทศ มีรูปแบบเหมือนกันคือการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีกระบวนการเหมือนกัน คือ ดำเนินการในโรงเรียนและชุมชน และมีการบูรณาการในหลักสูตรเหมือนกันส่วนที่แตกต่างกัน คือ วัตถุประสงค์เฉพาะ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นพัฒนาภาวะผู้นำ ประเทศอังกฤษ เน้นความเป็นพลเมือง ประเทศเกาหลีใต้ เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพ และทักษะชีวิต ประเทศญี่ปุ่น เน้นการปลูกฝังจิตสาธารณะ และสามัคคีเพื่อสังคม ประเทศไต้หวัน เน้นการสร้างคนดีให้สังคม จิตอาสา พัฒนาปัญญาผ่านการให้ และประเทศสิงคโปร์ เน้นการพัฒนาผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

2.6 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย

จากการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย ได้มีนักวิชาการหลายท่าน เสนอความคิดเห็นดังนี้

ฉันทนา จันท์บรรจง และคณะ (2553) ได้สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ สรุปได้ดังนี้

รัฐบาลควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของเด็กและเยาวชนในทุกรูปแบบและให้มีการนำผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ประกอบการสอบเข้ามหาวิทยาลัย การดำเนินกิจกรรมนี้ไม่ควรกำหนดรูปแบบตายตัว เพราะสังคมไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีบริบทที่แตกต่างกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ นอกจากนี้การเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรพิจารณาจากคามมีจิตสาธารณะ และการทำงานเพื่อสังคมประกอบการพิจารณาด้วย โดยเฉพาะครูเพราะนอกจากเป็นแบบอย่างของเด็กและเยาวชนแล้ว ยังเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดที่สุดอีกด้วย สำหรับกระบวนการจัดกิจกรรมควรเน้นการมีส่วนร่วม การค้นคว้า การคิดวางแผนการทำงานด้วยตนเอง มีการสะท้อนผลปฏิบัติเป็นระยะ รวมทั้งมีการประเมินผลตามสภาพจริงที่เหมาะสมกับวัยนักเรียน

ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2555: 65-66) ได้สรุปหลักการพื้นฐานของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ดังนี้

1) ผู้ที่จะพัฒนาผู้เรียน (นักเรียน นิสิต นักศึกษา) ให้เป็น "พลเมือง" ไม่ใช่ผู้สอน แต่คือตัวผู้เรียนเอง โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็น "วิทยากรกระบวนการ" ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดได้ และ "พัฒนาตนเอง" ให้มีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองได้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้เรียนจึงเป็น "ประธาน" ร่วมกับผู้สอน ไม่ใช่ "กรรม" และเป็น "ศูนย์กลาง" ของการเรียนรู้ (student centered)

2) การเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็น "พลเมือง" ในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็น "แนวระนาบ" มิใช่ "แนวตั้ง" ที่อาจารย์มี "อำนาจ" และเป็นผู้ผูกขาด "ความรู้" โดยผู้เรียนมี "หน้าที่" ต้องจดจำและทำตามที่อาจารย์บอก และวัดผลว่าถ้าใคร "จำ" และตอบตามที่อาจารย์ "สอน" ได้มากเท่าไร ยิ่งได้คะแนนดีมากขึ้น หากเป็นการสอน "แนวระนาบ" ที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน และเรียนรู้จากผู้เรียนได้ด้วย

3) การพัฒนาตนเองให้มีความเป็นพลเมืองในหัวข้อต่างๆ ไม่ได้เกิดจากการฟังบรรยาย หากต้องใช้กิจกรรม และการลงมือปฏิบัติ

4) การเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็น "พลเมือง" จะต้องติดตามประเมินผลการพัฒนาตนเอง โดยให้มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสรุปบทเรียนการเรียนรู้ (reflection) โดยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ

จริงๆ แล้วไม่ใช่ผู้เรียนจะคิดได้ด้วยตนเอง หรือพัฒนาตนเองได้ด้วยตนเองทุกคน แต่กระบวนการเรียน "แนวระนาบ" และผู้เรียนเป็น "ประธาน" ทำให้ผู้เรียนที่คิดได้แล้วได้ขึ้นมาเป็นผู้นำการเรียนรู้ซึ่งจะเป็นการเปิดพื้นที่ให้สติปัญญาและเหตุผล ผู้ที่ยังคิดไม่ได้ จะได้คิดจากผู้เรียนที่คิดได้แล้ว และเมื่อคนส่วนใหญ่เป็น "พลเมือง" แล้ว คนที่ยังไม่เป็นพลเมืองจะกลายเป็นส่วนน้อยที่ต้องปฏิบัติตามคนส่วนใหญ่ และต้องเรียนรู้ที่จะเป็น "พลเมือง" ในท้ายที่สุด

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555: 235 - 236) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสา ดังนี้

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสาสามารถทำได้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กที่เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นหัวใจสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะจิตอาสาที่สามารถพัฒนาพร้อมกัน สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้ จำเป็นต้องนำองค์ความรู้เชิงทฤษฎีมาปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน เริ่มจากตัวผู้สอนเองที่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี และค่อยๆ ขยายไปสู่การพัฒนาผู้เรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพัฒนาไปให้ถึงระบบคิดของผู้เรียน มากกว่าการให้ทำกิจกรรม โดยปราศจากความคิด อย่างไรก็ตามต้องถือเป็นหลักการว่า การพัฒนาจิตอาสาสามารถสอดแทรกได้ในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การช่วยเหลือเพื่อนที่ทำการบ้านไม่ได้ก็เป็นจิตอาสาชนิดหนึ่ง หรือ การประหยัดน้ำ ไฟฟ้า การจัดทำโครงการจิตอาสาที่ออกไปนอกโรงเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาเท่านั้น แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนในแต่ละชุมชนท้องถิ่น แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสา มีดังนี้

1) การเป็นตัวแทนทางด้านจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอ ตามทฤษฎีกระจกเงา (mirror neuron theory) เมื่อผู้สอนแสดงพฤติกรรมใดๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ แม้ไม่ต้องสอนโดยวาจา แต่เป็นการสอนโดยการกระทำ ผู้เรียนจะต้องมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นด้วยการพัฒนาลักษณะนี้ เป็นการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยกระบวนการซึมซับ การสังเกต การเลียนแบบพฤติกรรม แต่ควรใช้ควบคู่กับการสะท้อนผลตนเอง (reflection) ในข้อ 5 ด้วย

2) การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการปฏิบัติ (action learning) โดยการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมอาสาตามความเหมาะสมด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องจัดทำเป็นโครงการเฉพาะกิจขึ้น แต่ควรบูรณาการไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ และที่สำคัญจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติต่อเพื่อนและผู้สอน

3) การสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสา โดยการทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วม (empathy) ความเห็นอกเห็นใจ เอาใจผู้อื่นมาใส่ใจตนเอง เพื่อรับรู้ความรู้สึก และตอบสนอง โดยการแสดงพฤติกรรมจิตอาสาอย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งภาษาพูดและภาษากาย

4) มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมอง (transformation of learning) ของผู้เรียน ทำให้เห็นว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพ ที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนร่วมได้ ไม่สำคัญว่าจะเรียนเก่งสอบได้คะแนนดีหรือไม่ การปรับเปลี่ยนความคิด และมุมมองดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาจิตอาสาอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

5) การจัดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเอง (self - reflection) มุ่งให้เห็นความคิด และความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำประโยชน์ต่อส่วนร่วม รวมทั้งการกำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีจิตอาสาต่อไป

6) ผู้สอนต้องสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนว่า การมีจิตอาสานั้น จะต้องไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองหรือบุคคลรอบข้างด้วย มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา สิ่งใดที่เกินกำลังที่เราจะทำได้คนเดียวต้องรู้จักสร้างแนวร่วม หรือเครือข่ายให้สำเร็จ

ตาราง 5 การสังเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย

เรื่อง หน่วยงานหลัก วิชาการ	กระทรวง ศึกษาธิการ	เจ้าหน้าที่ จันทน์บรรจง และคณะ	ปริญญา เทวานฤมิตรกุล	วิชัย วงศ์ใหญ่
1.รูปแบบที่ หลากหลาย	√	√	√	√
2.ผู้สอน	√ ที่ปรึกษา	√ แบบอย่างที่ดี	√ วิทยากร กระบวนการ ร่วมเรียนรู้	√ แบบอย่างที่ดี
3.การลงมือ ปฏิบัติ	√	√	√	√
4.การมีส่วนร่วม	√	√	√	√
5.การสะท้อนผล การปฏิบัติเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้	—	√	√	√
6.การประเมินผล พัฒนาตนเอง	√	√	√	√

จากการสร้างสังเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยของหน่วยงาน และนักวิชาการพบว่ามีความเห็นตรงกันในเรื่องรูปแบบที่หลากหลาย ผู้สอนการลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วม และการประเมินผลพัฒนาตนเองสำหรับเรื่องการสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังไม่ปรากฏในแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของกระทรวงศึกษาธิการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ประจบ ขวัญมั่น (2556: 124 - 125) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตชายแดนไทย – พม่า ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย – พม่าที่มีการปฏิบัติที่ดี คือ 1) ด้านปัจจัย มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีเป้าหมายซึ่งมุ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมแบบพหุ

วัฒนธรรม มีนโยบายส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน 2) ด้านกระบวนการเน้นการปฏิบัติจริงโดยมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนโดยวางแผน ดำเนินงานตามแผนและประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินกิจกรรม (P-D-C-A) ตามแนวทางที่เสนอแนะโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ด้านผลผลิต เกิดประสิทธิผลในระดับสูง เช่น กิจกรรมการทำความสะอาดชุมชน กิจกรรมการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย กิจกรรมวันเด็กชนเผ่าเพื่อความสามัคคี เป็นต้น ส่วนแนวทางการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ที่ต้องการให้ดำเนินงาน คือ ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย – พม่า เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดเกี่ยวกับบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ให้มากขึ้น และให้ดำเนินการตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอไว้ โดยเน้นการสร้างสันติสุขร่วมกันในสังคมแบบพหุวัฒนธรรมของชายแดนไทย – พม่า

2. รูปแบบที่สร้างขึ้นโดยได้รับมติเอกฉันท์จากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ มีนโยบายการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ที่ชัดเจน มีผู้บริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนนโยบายอย่างจริงจัง มีการมอบหมายความรับผิดชอบและบทบาทที่ชัดเจนให้กับครูที่ปรึกษากิจกรรม มีงบประมาณเพียงพอ อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ และมีระยะเวลาที่เหมาะสม 2) กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผล การปรับปรุงแก้ไข และการมีส่วนร่วม 3) ผลผลิต ได้แก่ พฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนที่มีต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียนชุมชน ท้องถิ่น และสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม

3. รูปแบบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย – พม่า ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ได้รับการประเมินจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียน ว่ามีความเป็นประโยชน์ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก

เชิดชู แก้วลบ (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนในภาพรวมพบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิภารัตน์ เย็นขัน (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามความคิดเห็นของผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า (1) ด้านการกำหนดเป้าประสงค์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อกำหนดเป้าหมายความร่วมมือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิธีการ ทำกิจกรรมและการประเมินกิจกรรมให้สอดคล้องกัน (2) ด้านการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และการจัดทำโครงสร้างคณะกรรมการจัดกิจกรรม (3) ด้านการกำหนดบทบาท ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดประชุมผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับรู้วิธีการดำเนินงานและแนวทางการประเมินผลกิจกรรม แต่ในเรื่องการชี้แจงแนะนำเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนกิจกรรมกับบุคคลอื่นหรือองค์กรอื่น เกิดการ มีส่วนร่วมน้อย (4) ด้านการอำนวยความสะดวก กำกับติดตาม ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการ ป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุระหว่างการทำกิจกรรม และการเตรียมความพร้อมก่อนทำกิจกรรม เช่น ประชุมผู้ปกครอง อบรมนักเรียน อบรมครู (5) ด้านการประเมินผลครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาและผลการทำกิจกรรม แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยได้รับความเห็นชอบจากนักเรียน ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา

2.7 รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและข้อค้นพบของบุคคลดังกล่าวข้างต้น เช่น แนวคิดของ บราวน์ และโมเบิร์ก (Brown; & Moberg. 1980:16-17) ซึ่งได้วิเคราะห์รูปแบบมาจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (contingency Approach) มาสังเคราะห์และได้เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สำหรับการศึกษาครั้งนี้ 5 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.7.1 สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

สมาน อัครภูมิ (2557:156) ได้อธิบายการบริหารอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ว่าหมายถึง การจัดหา บำรุงรักษา จัดระบบ และอำนวยความสะดวกให้ปลอดภัยเอื้อต่อการ

จัดการเรียนการสอน และให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและผู้ใช้อาคารสถานที่และสุดท้ายก็ต้องประเมินผล และปรับปรุงการจัดหาและการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

ศุภรัตน์ รัตนมูขัย (2554: 14) ได้เสนอแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมสู่แผนปฏิบัติการของสถานศึกษาไว้ว่า ด้านงบประมาณและแผนจะต้องมีการบริหารอย่างโปร่งใสและมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2554: 127) ได้แสดงทัศนะว่าสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลของการเรียนรู้ ผู้เรียนจะมีปฏิกริยาต่อสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ และจะเกิดการยอมรับและความเคยชินขึ้นมาได้ เป็นหน้าที่ของนักบริหารโดยตรงที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับผู้เรียน สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่น อาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน กลิ่น เสียง และคน ... ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสะอาดของอาคารเรียน ห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะให้การเรียนรู้ในด้านสุขอนามัยและความเป็นพลเมืองดีให้กับเด็ก

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2552: 206) ได้เสนอแนวคิดว่าหัวหน้าสถานศึกษาจะต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้โดยอาศัยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องโดยมุ่งไปที่ผู้เรียน การสร้างสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จะต้องพัฒนาเฉพาะในองค์กรรวมหรือในภาพรวมพัฒนาทั้งโรงเรียนไม่ใช่พัฒนาเฉพาะนักเรียนบางคน หรือเฉพาะห้องเรียนใดห้องเรียนหนึ่ง

สมชาย เทพแสง อรจิรา เทพแสง และอัจฉริยา เทพแสง (2552: 132) ได้ให้แนวคิดว่าการจัดสภาพบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ให้ครบถ้วนพร้อมเพียงจะต้องมีการวางแผนเตรียมการทั้งด้านอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีอย่างครบถ้วน รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำมีคู่มือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ขณะเดียวกันมีการตกแต่งภูมิทัศน์ให้สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ห้องประชุมสื่ออุปกรณ์และงบประมาณ การจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านอย่างเหมาะสม จัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อย ส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งตรวจและประเมินสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

2.7.2 เทคโนโลยี

เทคโนโลยี เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2553: 140) ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยีว่า 1. วิทยาการที่นำเอาความรู้พื้นฐานมาประดิษฐ์สร้างสรรค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่มนุษย์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน 2. วิธีการเทคนิค และอุปกรณ์ต่างๆ ที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติ

ในการจัดการศึกษา เทคโนโลยีในฐานะ วิธีการ อุปกรณ์ สื่อการสอน และเทคนิค จึงมีความจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา ดังที่ จันทราณี สงวนนาม (2553: 154) ได้เสนอแนวคิดว่า

ผู้บริหารจะต้องจัดให้สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอน เพราะสื่อเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูและนักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับ ธนิต ภูศิริ (2546: 57-58) ได้ให้ทัศนะว่า ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาสถานศึกษาว่า นอกจากช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานแล้ว ยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

กล้า ทองขาว (2552:107-108) ได้อธิบาย ความสำคัญการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนและประชาชนทั่วไป เพราะเทคโนโลยีการศึกษาชนิดนี้สามารถสร้างบทเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต ช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงบทเรียนได้ในทุกส่วนของโลก... ช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการเข้ารับบริการทางการศึกษา ในขณะที่ผู้เรียนก็สามารถเรียนรู้และมีโอกาสทบทวนความรู้ได้มากยิ่งขึ้น เลือกที่จะเรียนได้เร็วหรือช้าตามความสามารถและความสนใจของตนเอง

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า เทคโนโลยี หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมของเทคโนโลยีอย่างครบถ้วน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเลือกและใช้เทคโนโลยีประกอบกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและนักเรียนประเมินการใช้เทคโนโลยีโดยเน้นประโยชน์ที่ได้รับอย่างความคุ้มค่า ปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องตลอดจนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

2.7.3 โครงสร้าง

โครงสร้าง เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์จำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถกำหนดตามบริบทของตนเอง แต่โดยส่วนใหญ่จะมีผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งกลยุทธ์ที่จะช่วยให้การดำเนินการดังกล่าวประสบความสำเร็จ คือ การบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA

อนันต์ นามทองตัน (2554:47-48) ได้เสนอแนวคิด เรื่อง การบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA สรุปได้ดังนี้ ขั้นตอนแต่ละขั้นในวงจรคุณภาพ PDCA จะมีความต่อเนื่องกัน หากผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้จะทำให้บรรลุผลตามเป้าหมายไม่เกิดช่องว่างระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติ ได้แก่ 1. การวางแผนการปฏิบัติ (P) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายทางเลือกวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ 2. การดำเนินการตามแผน (D) 3. การตรวจสอบประเมินผล (C) และ 4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A) ด้วยเหตุนี้การบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA นอกจากจะมีความต่อเนื่องตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้ายแล้วยังเป็นกระบวนการบริหารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่

สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนและชุมชน หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เป็นระบบการบริหารที่เน้นผู้รับบริการและสังคมเป็นศูนย์กลาง

จักรพรรดิ วิชา และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2555: 119) ได้อธิบายถึงการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศว่าต้องมีการวางแผนการจัดองค์การ การทำการกำกับติดตามประเมินผล และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า โครงสร้าง หมายถึง การจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจเพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถดำเนินตามนโยบายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัดกิจกรรมจัดทำคู่มือหรือแนวทางในการจัดกิจกรรมพรรณนาหน้าที่ของคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมมอบหมายให้บุคลากรกำกับติดตามการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามกรอบของเวลารวมทั้งประสานงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปอย่างราบรื่น

2.7.4 การปฏิบัติกิจกรรม

การปฏิบัติกิจกรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

การปฏิบัติกิจกรรม คือ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์แต่ละแห่งมีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังตัวอย่างดังนี้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 55) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ไว้ 5 ขั้นตอน คือ สำรวจ วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

วรินทร บุญยั้ง (2553) ได้เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศเกาหลีใต้ สรุปได้ดังนี้ 1. การวางแผน (จัดตั้งคณะกรรมการ จัดทำคู่มือ) 2. การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ 3. การอบรม (ให้ผู้รับผิดชอบ ครู ชี้แจงผู้ปกครอง เตรียมความพร้อมแก่นักเรียน) 4. การดำเนินงาน 5. การให้คำปรึกษาและบทบาทของครูผู้เกี่ยวข้อง และ 6. ขั้นตอนการประเมินผล

ฉันทนา จันทร์บรรจง (2553) ได้เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ สรุปได้ดังนี้ 1. การสนใจด้วยเหตุผล 2. การสร้างแรงบันดาลใจด้วยพิธีกรรม 3. การให้เด็กสำรวจปัญหาของท้องถิ่น 4. การให้คิดเองทำเอง 5. การสะท้อนผล 6. การประเมินโดยกลุ่มกัลยาณมิตร และ 7. การร่วมฉลองความสำเร็จ

การปฏิบัติกิจกรรมที่มีขั้นตอนชัดเจนจะส่งผลให้การปฏิบัติกิจกรรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง การสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม สร้างแรงจูงใจ แก่นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำรวจ สภาพปัจจุบันและปัญหาในโรงเรียน/ชุมชน/เครือข่าย เพื่อนำมาวางแผน วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์โครงการที่จะดำเนินการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ มีออกแบบและวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริงมีความสมดุลระหว่าง

การคิดและการปฏิบัติ โดยมีการสะท้อนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ มีการประเมินและรายงานผลการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน รวมทั้งมีการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน ตลอดจนฉลองความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและประทับใจ

2.7.5 การตัดสินใจ

การตัดสินใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2551: 109) ได้ให้ความหมายการตัดสินใจว่าหมายถึง การพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆ ทางแล้วเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาได้สำเร็จ

ภารดี อนันต์นาวิ (2551: 159) ได้เสนอความหมายการตัดสินใจว่าเป็นกระบวนการที่ใช้เหตุผลในการพิจารณา วิเคราะห์ และหาทางเลือกเพื่อนำไปสู่ขั้นของการปฏิบัติที่ดีที่สุดซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด การตัดสินใจจึงต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการอย่างรอบคอบเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารองค์กร

สมยศ นาวิการ (2545: 86-89) ได้เสนอขั้นตอนการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพสรุปได้ดังนี้ 1. การระบุปัญหาและการพิจารณาสาเหตุของปัญหา 2. การสร้างและการประเมินทางเลือก 3. การดำเนินการตัดสินใจ ส่วน ฌ์ฐยา สันตะการผล (2550: 22-25) ได้อธิบายขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจ สรุปได้ดังนี้ 1. การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนความสำเร็จ 2. การกำหนดกรอบของประเด็นปัญหาอย่างเหมาะสม 3. การสร้างทางเลือก 4. การประเมินทางเลือก และ 5. การเลือก ทางเลือกที่ดีที่สุด ส่วนการตัดสินใจที่มีประสิทธิผล ฮอยและมิเกล (Hoy; & Miskel. 2013: 436) ได้เสนอไว้สรุปดังนี้ 1. การแสวงหาข้อมูลอย่างเพียงพอ 2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น และ 3. ให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

รีดเดอร์ (Reader) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการตัดสินใจ (ประพนธ์ ลิ้มธรรมมหิศร. 2545: 15) พบว่าปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจประกอบด้วยความเชื่อและความไม่เชื่อหลายๆ อย่างรวมกัน และบุคคลจะแสดงออกในรูปแบบของการกระทำของสังคม

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆ ทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด ที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาให้สำเร็จ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียน ประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงให้เกิดประสิทธิผลครั้งต่อไป รวมทั้งตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. สภาพแวดล้อม 2. เทคโนโลยี 3. โครงสร้าง 4. การปฏิบัติกิจกรรม และ 5. การตัดสินใจ เป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นก็ควรเพิ่มองค์ประกอบอีก 2 ด้าน คือ หลักการ และ ผลการดำเนินกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมดังนี้

2.7.6 หลักการ

หลักการ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1271) ได้ให้ความหมายคำว่าหลักการ คือ สาระสำคัญที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 56) ได้กำหนดหลักภารกิจกรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตอาสา

ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ (2552:150) ได้เสนอแนวคิดหลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้ 1) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม 2) จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนและวัฒนธรรมที่ดำรง 3) บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริงให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน 4) ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง 5) จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม 6) มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา 7) ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการมีครูเป็นที่ปรึกษาถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย 8) ยึดหลักการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม 9) มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558: 74) ได้กล่าวถึงประโยชน์การเรียนรู้ตามสภาพจริงว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภายใต้ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยของ เวนท์เซล (Wentzel.1991: 1-24) ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า หลักการ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่มีเป้าหมายชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง เป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ ควบคู่กับการเรียนการสอนเชื่อมโยงเนื้อหาในหลักสูตร ตอบสนองความต้องการของชุมชนสอดคล้องกับชีวิตประจำวันทุกกิจกรรม กิจกรรมที่นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง สอดคล้องกับการพัฒนาตามธรรมชาติ และความแตกต่างของบุคคล เป็นกิจกรรมที่นอกเหนือการเรียนปกติ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณชน

2.7.7 ผลการดำเนินกิจกรรม

ผลการดำเนินกิจกรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

ตามหลักรูปแบบของระบบ ผลผลิตหรือผลการดำเนินกิจกรรมเป็น 1 ใน 4 ขององค์ประกอบย่อยของระบบ ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต และ 4) ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม ในการศึกษาเรื่องนี้ ผลการดำเนินกิจกรรมคือ นักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรเมื่อเข้าสู่กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

อภิษฐา ทองสอาด (2558: 118) ได้เสนอแนวคิดพลเมืองตื่นรู้ว่า คือ บุคคลที่ห่วงใยต่อสภาพสังคม และมีจิตสาธารณะที่ต้องการนำพลังความคิด ความสามารถ แรงกาย แรงใจของตนเองมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา และหาแนวทางสร้างสรรค์เรื่องดี ๆ ให้เกิดขึ้นกับชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างมีพลัง เป็นบทบาทของผู้มีศักยภาพที่สามารถแก้ไขปัญหาที่มีให้กลายเป็นประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนเกิดเป็นความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าตนเอง

ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2555: 35) ได้ให้แนวคิดว่าการกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม “พลเมือง” จึงต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคมเห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานั้น

พิมพ์ธิดา วัฒนวงศ์ปัญญานันท์ สุริรัตน์ จันทพงษ์ และ เอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์ (2554: 90-96) ได้เสนอความเห็นสรุปได้ดังนี้ การสร้างจิตรับผิดชอบต่อสังคมมนุษย์นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย มิใช่มอบภาระหน้าที่ให้กับโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว แต่ทุกฝ่ายควรร่วมมือกันตั้งแต่ผู้ปกครอง โรงเรียน ชุมชน และสังคมที่จะเป็นแบบอย่างในการเสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ประจักษ์อย่างถ่องแท้ เพื่อนำไปสู่การสร้างจิตแห่งความรับผิดชอบต่อได้ด้วยตัวผู้เรียนเอง

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ผลการดำเนินกิจกรรม หมายถึง ผลสำเร็จจากการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น มุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก มีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน

เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน สามารถคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเชิงบวกยอมรับความแตกต่างของบุคคล แก้ปัญหาด้วยสันติวิธี มีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจ และมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

3. แนวคิดเรื่องรูปแบบ

3.1 ความหมายของรูปแบบ

แนดเลอร์ (Nadler.1980: 72-79) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า เป็นการนำทฤษฎีแนวทาง และกรอบแนวคิดมาพัฒนาเพื่อให้สามารถแปลความหมายของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ศึกษาได้

บาร์โดและฮาร์ดแมน (Bardo and Hartmam.1982:70)กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ว่า หมายถึง ชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจเพื่อใช้ในการนิยามหรือบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ถ่ายทอดความเข้าใจรูปแบบจึงไม่ใช้การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุมเพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไปส่วนการที่จะระบุรูปแบบหนึ่งๆ จะต้องมียละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้างไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้ก็แล้วแต่วัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ

ทาเคาโอะ มียากาวะ (คงศักดิ์ สันติพิทักษ์วงศ์ (แปล),1986: 12) กล่าวว่า รูปแบบ คือ การแสดงภาพความเป็นจริงที่กำลังศึกษาค้นคว้าในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เป็นการอธิบายการพยากรณ์หรือการควบคุมเกี่ยวกับโครงสร้างและการเคลื่อนไหวของสภาพความเป็นจริงที่กำลังศึกษาอยู่

คีฟ (Keeves,1988: 599) ได้ให้ความหมายรูปแบบว่า หมายถึง การแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ

ดาฟท์ (Daft.1992: 20)ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง ตัวแทนอย่างง่ายๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมืออธิบายมิติหรือปรากฏการณ์ที่สำคัญๆ ขององค์กร

พลสุข หิงคานนท์ (2540: 50) ได้ให้ความหมายรูปแบบว่า หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสำคัญขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ศักดิ์ดา สถาพรวงษา (2549: 14)ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่าหมายถึงสิ่งที่แสดงโครงสร้าง และความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปรหรือองค์ประกอบของสิ่งที่ศึกษาให้เข้าใจง่ายอย่างเป็นรูปธรรม และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

จากการศึกษาความหมาย ความหมายของรูปแบบสรุปได้ว่า รูปแบบหมายถึง โครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยหรือตัวแปร หรือองค์ประกอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทำให้มีลักษณะของชุดความสัมพันธ์เส้น และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

3.2 องค์ประกอบของรูปแบบ

บราวน์ และโมเบิร์ก (Brown; & Moberg 1980:16-17) ได้วิเคราะห์รูปแบบมาจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) ได้องค์ประกอบของรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) สภาพแวดล้อม (Enviroment)
- 2) เทคโนโลยี (Technology)
- 3) โครงสร้าง (Structure)
- 4) กระบวนการจัดการ (Mangement Process)
- 5) กระบวนการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

คีฟ (Keeves.1997:386-387 อ้างอิงจาก ทิศนา แคมณี, 2545: 218) ได้กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปควรมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปใช้สร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างเชิงรูปแบบต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้นได้
3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative relationships)

อุทัย บุญประเสริฐ (2546:32) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกมาก แต่มีข้อให้คิดว่าต้องใช้ให้ถูกกับงานในแต่ละลักษณะ จึงไม่อาจกำหนดให้เป็นหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ (2537: 16) และ บาร์โด และ ฮาร์ดแมน (Bardo; & Hartman 1982: 70-71) และ ทาคาโอะ มียากาวะ (1986: 15) ที่มีแนวคิดว่าการแบ่งประเภทของรูปแบบไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวว่า ควรมีรายละเอียดขององค์ประกอบอย่างไรรูปแบบจะขึ้นกับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ศึกษาและวัตถุประสงค์ในการสร้างรูปแบบนั้นๆ

กล่าวโดยสรุปคือการกำหนดขององค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรจำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่ศึกษาหรือการออกแบบแนวคิด ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้นๆ เป็นสำคัญ

3.3 ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการหลายท่านแบ่งประเภทของรูปแบบไว้ เช่น สมิท (Smith และคนอื่นๆ. 1980: 461) แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็น

(1) รูปแบบเชิงกายภาพ จำแนกเป็นรูปแบบที่มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง และรูปแบบเชิงอุปมา ที่มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมี ให้ห้องปฏิบัติการก่อนทำการทดลองจริง

(2) รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ จำแนกเป็นรูปแบบข้อความ ซึ่งเป็นการใช้ข้อความในการอธิบายย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน เป็นต้น และรูปแบบทางคณิตศาสตร์

คีฟ (Keeves.1988: 561-565) แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ไว้ 4 ประการคือ

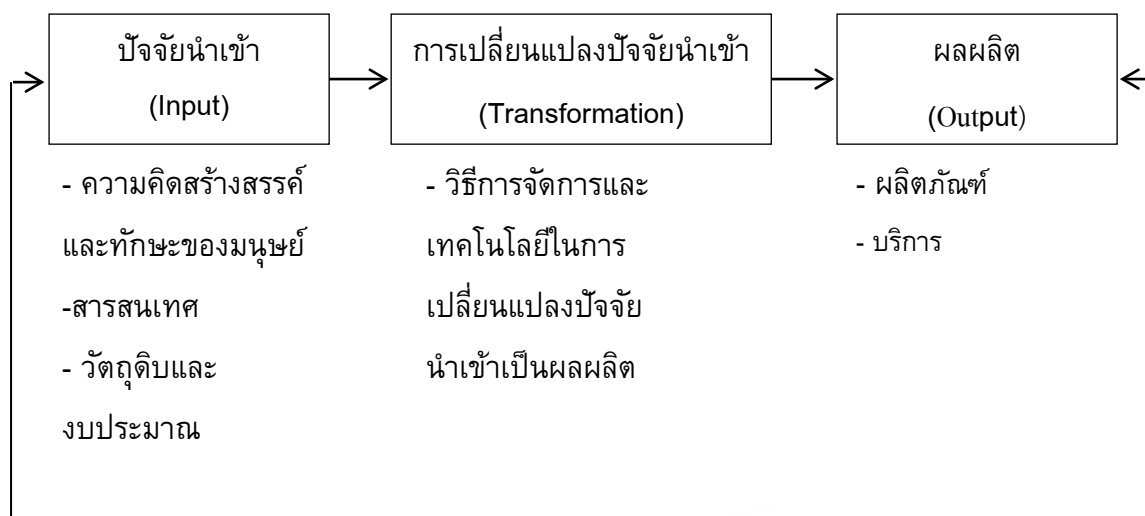
(1) รูปแบบเชิงอุปมาอุปไมย หรือเทียบเคียง Analogue model เป็นรูปแบบที่ใช้ในการอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน เป็นต้น

(2) รูปแบบเชิงความหมาย หรือข้อความ Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิหรือรูปภาพเพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น

(3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ Mathematic Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ และการบริหารการศึกษา

(4) รูปแบบเชิงสาเหตุ Casual Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคการวิเคราะห์แบบ Path Analysis โดยการนำตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุผลและผลที่เกิดขึ้น

บาร์โดและฮาร์ทแมน (Bardo; & Hartman. 1982) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า การที่จะระบุว่ารูปแบบจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นควรจะมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้น เช่น รูปแบบระบบจะมีลักษณะบางประการของระบบเปิด เป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบ ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม การพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัยนำส่งเข้าไปผ่านกระบวนการ ซึ่งจะจัดกระทำให้เกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพภายนอก ซึ่งแสดงถึงการเริ่มมีลักษณะของความเป็นระบบเปิด



ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม (Environment Feedback)

ภาพประกอบ 9 แสดงองค์ประกอบย่อยของระบบ (Bardo and Hartman, 1982)

3.4 ลักษณะรูปแบบที่ดี

การศึกษาจากแนวคิดที่มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาไว้ มีรายละเอียดดังนี้

พูลสุข หิงคานนท์ (2540: 53) สรุปถึงรูปแบบที่ดีไว้ว่า ควรมึลักษณะ 5 ประการ

- 1) ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าการเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรวมๆ
- 2) ควรนำไปสู่การทำนายผลที่จะตามมา โดยสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์
- 3) ความอธิบายถึงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจน
- 4) ควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่ของเรื่องที่ได้ศึกษาได้
- 5) รูปแบบควรสอดคล้องกับกรอบของทฤษฎีของสิ่งที่จะใช้รูปแบบนั้นมาอธิบาย

ทาดาโอะ มียากาวะ (คงศักดิ์ สันติพิชญวงศ์, แปล, 1986: 15) กล่าวถึงคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีว่า ควรประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร 2) ควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจน 4) ควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่ของเรื่องที่ได้ศึกษาได้ และ 5) รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นกับกรอบทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

คีฟ (Keeves, 1988: 560) กล่าวถึงหลักในการสร้างรูปแบบ 4 ประการ ซึ่งหลักการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของรูปแบบด้วย คือ 1) รูปแบบความประกอบด้วยความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบมีโครงสร้าง 2) รูปแบบความเป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลได้และสามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกตหรือมีข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุน 3) รูปแบบควรมีการระบุถึงกลไกเชิงเหตุผลในการ

อธิบายปรากฏการณ์ได้ และ 4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่ศึกษา โดยสร้างแนวความคิดและความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ๆ

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ (2548: 15) กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของรูปแบบ 5 ประการ คือ 1) รูปแบบต้องมีความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างตัวแปรที่ศึกษา 2) รูปแบบสามารถใช้ในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์และหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงคุณภาพของเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจนแล้วยังใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย 4) แบบจำลองควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังจะศึกษาด้วย 5) สอดคล้องกับทฤษฎีของเรื่องที่จะนำการศึกษา

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ลักษณะรูปแบบที่ดีต้องประกอบด้วย

- 1) การแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร
- 2) นำไปสู่การทำนายผลที่จะตามมาโดยสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์
- 3) อธิบายถึงโครงสร้างหรือกลไกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษาอย่างชัดเจน
- 4) นำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่หรือขยายองค์ความรู้ให้กว้างขวาง

ออกไป

- 5) สอดคล้องกับทฤษฎีของเรื่องที่จะใช้รูปแบบ

3.5 การพัฒนารูปแบบ

เมสัน อัลเบิร์ต และ คีร์เดอรี (Meason, Alblert; & Khedourri. 1985 อ้างอิงจาก ธีรนาถ ฤ สุนทร 2545) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างรูปแบบ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 1) ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง
- 2) ขั้นตอนพัฒนารูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการหลังจากการรวบรวมปัญหา

การสร้างรูปแบบต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้างและต้องรู้ถึงลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็น และควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการสร้างและความสนใจของผู้ใช้ด้วย เพราะถ้ารูปแบบมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ข้อมูลที่รวบรวมมา อาจมีข้อบกพร่องได้ในระหว่างดำเนินการ ดังนั้นจึงควรมีการให้คำจำกัดความของสภาพการณ์ การสุ่มตัวอย่างและทำตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัด ควรมีการประเมินค่าความแปรปรวน และควรพิจารณาอย่างระมัดระวัง สมควรนำตัวแปรใดบ้างมาไว้ในรูปแบบที่จะสร้างเมื่อสร้างเสร็จแล้วต้องพิจารณาว่าครอบคลุมตัวแปร หรือไม่มีความบกพร่องในตัวแปรใดบ้าง

- 3) การทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทดสอบโดยพิจารณาถึง

1. มีความตรงตามสถานการณ์จริง (valid) รูปแบบที่สร้างหากมีความใกล้เคียงกับความจริงจะดีมาก เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้นไม่ยุ่งยากต่อการนำไปใช้และควรพิจารณาถึงความสำเร็จของการแก้ปัญหา

2. มีการนำไปทดลองใช้เพื่อเปรียบเทียบว่าผลการนำไปใช้ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร การทดลองใช้มี 2 ลักษณะคือ ทดลองย้อนหลัง(retrospective evaluation) โดยใช้กับข้อมูลในอดีตการทดลองใช้ปฏิบัติในปัจจุบัน (protest)

4) การทำให้สำเร็จ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้ว ควรสามารถที่จะนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะไม่มีรูปแบบใดที่เรียกว่าสำเร็จสมบูรณ์จนกว่าจะได้รับความสนใจและนำไปใช้

5) การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model Updating) แม้ว่าจะมีการนำรูปแบบไปใช้อย่างประสบความสำเร็จ แต่ก็ควรมีการพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์กร และสถานการณ์ที่มาจากภายนอกและภายในองค์กรด้วย

คีฟ (Keeves,1988 อ้างอิงจาก Sallis,2002)ได้กล่าวถึงหลักการอย่างกว้างๆ เพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ 4 ประการคือ 1) รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงเชิงเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปก็มีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ 2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบควรต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้วรูปแบบควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย 4) นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วรูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่

การพัฒนารูปแบบนี้ย่อมจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปจะมีขั้นตอนในการพัฒนา คือ 1) การสร้างรูปแบบ (Construct) 2) การหาความตรง(Validity) (Willer,1986) ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินงานอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนี้ๆ

ตัวอย่างการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบ

1) สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก แบ่งการวิจัยเป็น

4 ตอน คือ 1 ศึกษาองค์ประกอบรูปแบบเครือข่าย 2 สร้างรูปแบบเครือข่าย 3 ทดลองใช้รูปแบบเครือข่าย 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบเครือข่าย

2) ศักดา สถาพรวงษา (2549) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารแบบมี ส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งการวิจัยเป็น 4 ตอน คือ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 2 การพัฒนา รูปแบบ 3 การตรวจสอบรูปแบบ 4 แก้ไขปรับปรุงและพัฒนาเป็นรูปแบบฉบับสมบูรณ์

3) อัจฉรา ไชยปัทม์ (2550) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับนิสิตนักศึกษา แบ่งการวิจัยเป็น 3 ตอน คือ 1 การพัฒนามาตรวัดทักษะทางสังคม 2 การสร้างมาตรวัด 3 การตรวจสอบคุณภาพของมาตรวัด

4) สอาดจิต เพ็ชรมีศรี (2551) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบเครือข่ายการบริหารงาน วิชาการตามแนวคิดการจัดการความรู้ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหม แบ่งการวิจัย เป็น 6 ตอน คือ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ 2 เลือกศึกษาองค์กรที่ประสบความสำเร็จ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ 4 ปรับปรุงรูปแบบ 5 ได้รูปแบบ 6 นำเสนอ

5) รัตติกร ผรณสุวรรณ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการ ศึกษา กับหน่วยงานเครือข่าย แบ่งการวิจัยเป็น 3 ตอน คือ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความ ต้องการ 2 การศึกษาตัวอย่างการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) การตรวจสอบและพัฒนา รูปแบบ 3 การนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนรูปแบบ

6) นภาเดช บุญเชิดชู (2552) ได้ศึกษาเรื่องพัฒนา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของ ผู้บริหารโรงเรียนตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา แบ่งการวิจัยเป็น 4 ตอน คือ 1 การกำหนด กรอบแนวคิดการวิจัย 2 การพัฒนาตัวแบบสมรรถนะ 3 การพัฒนา รูปแบบพัฒนาสมรรถนะ 4 ประเมินรูปแบบ

7) วิชัย แสงศรี (2552) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษา วิเคราะห์และพัฒนา รูปแบบการบริหาร จัดการเครือข่ายสถานศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งการวิจัยเป็น 5 ตอน คือ 1. ศึกษาสภาพปัญหา 2. ศึกษาสภาพและรูปแบบ 3. การสร้างรูปแบบ 4. การประเมินความเหมาะสมและ เป็นไปได้ 5 ปรับปรุงและนำเสนอ

8) นิรันดร์ สุธีนิรันดร์ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างความเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ของคณะแพทยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย แบ่งการวิจัยออกเป็น 5 ตอน คือ 1. กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย 2. ศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะการเสริมสร้างการเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ 3 การสร้างรูปแบบ 4 การตรวจสอบรูปแบบ 5 การปรับปรุงรูปแบบ

9) จำนง แจ่มจันทร์วงศ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารระบบ เครือข่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานคร แบ่งการวิจัยเป็น 4 ตอน คือ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัย 2 การสร้าง รูปแบบ 3 การพัฒนา รูปแบบ (ศึกษา-ตรวจสอบ-ทบทวนปรับปรุง) 4 นำเสนอ

10) ฟิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อคุณภาพการจัดการการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก แบ่งการวิจัยเป็น 4 ตอน คือ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2 การสร้างและตรวจสอบ 3 การทดลองใช้รูปแบบ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบ จากตัวอย่างการวิจัยข้างต้น ได้นำมาสร้างตารางสังเคราะห์ ได้ดังนี้

ตาราง 6 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ

ผู้วิจัย ขั้นตอน	ศึกษา สภาพ ปัจจุบัน ปัญหา	ศึกษา ตัวอย่าง การปฏิบัติ ที่เป็นเลิศ	กำหนด แนวคิด	สร้าง รูปแบบ	ทดลอง ใช้	ประเมินผล แก้ไข ปรับปรุง ตรวจสอบ ความเป็นไป ได้	นำเสนอ รูปแบบ ฉบับ สมบูรณ์
สุวิมล โพธิ์กลิ่น(2549)	√			√	√	√	
ศักดา สถาพรวงษา(2549)	√			√		√	√
อัจฉา ไชยูปภัมภ์(2550)	√			√		√	
สอาดจิต เพ็ชรมีศรี(2551)	√	√		√		√	√
รัตติกร ผรรณสุวรรณ (2552)	√	√		√		√	√
นภาเดช บุญเชิดชู(2552)	√		√	√		√	
วิชัย แสงศรี(2552)	√			√		√	√
นิรันดร์ สุธีนิรันดร์(2552)	√		√	√		√	
จันทน์แจ่มจันทร์วงศ์ (2553)	√			√		√	√
ฟิสิฐ เทพไกรวัล(2554)	√			√	√	√	
Meason, Albert and Khedouri(1985)	√			√		√	

จากการสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบจะเห็นได้ว่า มีขั้นตอนสำคัญ คือ ขั้นรวบรวมปัญหา ขั้นตอนพัฒนารูปแบบ และการทดสอบรูปแบบ ในการศึกษาค้นคว้าได้กำหนดงานวิจัยเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหา

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบ

ตอนที่ 3 การตรวจสอบความเป็นไปได้และการแก้ไขปรับปรุง

3.6 การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วย ข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการประมาณค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ ดังนั้น รูปแบบที่สร้างขึ้นจึงควรมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวิธีการทดสอบโดยปกติแล้วการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มักจะดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ ผลของการทดสอบ จะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธรูปแบบนั้นและนำไปสู่การสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป การทดสอบหรือการตรวจสอบรูปแบบสามารถจะกระทำได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1. การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมิน (Joint Committee on Standards for Educational Evaluation) ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบซึ่งจัดเป็น 4 หมวด (Madaus, Scriven and Stufflebeam, 1983 : 399 - 402) ดังนี้

1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมินการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามต้องการอย่างแท้จริง

2. การทดสอบรูปแบบหรือการประเมินในบางเรื่องก็ไม่สามารถกระทำได้ด้วยข้อจำกัดของสภาพการณ์ต่าง ๆ ซึ่ง ไอส์เนอร์ (Eisner 1976: 192-193) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยเห็นว่า การวิจัยทางการศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการตามหลักการทางวิทยาศาสตร์หรือเชิงปริมาณมากเกินไปและในบางเรื่องก็ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุปจึงได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

2.1 การประเมินโดยแนวทางมิได้ประเมินโดยเน้นสัมฤทธิ์ผลของเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบของการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal Based Model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องตามรูปแบบของการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive model) หรือการรองรับกระบวนการตัดสินใจตามรูปแบบการประเมินอิงการตัดสินใจ (Decision Making Model) แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจรรณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2.2 เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่าไม้อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆได้และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการอุดมศึกษามากขึ้นในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ในเรื่องนั้นจริงๆมาเป็นผู้ประเมินผลทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

2.3 เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคลหรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดีทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

2.4 เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่น ในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตาม อรรถาธิบายและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่กำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัย ข้อมูลตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพประสบการณ์และเป็นการที่เชื่อถือ(High credit)ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ รูปแบบที่จะนำไปใช้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น จะต้องเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย ลักษณะสำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลและขยายผลการทำนายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ

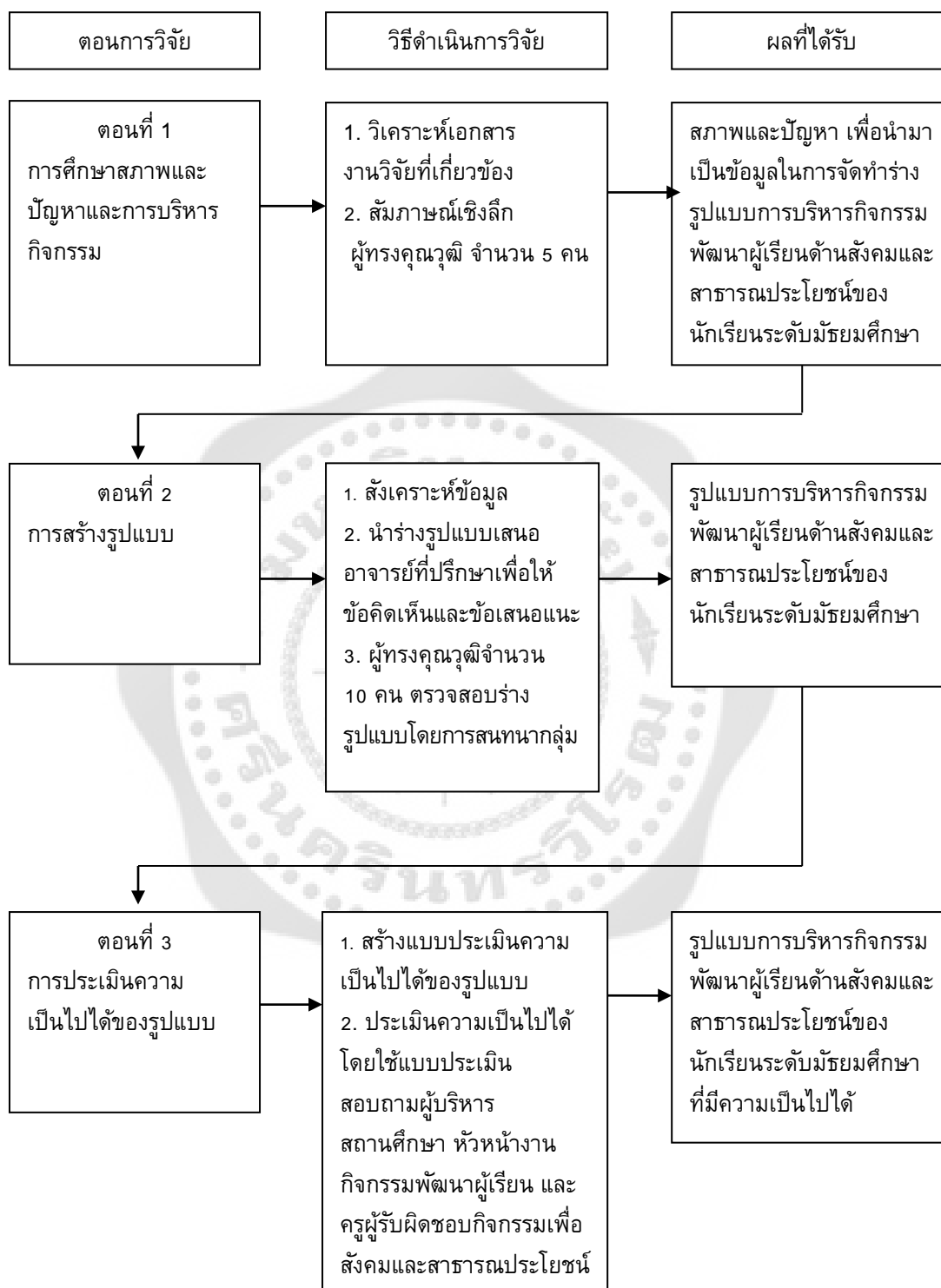
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั่วไป คือ เพื่อพัฒนา
รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษา และมีวัตถุประสงค์เฉพาะ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2. เพื่อสร้างรูปแบบการ
บริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยมีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยผสมผสาน
(Mixed Method Rereach) ทั้งวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และเชิงคุณภาพ (Qualitative
Method) การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคม
และสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคม
และสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย



ภาพประกอบ 10 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาสภาพและปัญหา แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผู้วิจัยทำการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
บริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้

แหล่งข้อมูลในการดำเนินการจำแนกได้ 2 ประเภท คือ แหล่งข้อมูลในรูปของหนังสือ
ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งประกอบด้วยประเด็น
หลักและเนื้อหาสาระของเอกสาร

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นนี้ เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ 2 ประเภท คือ
แหล่งข้อมูลในรูปของหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และฐานข้อมูลทาง
อินเทอร์เน็ต

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการขั้นตอนนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปสาระสำคัญ จำแนกเรียบ
เรียงเป็นหมวดหมู่ สังเคราะห์ความเชื่อมโยงสัมพันธ์

ชั้นที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสภาพและปัญหาและการบริหารกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา
กรรมการสถานศึกษา คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ
ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยมีคุณสมบัติข้อหนึ่งข้อใดตามเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. เป็นหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี
4. ครูผู้รับผิดชอบงานกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้การสัมภาษณ์ ได้แก่

1. ดร.สุนันท์วิทย์ พลอยขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธิวาราม
2. นายพิรศุขม์ ปิตรวัชชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคมน
3. ดร.จิรปวิณ อิ่มโสภณ กรรมการสถานศึกษา (ผู้แทนผู้ปกครอง)
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
4. นางสาวสุวรรณา ชีวพฤษ์ ครูใหญ่ฝ่ายมัธยมโรงเรียนรุ่งอรุณ
5. นางพัชรา แก้วศิริ ครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียนโรงเรียนหอวัง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

2.3 การสร้างเครื่องมือ

ศึกษาเอกสารรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ซึ่งคำถามประกอบด้วย สภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับประเด็น หลักการ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี โครงสร้าง กระบวนการปฏิบัติ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยขอความอนุเคราะห์อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมคำถามในการสัมภาษณ์ดังกล่าว

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดไว้ ขอความอนุเคราะห์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒออกหนังสือราชการ ส่งหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมเอกสารประกอบการสัมภาษณ์ ได้แก่ คำถามในการสัมภาษณ์สาระสำคัญของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ นัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ 19 – 26 เมษายน พ.ศ. 2559

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นสำคัญ (Content Analysis) มาสังเคราะห์และสรุปผลการสัมภาษณ์ ผลที่ได้รับคือข้อมูลสภาพและปัญหา สำหรับการจัดทำร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การพัฒนา รูปแบบ แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ร่างรูปแบบ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการศึกษาสภาพ ปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณประโยชน์ แล้วดำเนินการร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1.2 ร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ขั้นที่ 2 นำร่างรูปแบบเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

นำร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ ของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ ปรับปรุง
และแก้ไข

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา
ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ
ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน โดยมีเกณฑ์ดังนี้

- 1) สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป หรือมีประสบการณ์หรือเทียบเท่า
- 2) มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษา หรือด้านการ
พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 3) มีบทบาทสำคัญหรือมีผลงานเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น มี
ผลงานวิจัย การปฏิบัติงานประจำ ผลงานเอกสารวิชาการ หรือผลงานการสอน เป็นต้น ไม่น้อย
กว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จาก
ผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้คำถามสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

การสร้างเครื่องมือ

ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนกรอบแนวคิดในการวิจัย มาสร้างเครื่องมือ ได้แก่ คำถามในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1. ความคิดเห็นต่อร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการ 2) สภาพแวดล้อม 3) เทคโนโลยี 4) โครงสร้าง 5) การปฏิบัติกิจกรรม 6) การตัดสินใจ 7) ผลการดำเนินกิจกรรม 2. ความคิดเห็นต่อแผนภาพรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น โดยขอความอนุเคราะห์อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมของเอกสารในการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดไว้ ขอความอนุเคราะห์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒออกหนังสือราชการ ส่งหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ได้แก่ วัตถุประสงค์การสนทนากลุ่ม สรุปสาระสำคัญการวิจัย ร่างรูปแบบและแผนภาพรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้ดำเนินการในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ณ ห้องประชุม ศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์ ชั้น 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เวลา 09.30 – 12.00 น.

ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมการสนทนากลุ่ม ได้แก่

1. ดร.สิริกร มณีรินทร์

นายกสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชน อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

2. รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลิ้มสุวรรณ

ข้าราชการบำนาญ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. รองศาสตราจารย์ ดร.อังคินันท์ อินทรกำแหง

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิจัย สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒนกุล

อาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

5. อาจารย์ ดร.ชื่น หมั่นโกตะ

รองผู้อำนวยการโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

6. อาจารย์ ดร.สรภักดิ์สรณ์ ฉัตรกมลทัศน์

อาจารย์วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยบูรพา

7. อาจารย์ ดร.จิรัชกาล พงศ์ภคเธียร
รองผู้อำนวยการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
8. อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง
หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
9. อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์
อาจารย์ประจำภาควิชา การบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
10. อาจารย์ ดร.จันทร์ศม ภูติอริวัฒน์
อาจารย์ประจำภาควิชา การบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นสำคัญ (Content Analysis) ที่ได้จากการตรวจสอบรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขเรียบร้อยแล้วนำไปแก้ไขปรับปรุง นำข้อสรุปจากการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข มาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ ผลที่ได้รับคือ รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น รายละเอียดดังนี้

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเป็นไปได้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (questionnaires) เพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นและความเป็นไปได้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านสังคมและสาธารณสุข 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) สภาพแวดล้อม 3) เทคโนโลยี 4) โครงสร้าง 5) การปฏิบัติกิจกรรม 6) การตัดสินใจ 7) กิจกรรม และ 8) ผลการดำเนินกิจกรรม

เมื่อสร้างเครื่องมือแล้วขอความอนุเคราะห์อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ เนื้อหา การเรียงลำดับ ความสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสอบถามความเป็นไปได้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 8 องค์ประกอบ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ลักษณะคำถามเป็นการให้ผู้ตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ (โรงเรียนละ 3 ท่าน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และ 2 จำนวน 119 โรงเรียน จำนวน 357 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบงานกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ของสถานศึกษา (กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์) จำนวน 186 คน ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน โดยการสุ่ม 2 ขั้นตอน ได้แก่ นำไปสู่แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้น (Strata) และนำไปสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้น (Strata) และนำไปสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก ได้รับแบบสอบถามคืนมา 152 คน คิดเป็นร้อยละ 81.72

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความอนุเคราะห์ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒออกหนังสือราชการถึงผู้บริหารสถานศึกษา โดยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ 62 โรงเรียนๆ ละ 3 คน จำนวน 186 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 152 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.72

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามมีดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าร้อยละ
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลความเป็นไปได้ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S D) และการทดสอบค่า

t (t-test) โดยเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ที่ได้กับเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นของ เบส (Best. 1993 : 174-178) ซึ่งตัวบ่งชี้ที่ได้ต้องมีค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ที่อยู่ในระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ และส่วนการแปลผล กำหนดกฎเกณฑ์การตีความ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2553 : 69)

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

3) วิเคราะห์ข้อมูลความเป็นไปได้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยการสรุปประเด็นสำคัญ (Content Analysis)

ผลที่ได้รับคือ รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกองค์ประกอบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ตอนตามลำดับดังนี้

- ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสังเคราะห์เอกสาร ทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข ดังนี้

1. สภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเร็วและแรง ทำให้สังคมมีการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม สังคมอยู่ในขั้นวิกฤต มีปัญหาครอบครัว ปัญหาความเครียด ปัญหาเด็กและเยาวชน หลงมัวเมาตามกระแสวัตถุนิยม แสวงหาแต่ความสุขสบาย อ่อนแอทั้งวิชาการและวิชาชีพ นอกจากนี้การอบรบในครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงคือ เกิดภาวะพ่อแม่รังแกจัน ให้ความสำคัญจนเหยียบยีไถ่ไม่ปล่อย ไม่สอนให้ลูกตระหนักรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องดูแลรับผิดชอบสังคมส่วนรวม ทำให้ขาดทักษะการดำรงชีวิต ไม่รู้จักการทำงาน เพราะไม่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากนี้พ่อแม่ยังเป็นผู้ผลักดันและคำนึงถึงความสำเร็จของลูกเป็นที่ตั้ง หุ่่มเทให้ลูกเก่งมากกว่าการปลูกฝังและสอนลูกให้เป็นคนดี

ในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ คือมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีคุณสมบัติ ดังนี้ นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ปกป้องสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าวัฒนธรรมพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น มีวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม เน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน พร้อมทั้งจะรับผิดชอบต่อการทำที่ดีและไม่ดี ตลอดจนมุ่งพัฒนาดตนเองในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม มุ่งให้เป็นนิสัยมากกว่าต้องการคะแนน นักเรียนมีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์

และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ฝึกทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน สมัยใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ ใจกว้าง พร้อมจะเป็นผู้ให้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หวังดีเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน คือสามารถคิดวิเคราะห์ รู้จักแยกแยะไตร่ตรอง คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อตัดสินใจจากข้อมูลจริงที่มีใช้การคาดเดา และคิดในเชิงบวก นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะด้านทักษะการดำรงชีวิต คือมีความเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม มองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นคุณค่าของตนเอง รับรู้และยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีความเห็นอกเห็นใจ พร้อมและมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ด้วยความกระตือรือร้น นอกจากไม่ก่อปัญหา สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่นแล้ว ยังลงมือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองอีกด้วย นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจ และพร้อมที่จะดูแลสนับสนุนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ รวมทั้งมีความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและความรู้สึกของผู้อื่น นักเรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และทำประโยชน์แก่ส่วนรวม กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ลักษณะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้ เป้าหมายกิจกรรมชัดเจน เป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้จริง เริ่มจากสิ่งใกล้ตัว มีความหลากหลายไม่จำกัดรูปแบบ ขึ้นอยู่กับบริบทการบริหารจัดการของสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ ควบคู่กับการเรียนการสอนวิชาการ นำความรู้ที่เรียนขยายผลสู่ชุมชน เชื่อมโยงเนื้อหาในหลักสูตร ตอบสนองความต้องการของชุมชน สอดแทรกในชีวิตประจำวันทุกกิจกรรม นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง เสริมสร้างคุณภาพชีวิต ไม่เบียดเบียนตนเอง สอดคล้องกับการพัฒนาเด็กตามธรรมชาติ เติบโตกายภาพ ส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้นักเรียนออกแบบกิจกรรมด้วยตัวเองตามความต้องการ ความสนใจ และดำเนินการเองทุกขั้นตอน มีครูเป็นที่ปรึกษาคอยแนะนำ เป็นกิจกรรมที่นอกเหนือการเรียนปกติ ปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ ลงมือปฏิบัติจริง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาแบ่งตามลักษณะสถานที่ทำกิจกรรม มีลักษณะดังนี้

1) ทำในโรงเรียน นักเรียนจะแบ่งพื้นที่รับผิดชอบพัฒนาโรงเรียนเป็นห้องๆ โดยในแต่ละห้องแบ่งเป็นกลุ่ม ทำหน้าที่ต่างๆ เช่น ทำความสะอาด ดูแลภูมิทัศน์ พื้นที่ ที่รับผิดชอบ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น **2) ทำนอกโรงเรียน** การออกไปทำกิจกรรมนอกโรงเรียนจะทำให้นักเรียนเห็นบริบทของสังคมที่หลากหลาย ได้เห็นความลำบากของผู้อื่น เช่น การไปทำกิจกรรมตามสถานสงเคราะห์ต่างๆ การทำความสะอาดชุมชน การทำงานร่วมกับองค์กรการกุศล การทำกิจกรรมในชุมชน กิจกรรมช่วยเหลืองานวัดและศาสนสถาน บางโรงเรียนจัดตั้งสมัชชาคนดี มุ่งทำกิจกรรมต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งการไปทำกิจกรรมนอกโรงเรียน นักเรียนเป็นผู้เสนอ

โครงการโดยมีครูคอยเป็นที่ปรึกษา ส่วนใหญ่กิจกรรมนอกโรงเรียนเป็นกิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

แบ่งตามผู้จัดกิจกรรม มีลักษณะดังนี้

1) นักเรียนทำเอง นับเวลาการปฏิบัติกิจกรรมเป็นชั่วโมง โดยทางโรงเรียนต้องมีมาตรฐานการนับชั่วโมงที่ชัดเจน 2) พ่อแม่หรือผู้ปกครองพาไปทำ เช่น พาไปปลูกป่า นักเรียนจะต้องมีภาพถ่าย หนังสือรับรองการทำกิจกรรมมาแสดงต่อโรงเรียน 3) ผู้ปกครองเครือข่ายระดับชั้นและระดับโรงเรียนเป็นผู้จัด เช่น การทำความสะอาดทั่วทั้งโรงเรียน 4) สมาคมผู้ปกครองและครูของโรงเรียนเป็นผู้จัด 5) โรงเรียนเป็นผู้จัด เช่น ขออาสาสมัครไปร่วมกิจกรรมชุมชนช่วยงานวัด เขียวกีฬา ร่วมพิธีต่างๆ ของทางราชการและโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ จะเป็นกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อแสดงความรับผิดชอบ จิตสาธารณะ เสียสละและสร้างความดีงาม ได้แก่ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม กิจกรรมบริการและการมีส่วนร่วมในชุมชน และกิจกรรมตามประเพณี

บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของผู้ปกครอง ชุมชน กรรมการสถานศึกษา จะได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ถ้านำแนวคิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมาบริหารจัดการสถานศึกษาจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกิจกรรมได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นต้นแบบ เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรม เป็นผู้กำหนดแผนในหลักสูตร โดยการมีส่วนร่วมสอดแทรกกิจกรรมในการเรียนการสอน ชี้แจง ทำความเข้าใจ สร้างความตระหนัก พัฒนาส่งเสริมสนับสนุนครูให้อบรมเรื่องการสื่อสารและเรื่องการมีส่วนร่วม บริหารด้วยความโปร่งใสแบบประชาธิปไตย ใช้เหตุผล ให้ทุกฝ่ายมีโอกาสแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและชุมชนได้วางแผนการบริการสังคมควบคู่กับการเรียน การสะท้อนประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานในชุมชน การมีส่วนร่วมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม สร้างเครือข่ายนิเทศติดตามการนำเสนอข้อปฏิบัติที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมนี้

2. ครู

เป็นต้นแบบ เป็นผู้ขับเคลื่อน เป็นแบบอย่างที่ดี โดยเริ่มจากตัวผู้สอน มีทีมงานร่วมดำเนินงาน เป็นที่ปรึกษา ส่งเสริม กระตุ้น เข้าใจบริหารนักเรียนอย่างแท้จริง ศึกษาแนวทาง มีแผนการทำงาน ชี้แจงทำความเข้าใจผู้เรียนและผู้ปกครอง ร่วมกับผู้เรียนออกแบบวางแผนกิจกรรมร่วมประเมินผล รายงานผล แลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. นักเรียน

ทำงานเป็นกลุ่ม ศึกษาข้อมูล รับการปฐมนิเทศ เลือกคนทำงาน วางแผน ปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่าย ขยายผล

4. บทบาทผู้ปกครอง/ชุมชน

มีส่วนร่วมตั้งแต่การสร้างตระหนักรู้เรื่องความรับผิดชอบ สนับสนุนกิจกรรม ยอมรับศักยภาพผู้เรียน เป็นที่ปรึกษาให้ความร่วมมือ ติดตาม ร่วมสะท้อนผลงาน

5. การปฏิบัติกิจกรรม

การสรรหาผู้รับผิดชอบ. การจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจ มีตัวแบบ สร้างบรรยากาศ และการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง การสำรวจ สภาพปัจจุบันในโรงเรียน / ชุมชน / เครือข่าย (ชุมชนคือแหล่งข้อมูล) การวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์โครงการที่จะดำเนินการ ครูต้องช่วยดูแลว่า ประโยชน์ที่ได้รับเกิดแก่นักเรียน (การศึกษาผ่านประสบการณ์) ชุมชน และสังคม การออกแบบ และวางแผนกิจกรรม พัฒนาโครงการตามจุดประสงค์การเรียนรู้ (ทำที่ไหน เมื่อไร เงื่อนไข เวลา) การปฏิบัติกิจกรรม ต้องลงมือปฏิบัติจริง และมีความสมดุลระหว่างการคิดและการปฏิบัติ การสะท้อน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการทำงาน ทบทวนการทำงานตั้งแต่เริ่มจนสำเร็จ การประเมิน และรายงานผล นักเรียน และชุมชนช่วยกันเปลี่ยนความคิดมุมมอง (การประเมินว่าผ่าน หรือไม่ผ่าน กิจกรรม พิจารณาจากการมีหลักฐาน ชิ้นงาน แฟ้มสะสมงาน ประเมินตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน) การเผยแพร่ การฉลองความสำเร็จ

2. ปัญหาของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

จากสภาพสังคมที่มีการแข่งขันนำไปสู่ปัญหานักเรียนขาดทักษะการดำรงชีวิต ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ทำอะไรไม่เป็น ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ มีความอดทนน้อย ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นตลอดเวลา นอกจากนี้นักเรียนที่มุ่งแข่งขัน มุ่งความสำเร็จและผลประโยชน์ต่อตนเอง มักจะลืมคิดเรื่องผลกระทบที่มีต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะมีปัญหาการทำงานต่อไป

ผู้ปกครองนักเรียนที่เรียนดี ไม่ค่อยให้ความสนใจบอกว่ากิจกรรมนี้ทำให้เสียเวลา นอกจากนี้ผู้ปกครองยังช่วยนักเรียนทำแฟ้มผลงาน ทำให้ผิวัตตฤประสงค์การทำกิจกรรมร่วมกันของนักเรียน นักเรียนไม่ได้ตั้งใจทำกิจกรรม ทำแค่เพื่อผ่าน เพื่อจบหลักสูตร นักเรียนยังไม่เกิดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง และขาดความอดทน ครุยังขาดความตระหนักในการเป็นครูที่ปรึกษา เนื่องจากกิจกรรมนี้ไม่มีคะแนนเพียงแต่มีการประเมิน ผ่าน/ไม่ผ่าน สถานศึกษาจะต้องมีแนวปฏิบัติกิจกรรมนี้ให้ชัดเจน และควรส่งเสริมให้มีความสำคัญ ส่วนการประเมินผลมุ่งที่แฟ้มผลงานมากกว่าการสร้างตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นในชีวิตจริง

สรุปผลการศึกษาและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
 สาธารณประโยชน์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ต้องประกอบที่สำคัญ 7 ด้าน ดังนี้

1. หลักการ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่มีเป้าหมายชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง เป็น
 กิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ ควบคู่กับการเรียนการสอนเชื่อมโยงเนื้อหาในหลักสูตร
 ตอบสนองความต้องการของชุมชนสอดแทรกในชีวิตประจำวันทุกกิจกรรม กิจกรรมที่นำความรู้ไป
 ประยุกต์ใช้ได้จริง สอดคล้องกับการพัฒนาตามธรรมชาติ และความแตกต่างของบุคคล เป็นกิจกรรม
 ที่นอกเหนือการเรียนปกติ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณชน

2. สภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ห้องประชุมสื่ออุปกรณ์
 และงบประมาณ การจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประสานงาน
 กับผู้ปกครองเพื่อจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านอย่างเหมาะสม จัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาด
 เรียบร้อย ส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งตรวจและประเมิน
 สภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
 สาธารณประโยชน์

3. เทคโนโลยี หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมของเทคโนโลยีอย่างครบถ้วน
 นำเทคโนโลยี มาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งเสริมให้ครูและ
 นักเรียนเลือกและใช้เทคโนโลยีประกอบกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและนักเรียน
 ประเมินการใช้เทคโนโลยีโดยเน้นประโยชน์ที่ได้รับอย่างความคุ้มค่าปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยี
 เพื่อให้สามารถใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องตลอดจนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อ
 จัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

4. โครงสร้าง หมายถึง การจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจเพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนา
 ผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถดำเนินตามนโยบายของสถานศึกษาอย่างมี
 ประสิทธิภาพ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัดกิจกรรมจัดทำคู่มือหรือแนวทางในการจัด
 กิจกรรมพรรณนาหน้าที่ของคณะกรรมการในการจัดกิจกรรม มอบหมายให้บุคลากรกำกับติดตาม
 การจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามกรอบของเวลารวมทั้งประสานงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้าน
 สังคมและสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปอย่างราบรื่น

5. การปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง การสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม สร้าง
 แรงจูงใจ แก่นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สสำรวจ สภาพปัจจุบันและปัญหาในโรงเรียน/ชุมชน/
 เครือข่าย เพื่อนำมาวางแผน วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์โครงการที่จะดำเนินการ
 โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ มีออกแบบและวางแผนกิจกรรม เพื่อพัฒนาโครงการให้
 สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริงมีความสมดุลระหว่างการคิดและการ
 ปฏิบัติ โดยมีการสะท้อนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ มีการ
 ประเมินและรายงานผลการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน รวมทั้งมี
 การเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน ตลอดจนฉลองความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กนักเรียนมี
 ความภาคภูมิใจและประทับใจ

6. การตัดสินใจ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด ที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาให้สำเร็จ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียนประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงให้เกิดประสิทธิผลครั้งต่อไป รวมทั้งตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก

7. ผลการดำเนินกิจกรรม หมายถึง ผลสำเร็จจากการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก มีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน สามารถคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเชิงบวกยอมรับความแตกต่างของบุคคล แก้ปัญหาด้วยสันติวิธี มีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจ และมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสังเคราะห์เอกสารไปเป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ จำนวน 7 องค์ประกอบ พร้อมแผนภาพ จากนั้นนำร่างรูปแบบและแผนภาพดังกล่าวให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อจัดทำเอกสารสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการ

- 1.1 เป้าหมายกิจกรรมชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง และเริ่มจากสิ่งใกล้ตัว
- 1.2 มีความหลากหลายไม่จำกัดรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทการบริหารจัดการของสถานศึกษา
- 1.3 เป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ ควบคู่กับการเรียนการสอนวิชาการ นำความรู้ที่เรียนขยายผลสู่ชุมชน เชื่อมโยงเนื้อหาในหลักสูตร ตอบสนองความต้องการของชุมชน
- 1.4 สอดแทรกในชีวิตประจำวันทุกกิจกรรมนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของนักเรียน
- 1.5 สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

- 1.6 มุ่งแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม
- 1.7 ส่งเสริมให้ผู้เรียนออกแบบกิจกรรมด้วยตัวเองตามความต้องการ ความสนใจ และดำเนินการเองทุกขั้นตอน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาคอยแนะนำ
- 1.8 เป็นกิจกรรมที่นอกเหนือการเรียนปกติ และปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ โดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง
- 1.9 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณชน

2. สภาพแวดล้อม

- 2.1 ผู้บริหารโรงเรียนเตรียมความพร้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างครบถ้วน
- 2.2 ผู้บริหารโรงเรียนเตรียมความพร้อมของห้องประชุมเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
- 2.3 ผู้บริหารโรงเรียนเตรียมความพร้อมของสื่ออุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
- 2.4 ผู้บริหารโรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
- 2.5 ผู้บริหารโรงเรียนจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
- 2.6 ผู้บริหารโรงเรียนประสานงานกับผู้ปกครองจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านเอื้อและสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
- 2.7 ผู้บริหารโรงเรียนจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อยเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
- 2.8 ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครองให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.9 ผู้บริหารโรงเรียนตรวจและประเมินสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

3. เทคโนโลยี

- 3.1 ผู้บริหารโรงเรียนเตรียมความพร้อมของเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
- 3.2 ผู้บริหารโรงเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 3.3 ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

3.4 ผู้บริหารโรงเรียนพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและนักเรียนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

3.5 ผู้บริหารโรงเรียนนำเทคโนโลยีที่หลากหลายมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

3.6 ผู้บริหารโรงเรียนประเมินการใช้เทคโนโลยีโดยเน้นประโยชน์ที่ได้รับและความคุ้มค่า

3.7 ผู้บริหารโรงเรียนปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง

3.8 ผู้บริหารโรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

4. โครงสร้าง

4.1 ผู้บริหารโรงเรียนจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจเพื่อให้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถดำเนินตามนโยบายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

4.3 ผู้บริหารโรงเรียนจัดทำคู่มือหรือแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

4.4 ผู้บริหารโรงเรียนพรรณนาหน้าที่ของคณะกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถอย่างชัดเจน

4.5 ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายให้บุคลากรกำกับติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปตามกรอบของเวลา

4.6 ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายให้บุคลากรประสานงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปอย่างราบรื่น

5. กระบวนการปฏิบัติกิจกรรม

5.1 ผู้บริหารโรงเรียนสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม

5.2 ผู้บริหารโรงเรียนสร้างแรงจูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5.3 ผู้บริหารโรงเรียนสำรวจ สภาพปัจจุบันและปัญหาในโรงเรียน/ ชุมชน/เครือข่าย เพื่อนำมาวางแผนการจัดกิจกรรม

5.4 ผู้บริหารโรงเรียนวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์โครงการที่จะดำเนินการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ

5.5 ผู้บริหารโรงเรียนออกแบบและวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม

5.6 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ปฏิบัติกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง และมีความสมดุลระหว่างการคิดและการปฏิบัติ

5.7 ผู้บริหารโรงเรียนให้ผู้จัดกิจกรรมสะท้อน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งทบทวนตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ

5.8 ผู้บริหารโรงเรียนประเมินและรายงานผลการจัดกิจกรรมโดยพิจารณาจากกรณีหลักฐาน ชิ้นงาน แฟ้มสะสมงาน และประเมินตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน

5.9 ผู้บริหารโรงเรียนเผยแพร่ผลงานที่ได้จากการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ สู่สาธารณชน

5.10 ผู้บริหารโรงเรียนฉลองความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและประทับใจ

6. กระบวนการตัดสินใจ

6.1 ผู้บริหารโรงเรียนรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

6.2 ผู้บริหารโรงเรียนพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆ ทางเลือก เพื่อนำมาคัดเลือกทางที่ดีที่สุดเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาให้สำเร็จ

6.3 ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

6.4 ผู้บริหารโรงเรียนค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

6.5 ผู้บริหารโรงเรียนทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

6.6 ผู้บริหารโรงเรียนประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เกิดประสิทธิผลครั้งต่อไป

6.7 ผู้บริหารโรงเรียนตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก

7. เป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

7.1 นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

7.2 นักเรียนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบ

7.3 นักเรียนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นมองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

7.4 นักเรียนมุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลกโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

7.5 นักเรียนมีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ฝึกทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน

7.6 นักเรียนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

7.7 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน

7.8 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะด้านทักษะการดำรงชีวิต มีความเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นคุณค่าของตนเอง พร้อมและมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

7.9 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ไม่ก่อปัญหา สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น และลงมือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

7.10 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจ

7.11 นักเรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และทำประโยชน์แก่ส่วนรวม กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2. ผลจากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบมีผลดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 หลักการ เดิมมี 9 ข้อ ให้เพิ่ม อีก 2 ข้อ คือ

1.10 ยึดหลักความยืดหยุ่นและความต่อเนื่อง

1.11 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2. ให้ตัดคำว่าผู้บริหารในรายละเอียดขององค์ประกอบ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี โครงสร้าง การปฏิบัติกิจกรรม การตัดสินใจ

3. องค์ประกอบ เรื่อง เทคโนโลยีให้เพิ่มข้อความในข้อ 3.1 จากโรงเรียนเตรียมความพร้อมของเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็น โรงเรียนเตรียมความพร้อมของเทคโนโลยี ข้อมูลสารสนเทศ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

4. ให้เพิ่มองค์ประกอบ เรื่อง กิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมเป็นภารกิจที่นักเรียนต้องปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาที่มีลำดับขั้นตอน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะ มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น มุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก มีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละ อดทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน สามารถคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเชิงบวก ยอมรับความแตกต่างของบุคคล แก้ปัญหาด้วยสันติวิธี มีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจและมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

5. ให้เปลี่ยนชื่อองค์ประกอบ เป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็น ผลการดำเนินกิจกรรม และเพิ่มข้อความจำนวน 1 ข้อ คือ ผู้เรียนมีการยอมรับนับถือตนเอง

6. สำหรับแผนภาพการพัฒนา รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เพิ่มเติมดังนี้

- ให้เพิ่มกรอบกิจกรรมในกรอบกระบวนการปฏิบัติกิจกรรม

รูปแบบและแผนภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมีดังนี้

1. หลักการ

1.1 เป้าหมายกิจกรรมชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง และเริ่มจากสิ่งใกล้ตัว

1.2 มีความหลากหลายไม่จำกัดรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทการบริหารจัดการของสถานศึกษา

1.3 เป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ ควบคู่กับการเรียนการสอนวิชาการ นำความรู้ที่เรียนขยายผลสู่ชุมชน เชื่อมโยงเนื้อหาในหลักสูตร ตอบสนองความต้องการของชุมชน

1.4 สอดแทรกในชีวิตประจำวันทุกกิจกรรมนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้เรียน

1.5 สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.6 มุ่งแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม

1.7 ส่งเสริมให้ผู้เรียนออกแบบกิจกรรมด้วยตัวเองตามความต้องการ ความสนใจ และดำเนินการเองทุกขั้นตอน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาคอยแนะนำ

1.8 เป็นกิจกรรมที่นอกเหนือการเรียนปกติ และปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ โดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง

1.9 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณชน

1.10 ยึดหลักความยืดหยุ่น และความต่อเนื่อง

1.11 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

2. สภาพแวดล้อม

2.1 โรงเรียนเตรียมความพร้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างครบถ้วน

2.2 โรงเรียนเตรียมความพร้อมของห้องประชุมเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

2.3 โรงเรียนเตรียมความพร้อมของสื่ออุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

2.4 โรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

2.5 โรงเรียนจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

2.6 โรงเรียนประสานงานกับผู้ปกครองจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านเอื้อและสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

2.7 โรงเรียนจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อยเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

2.8 โรงเรียนส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครองให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.9 โรงเรียนตรวจและประเมินสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

3. เทคโนโลยี

3.1 โรงเรียนเตรียมความพร้อมของเทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศและเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

3.2 โรงเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3 โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

3.4 โรงเรียนพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและนักเรียนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

3.5 โรงเรียนนำเทคโนโลยีที่หลากหลายมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

3.6 โรงเรียนประเมินการใช้เทคโนโลยีโดยเน้นประโยชน์ที่ได้รับและความคุ้มค่า

3.7 โรงเรียนปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง

3.8 โรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

4. โครงสร้าง

4.1 โรงเรียนจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจเพื่อให้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์สามารถดำเนินตามนโยบายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์

4.3 โรงเรียนจัดทำคู่มือหรือแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
 สาธารณประโยชน์

4.4 โรงเรียนพรรณานาหน้าที่ของคณะกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
 สาธารณประโยชน์สามารถอย่างชัดเจน

4.5 โรงเรียนมอบหมายให้บุคลากรกำกับติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้าน
 สังคมและสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปตามกรอบของเวลา

4.6 โรงเรียนมอบหมายให้บุคลากรประสานงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคม
 และสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปอย่างราบรื่น

5. การปฏิบัติกิจกรรม

5.1 โรงเรียนสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม

5.2 โรงเรียนสร้างแรงจูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5.3 โรงเรียนสำรวจ สภาพปัจจุบันและปัญหาในโรงเรียน/ ชุมชน/ เครือข่ายเพื่อนำมา
 วางแผนการจัดกิจกรรม

5.4 โรงเรียนวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์โครงการที่จะดำเนินการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่
 นักเรียนจะได้รับ

5.5 โรงเรียนออกแบบและวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับการจัด
 กิจกรรม

5.6 โรงเรียนสนับสนุนให้ปฏิบัติกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง และมีความสมดุล
 ระหว่างการคิดและการปฏิบัติ

5.7 โรงเรียนให้ผู้จัดกิจกรรมสะท้อน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินกิจกรรม
 รวมทั้งทบทวนตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ

5.8 โรงเรียนประเมินและรายงานผลการจัดกิจกรรมโดยพิจารณาจากการมีหลักฐาน
 ชิ้นงาน แฟ้มสะสมงาน และประเมินตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน

5.9 โรงเรียนเผยแพร่ผลงานที่ได้จากการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ สู่สาธารณชน

5.10 โรงเรียนฉลองความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและ
 ประทับใจ

6. การตัดสินใจ

6.1 โรงเรียนรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ในการจัดกิจ
 กรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

6.2 โรงเรียนพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆ ทางเลือก เพื่อนำมาคัดเลือก
 ทางที่ดีที่สุดเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาให้สำเร็จ

6.3 โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมพัฒนา
 ผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

6.4 โรงเรียนค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

6.5 โรงเรียนทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

6.6 โรงเรียนประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เกิดประสิทธิผลครั้งต่อไป

6.7 โรงเรียนตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก

7. กิจกรรม

7.1 การทำความสะอาดที่สาธารณะ

7.2 การให้กำลังใจทหาร

7.3 การช่วยเหลือผู้ประสบภัย

7.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7.5 การดูแลรักษาสาธารณสมบัติและโบราณสถานของชาติ

7.6 การอ่านหนังสือสำหรับผู้พิการทางสายตา

7.7 การส่งเสริมการท่องเที่ยว (ยุวมัคคุเทศก์)

7.8 การจัดค่าย

7.9 การจัดสอนเตรียมสอบให้รุ่นน้อง

7.10 การดูแลช่วยเหลือคนชราและคนพิการ

7.11 การช่วยขายสินค้าเพื่อองค์กรการกุศล

7.12 การช่วยพัฒนาชุมชน

7.13 การทำงานในห้องสมุด

7.14 การทำงานอาสาสมัครในโรงพยาบาล

8. ผลการดำเนินกิจกรรม

8.1 นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

8.2 นักเรียนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบ

8.3 นักเรียนไม่เอาเปรียบผู้อื่น มองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

8.4 นักเรียนมุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

ส่วนร่วม

8.5 นักเรียนมีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ฝึกทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน

8.6 นักเรียนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

8.7 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน

8.8 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะด้านทักษะการดำรงชีวิต มีความเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นคุณค่าของตนเอง พร้อมและมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

8.9 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ไม่ก่อปัญหา สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น และลงมือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

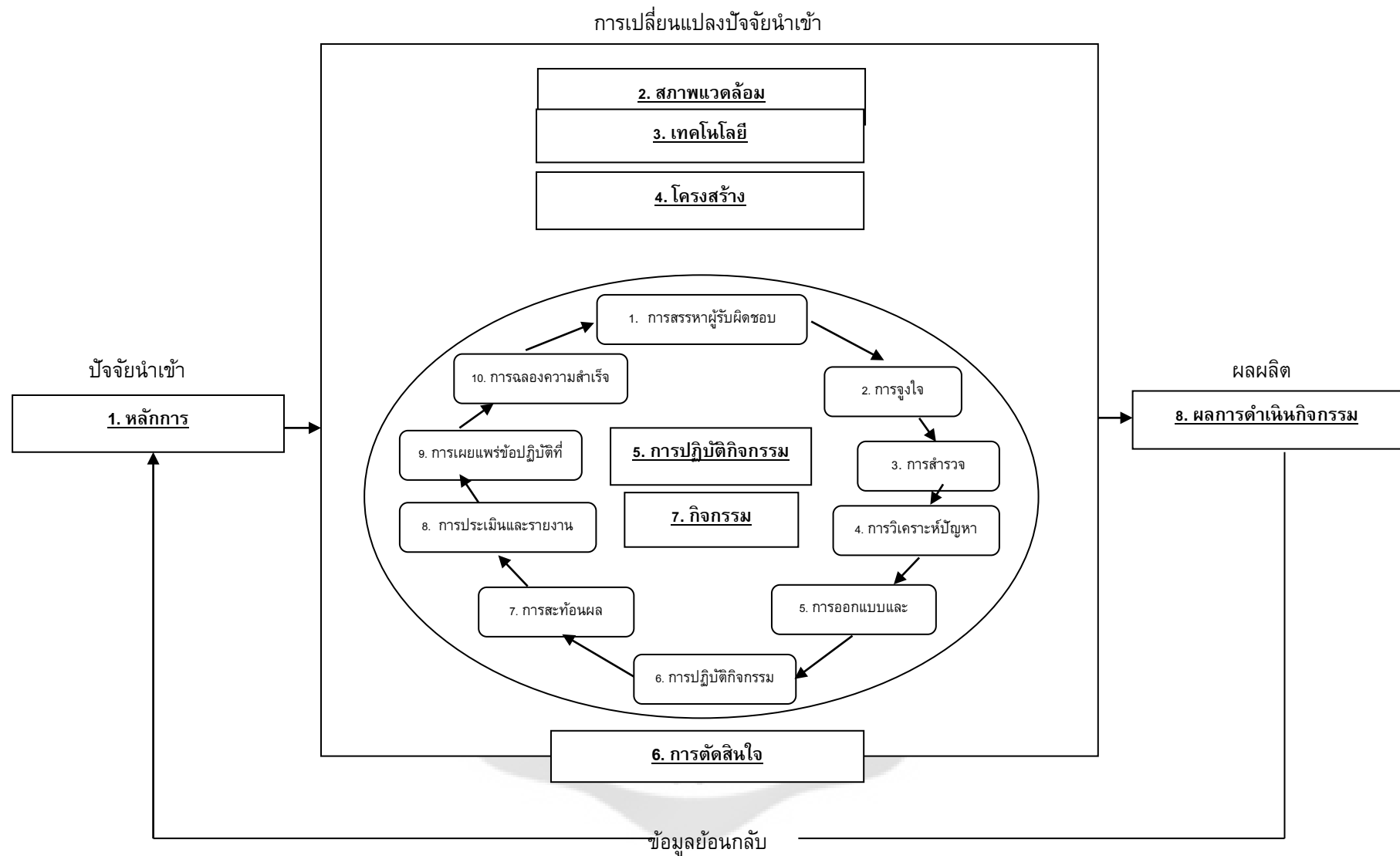
8.10 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจ

8.11 นักเรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และทำประโยชน์แก่ส่วนรวม กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

8.12 นักเรียนมีการยอมรับนับถือตนเอง

ดังแผนภาพ การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งแสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบ ซึ่งประกอบด้วย 1. ปัจจัยนำเข้า 2. กระบวนการ 3. ผลผลิต และ 4. ข้อมูลย้อนกลับ ตามแนวคิดของ บาร์โต และ ฮาร์ทแมน (Bardo and Hartman, 1982) ดังนี้





ภาพประกอบ 11 การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงของที (t – distribution)
*	แทน	ผลการทดสอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
***	แทน	ผลการทดสอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีรายละเอียดดังตาราง 7

ตาราง 7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ		
ผู้อำนวยการสถานศึกษา	47	30.92
หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	52	34.21
ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณสุข	53	34.81
รวม	152	100
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	25	16.45
31 – 40 ปี	54	35.53
41 – 50 ปี	15	9.87
51 ปีขึ้นไป	58	38.16
รวม	152	100
อายุงาน		
น้อยกว่า 10 ปี	46	30.26
11 – 20 ปี	35	23.03
21 ปีขึ้นไป	71	46.71
รวม	152	100
วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	64	42.11
ปริญญาโท	77	50.66
ปริญญาเอก	11	7.24
รวม	152	100

จากตาราง 7 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามการประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณสุข มากที่สุด จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 34.81 รองลงมาคือ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 34.21 และผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 30.92 ส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 38.16 รองลงมาคือ มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.53 มีอายุ

ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.45 และมีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 9.87 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุงาน 21 ปีขึ้นไป จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 46.71 รองลงมาคือ น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 30.26 และมีอายุงานอยู่ระหว่าง 11 – 20 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.03 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมาเป็นปริญญาตรี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 50.66 และปริญญาเอก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.24 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จำนวน 152 คน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 81.72

เมื่อนำผลจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง มาทดสอบค่าที (One Sample t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยที่ได้กับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบ อิงเกณฑ์เพื่อเป็นการยืนยันว่ามีความเป็นไปได้ รายละเอียดดังตาราง 8 – 16

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

	รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา	ความเป็นไปได้			t
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
1	หลักการ	4.42	0.53	มาก	21.38***
2	สภาพแวดล้อม	4.26	0.63	มาก	14.97***
3	เทคโนโลยี	4.10	0.68	มาก	10.90***
4	โครงสร้าง	4.23	0.59	มาก	15.23***
5	การปฏิบัติกิจกรรม	4.18	0.61	มาก	13.71***
6	การตัดสินใจ	4.20	0.63	มาก	13.72***
7	กิจกรรม	4.12	0.70	มาก	11.02***
8	ผลการดำเนินกิจกรรม	4.31	0.57	มาก	17.33***
รวม		4.23	0.52	มาก	17.15***

$$***p < .001, t_{(.001; df 151)} = 3.356$$

จากตาราง 8 ผลการประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.52$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1 หลักการ มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.53$) รองลงมา คือ 8 ผลการดำเนินกิจกรรม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.57$) และ 2 สภาพแวดล้อม (Environment) มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.63$) ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 3 เทคโนโลยี (Technology) มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.68$) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ย ที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบกับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ค้นพบในการวิจัยนี้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นว่าโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกองค์ประกอบ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและ
ค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 1 หลักการ

ข้อ	หลักการ	ความเป็นไปได้			t
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
1.1	เป้าหมายกิจกรรมชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง และเริ่มจากสิ่งใกล้ตัว	4.48	0.54	มาก	22.40***
1.2	มีความหลากหลายไม่จำกัดรูปแบบ ขึ้นอยู่กับบริบทการบริหารจัดการของสถานศึกษา	4.48	0.59	มาก	20.61***
1.3	เป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ ควบคู่กับการเรียนการสอนวิชาการ นำความรู้ที่เรียนขยายผลสู่ชุมชน เชื่อมโยงเนื้อหา ในหลักสูตร ตอบสนองความต้องการของชุมชน	4.40	0.68	มาก	16.26***
1.4	สอดแทรกในชีวิตประจำวันทุกกิจกรรมนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้เรียน	4.51	0.59	มากที่สุด	21.15***
1.5	สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.39	0.66	มาก	16.55***
1.6	มุ่งแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม	4.47	0.63	มาก	19.06***
1.7	ส่งเสริมให้ผู้เรียนออกแบบกิจกรรมด้วยตัวเอง ตามความต้องการ ความสนใจ และดำเนินการเองทุกขั้นตอน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาคอยแนะนำ	4.34	0.75	มาก	13.82***
1.8	เป็นกิจกรรมที่นอกเหนือการเรียนปกติ และปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ โดยนักเรียนลงมือปฏิบัติจริง	4.46	0.68	มาก	17.42***
1.9	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณชน	4.26	0.79	มาก	11.76***
1.10	ยึดหลักความยืดหยุ่น และความต่อเนื่อง	4.38	0.66	มาก	16.46***
1.11	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน	4.43	0.71	มาก	16.21***
เฉลี่ย		4.42	0.53	มาก	21.38***

***p < .001, $t_{(.001; df 151)} = 3.356$

จากตาราง 9 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 หลักการ โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.53$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สอดแทรกในชีวิตประจำวันทุกกิจกรรมนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง และเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ของผู้เรียน มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, $SD = 0.59$) รองลงมาคือ เป้าหมายกิจกรรมชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง และเริ่มจากสิ่งใกล้ตัว มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.54$) และ มีความหลากหลาย ไม่จำกัดรูปแบบ ขึ้นอยู่กับบริบทการบริหารจัดการของสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.59$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และเผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณชน มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.79$) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับ ค่าเฉลี่ย ที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบกับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการ แปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ เพื่อยืนยัน ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการ บริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ ค้นพบในการวิจัยนี้ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครู ผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นว่ายโดยรวมมีความเป็นไปได้ใน การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 1.4 มีความคิดเห็นว่ายมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนข้อ 1.1 – 1.3 และ ข้อ 1.4 – 1.11 มีความคิดเห็นว่ายมีความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและ
ค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 2 สภาพแวดล้อม

ข้อ	สภาพแวดล้อม	ความเป็นไปได้			t
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
2.1	โรงเรียนเตรียมความพร้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขอย่างครบถ้วน	4.35	0.70	มาก	14.89***
2.2	โรงเรียนเตรียมความพร้อมของห้องประชุมเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข	4.26	0.70	มาก	13.24***
2.3	โรงเรียนเตรียมความพร้อมของสื่ออุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข	4.26	0.78	มาก	12.02***
2.4	โรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข	4.11	0.85	มาก	8.73***
2.5	โรงเรียนจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข	4.26	0.72	มาก	13.14***
2.6	โรงเรียนประสานงานกับผู้ปกครองจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านเอื้อและสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข	4.18	0.76	มาก	11.06***
2.7	โรงเรียนจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาดเรียบร้อยเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข	4.30	0.70	มาก	14.05***
2.8	โรงเรียนส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครองให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	4.34	0.69	มาก	15.01***
2.9	โรงเรียนตรวจและประเมินสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุข	4.28	0.74	มาก	13.03***
เฉลี่ย		4.26	0.63	มาก	14.97***

$$***p < .001, t_{(.001; df 151)} = 3.356$$

จากตาราง 10 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 สภาพแวดล้อม โดยรวม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.63$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนเตรียมความพร้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างครบถ้วน ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.70$) รองลงมาคือ โรงเรียนส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.69$) และ โรงเรียนจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อยเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ ($\bar{X} = 4.30$, $SD = 0.70$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.85$) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ย ที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบกับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ เพื่อยืนยัน ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ค้นพบในการวิจัยนี้ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นว่ายโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมี ความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์กรประกอบที่ 3 เทคโนโลยี

ข้อ	เทคโนโลยี	ความเป็นไปได้			t
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
3.1	โรงเรียนเตรียมความพร้อมของเทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศและเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.05	0.82	มาก	8.16***
3.2	โรงเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล	4.13	0.76	มาก	10.24***
3.3	โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.15	0.78	มาก	10.31***
3.4	โรงเรียนพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและนักเรียนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.14	0.70	มาก	11.23***
3.5	โรงเรียนนำเทคโนโลยีที่หลากหลายมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.08	0.80	มาก	8.90***
3.6	โรงเรียนประเมินการใช้เทคโนโลยีโดยเน้นประโยชน์ที่ได้รับและความคุ้มค่า	4.17	0.71	มาก	11.70***
3.7	โรงเรียนปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง	4.08	0.83	มาก	8.56***
3.8	โรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.03	0.84	มาก	7.81***
เฉลี่ย		4.10	0.68	มาก	10.90***

$$***p < .001, t_{(.001; df 151)} = 3.356$$

จากตาราง 11 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 เทคโนโลยี โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.68$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนประเมินการใช้เทคโนโลยีโดย เน้นประโยชน์ที่ได้รับและความคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.17$, $SD = 0.71$) รองลงมาคือ โรงเรียนส่งเสริมให้ ครูและนักเรียนเลือกและ ใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ ในการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.78$) และ โรงเรียนพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่ครู และนักเรียนเพื่อใช้ในการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ ($\bar{X} = 4.14$, $SD = 0.70$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณ เพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.84$) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ย ที่ได้ ในแต่ละองค์ประกอบกับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ค้นพบในการวิจัยนี้ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อ สังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นว่าโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมี ความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์กรประกอบที่ 4 โครงสร้าง

ข้อ	โครงสร้าง	ความเป็นไปได้			t
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
4.1	โรงเรียนจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจเพื่อให้ การ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ สามารถดำเนินตามนโยบายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ	4.27	0.66	มาก	14.36***
4.2	โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์	4.31	0.67	มาก	14.82***
4.3	โรงเรียนจัดทำคู่มือหรือแนวทางในการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.14	0.74	มาก	10.67***
4.4	โรงเรียนพรรณนาหน้าที่ของคณะกรรมการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์สามารถอย่างชัดเจน	4.09	0.79	มาก	9.22***
4.5	โรงเรียนมอบหมายให้บุคลากรกับกำกับติดตามการ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ให้เป็นไปตามกรอบของเวลา	4.30	0.70	มาก	14.05***
4.6	โรงเรียนมอบหมายให้บุคลากรประสานงานการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ให้เป็นไปอย่างราบรื่น	4.26	0.65	มาก	14.51***
เฉลี่ย		4.23	0.59	มาก	15.23***

$$***p < .001, t_{(.001; df 151)} = 3.356$$

จากตาราง 12 พบว่า องค์กรประกอบที่ 4 โครงสร้าง โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.59$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกข้อข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อรับผิดชอบ การจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.67$) รองลงมาคือ โรงเรียนมอบหมายให้บุคลากรกับกำกับติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปตามกรอบของเวลา ($\bar{X} = 4.30$, $SD = 0.70$) และโรงเรียนจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจเพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถดำเนินตามนโยบายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.66$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนพรรณนาหน้าที่ของคณะกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.09$, $SD = 0.79$) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ย ที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบกับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ เพื่อยืนยัน ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ค้นพบในการวิจัยนี้ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นว่าเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นว่าเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์กรประกอบที่ 5 การปฏิบัติกิจกรรม

ข้อ	การปฏิบัติกิจกรรม	ความเป็นไปได้			t
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
5.1	โรงเรียนสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม	4.32	0.68	มาก	14.68***
5.2	โรงเรียนสร้างแรงจูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	4.17	0.69	มาก	12.02***
5.3	โรงเรียนสำรวจ สภาพปัจจุบันและปัญหาในโรงเรียน/ชุมชน/เครือข่ายเพื่อนำมาวางแผนการจัดกิจกรรม	4.08	0.76	มาก	9.40***
5.4	โรงเรียนวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์โครงการที่จะดำเนินการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ	4.12	0.75	มาก	10.11***
5.5	โรงเรียนออกแบบและวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาโครงการให้สอดคล้อง กับการจัดกิจกรรม	4.16	0.70	มาก	11.57***
5.6	โรงเรียนสนับสนุนให้ปฏิบัติกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง และมีความสมดุลระหว่างการคิดและการปฏิบัติ	4.32	0.67	มาก	15.12***
5.7	โรงเรียนให้ผู้จัดกิจกรรมสะท้อน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งทบทวนตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ	4.17	0.70	มาก	11.85***
5.8	โรงเรียนประเมินและรายงานผลการจัดกิจกรรมโดยพิจารณาจากการมีหลักฐาน ชิ้นงาน แฟ้มสะสมงาน และประเมินตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน	4.26	0.68	มาก	13.80***
5.9	โรงเรียนเผยแพร่ผลงานที่ได้จากการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ สู่สาธารณชน	4.18	0.78	มาก	10.88***
5.10	โรงเรียนฉลองความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนมีความภาคภูมิใจและประทับใจ	4.05	0.84	มาก	8.07***
เฉลี่ย		4.18	0.61	มาก	13.71***

***p < .001, $t_{(.001; df 151)} = 3.356$

จากตาราง 13 พบว่า องค์ประกอบที่ 5 การปฏิบัติกิจกรรม โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.61$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกข้อข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนสนับสนุนให้ปฏิบัติกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง และมีความสมดุลระหว่างการคิดและการปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.67$) รองลงมาคือ โรงเรียนสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.68$) และโรงเรียนประเมินและรายงานผลการจัดกิจกรรมโดยพิจารณาจากการมีหลักฐาน ชิ้นงาน แฟ้มสะสมงาน และประเมินตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.68$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนฉลองความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและประทับใจ ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.84$) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ย ที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบกับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ เพื่อยืนยัน ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ค้นพบในการวิจัยนี้ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นว่ายโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นว่ายมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและ
ค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์กรประกอบที่ 6 การตัดสินใจ

ข้อ	การตัดสินใจ	ความเป็นไปได้			t
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
6.1	โรงเรียนรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.16	0.67	มาก	12.31***
6.2	โรงเรียนพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆ ทางเลือก เพื่อนำมาคัดเลือกทางที่ดีที่สุดเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาให้สำเร็จ	4.16	0.71	มาก	11.42***
6.3	โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรม การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.26	0.70	มาก	13.49***
6.4	โรงเรียนค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.15	0.70	มาก	11.51***
6.5	โรงเรียนทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียนในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์	4.18	0.75	มาก	11.19***
6.6	โรงเรียนประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เกิดประสิทธิผลครั้งต่อไป	4.20	0.74	มาก	11.73***
6.7	โรงเรียนตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก	4.26	0.70	มาก	13.49***
เฉลี่ย		4.20	0.63	มาก	13.72***

$$***p < .001, t_{(.001; df 151)} = 3.356$$

จากตาราง 14 พบว่า องค์ประกอบที่ 6 กระบวนการตัดสินใจ โดยรวม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, $SD = 0.63$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกข้อข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรม การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ และโรงเรียนตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.70$) รองลงมาคือ โรงเรียนประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.20$, $SD = 0.74$) และ โรงเรียนทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียนในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.75$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.70$) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ย ที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบกับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ เพื่อยืนยัน ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ค้นพบในการวิจัยนี้ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นว่าโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและ
ค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 7 กิจกรรม

ข้อ	กิจกรรม	ความเป็นไปได้			t
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
7.1	การทำความสะอาดที่สาธารณะ	4.56	0.63	มากที่สุด	20.81***
7.2	การให้กำลังใจทหาร	3.55	1.02	มาก	0.56
7.3	การช่วยเหลือผู้ประสบภัย	3.70	1.00	มาก	2.51*
7.4	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.45	0.68	มาก	17.31***
7.5	การดูแลรักษาสาธารณสมบัติและโบราณสถานของชาติ	4.22	0.84	มาก	10.56***
7.6	การอ่านหนังสือสำหรับผู้พิการทางสายตา	3.82	1.14	มาก	3.49***
7.7	การส่งเสริมการท่องเที่ยว (ยุวมัคคุเทศก์)	3.98	1.06	มาก	5.57***
7.8	การจัดการขยะ	4.44	0.75	มาก	15.42***
7.9	การจัดสอนเตรียมสอบให้รุ่นน้อง	4.22	0.95	มาก	9.39***
7.10	การดูแลช่วยเหลือคนชราและคนพิการ	4.01	1.03	มาก	6.05***
7.11	การช่วยขายสินค้าเพื่อองค์กรการกุศล	4.01	1.03	มาก	6.09***
7.12	การช่วยพัฒนาชุมชน	4.42	0.78	มาก	14.62***
7.13	การทำงานในห้องสมุด	4.39	0.81	มาก	13.59***
7.14	การทำงานอาสาสมัครในโรงพยาบาล	3.93	1.12	มาก	4.78***
เฉลี่ย		4.12	0.70	มาก	11.02***

***p < .001, $t_{(.001; df 151)} = 3.356$

*p < .05, $t_{(.05; df 151)} = 1.976$

จากตาราง 15 พบว่า องค์ประกอบที่ 7 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, $SD = 0.70$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การทำความสะอาดที่สาธารณะ มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, $SD = 0.63$) รองลงมาคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.68$) และ การจัดการขยะ มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, $SD = 0.75$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การให้กำลังใจทหาร มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, $SD = 1.02$) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ย ที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบกับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ค้นพบในการวิจัยนี้ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นว่าโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ 7.1 มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ข้อที่ 7.4 – 7.14 มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ข้อที่ 7.13 มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้อที่ 7.3 พบว่า มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและค่าการทดสอบ t ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา องค์กรประกอบที่ 8 ผลการดำเนินกิจกรรม

ข้อ	ผลการดำเนินกิจกรรม	ความเป็นไปได้			t
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	
8.1	นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.33	0.67	มาก	15.28***
8.2	นักเรียนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบ	4.24	0.70	มาก	13.02***
8.3	นักเรียนไม่เอาเปรียบผู้อื่น มองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	4.25	0.72	มาก	12.82***
8.4	นักเรียนมุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม	4.33	0.67	มาก	15.28***
8.5	นักเรียนมีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ฝึกทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน	4.34	0.64	มาก	16.09***
8.6	นักเรียนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน	4.34	0.68	มาก	15.14***
8.7	นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบ และรอบด้าน	4.28	0.66	มาก	14.43***
8.8	นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะด้านทักษะการดำรงชีวิต มีความเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นคุณค่าของตนเอง พร้อมและมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น	4.30	0.63	มาก	15.69***
8.9	นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ไม่ก่อปัญหา สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น และลงมือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง	4.29	0.65	มาก	15.04***
8.10	นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจ	4.33	0.67	มาก	15.28***
8.11	นักเรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และทำประโยชน์แก่ส่วนรวม กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	4.31	0.68	มาก	14.60***
8.12	นักเรียนมีการยอมรับนับถือตนเอง	4.35	0.64	มาก	16.26***
เฉลี่ย		4.31	0.57	มาก	17.33***

***p < .001, $t_{(.001; df 151)} = 3.356$

จากตาราง 16 พบว่า องค์ประกอบที่ 8 ผลการดำเนินกิจกรรม โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.57$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกข้อข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้เรียนมีการยอมรับนับถือตนเอง ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.64$) รองลงมาคือ ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ฝึกทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.64$) ผู้เรียนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.68$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.70$) และเมื่อนำค่าเฉลี่ยมาทดสอบค่าที (t-test) โดยการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ย ที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบกับเกณฑ์การประเมินระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ เพื่อยืนยัน ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ค้นพบในการวิจัยนี้ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความคิดเห็นว่าโดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อมี ความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณสุขประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ
สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ผลที่ได้รับ คือ สภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการ
จัดทำร่างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณสุขของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
สาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการสังเคราะห์ข้อมูล นำร่างรูปแบบเสนอ
อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ออกคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ตรวจสอบ
ความเหมาะสมของร่างรูปแบบโดยการจัดสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้าน
สังคมและสาธารณสุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการสร้างแบบประเมินความเป็นไป
ได้ของรูปแบบ และประเมินความเป็นไปได้โดยใช้แบบประเมินสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา

หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความเป็นไปได้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้

นอกจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง และแข่งขันสูงแล้ว การอบรมของครอบครัวได้ส่งผลให้นักเรียนขาดความตระหนักในการรับผิดชอบต่อส่วนรวม กระบวนการจัดการ เป้าหมายของการดำเนินการ คือ การมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ปกป้องสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม พร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบ ตลอดจนมุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่สังคม ลักษณะกิจกรรม ต้องเป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้จริงโดยเริ่มจากสิ่งใกล้ตัวและไม่จำกัดรูปแบบ สภาพการจัดกิจกรรม คือ เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน เพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการปฏิบัติ มี 10 ขั้นตอน คือ 1. การสรรหาผู้รับผิดชอบ 2. การจูงใจ 3. การสำรวจ 4. การวิเคราะห์ปัญหา 5. การออกแบบและวางแผนกิจกรรม 6. การปฏิบัติกิจกรรม 7. การสะท้อนผล 8. การประเมินและรายงานผล 9. การเผยแพร่ข้อปฏิบัติที่ดี และ 10. การฉลองความสำเร็จ

จากสภาพสังคมดังกล่าวนำไปสู่ปัญหานักเรียนขาดทักษะการดำรงชีวิต ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ทำอะไรไม่เป็น ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ มีความอดทนน้อย ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นตลอดเวลา นอกจากนี้นักเรียนที่มุ่งแข่งขัน มุ่งความสำเร็จและผลประโยชน์ต่อตนเอง มักจะลืมคิดเรื่องผลกระทบที่มีต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะมีปัญหาการทำงานต่อไป

ผู้ปกครองนักเรียนที่เรียนดี ไม่ค่อยให้ความสนใจบอกว่ากิจกรรมนี้ทำให้เสียเวลา นอกจากนี้ผู้ปกครองยังช่วยนักเรียนทำแฟ้มผลงาน ทำให้ผิดวัตถุประสงค์การทำกิจกรรมร่วมกันของนักเรียน นักเรียนไม่ได้ตั้งใจทำกิจกรรม ทำแค่เพื่อผ่าน เพื่อจบหลักสูตร นักเรียนยังไม่เกิดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง และขาดความอดทน ครุยังขาดความตระหนักในการเป็นครูที่ปรึกษา เนื่องจากกิจกรรมนี้ไม่มีคะแนนเพียงแต่มีการประเมิน ผ่าน/ไม่ผ่าน สถานศึกษาจะต้องมีแนวปฏิบัติกิจกรรมนี้ให้ชัดเจน และควรส่งเสริมให้มีความสำคัญ ส่วนการประเมินผลมุ่งที่แฟ้มผลงานมากกว่าการสร้าง ความตระหนักให้เกิดขึ้นในชีวิตจริง

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน 8 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 หลักการ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่มีเป้าหมายชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง เป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ ควบคู่กับการเรียนการสอนเชื่อมโยงเนื้อหาในหลักสูตร ตอบสนองความต้องการของชุมชนสอดแทรกในชีวิตประจำวันทุกกิจกรรม กิจกรรมที่นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง สอดคล้องกับการพัฒนาตามธรรมชาติ และความแตกต่างของบุคคล เป็นกิจกรรมที่นอกเหนือการเรียนปกติ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณชน

2.2 สภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ห้องประชุมสื่อ อุปกรณ์และงบประมาณ การจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านอย่างเหมาะสม จัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อย ส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งตรวจและประเมินสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

2.3 เทคโนโลยี หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมของเทคโนโลยีอย่างครบถ้วน นำเทคโนโลยี มาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเลือกและใช้เทคโนโลยีประกอบกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและนักเรียน ประเมินการใช้เทคโนโลยีโดยเน้นประโยชน์ที่ได้รับอย่างความคุ้มค่าปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องตลอดจนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

2.4 โครงสร้าง หมายถึง การจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจเพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถดำเนินตามนโยบายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัดกิจกรรมจัดทำคู่มือหรือแนวทางในการจัดกิจกรรมพรรณนาหน้าที่ของคณะกรรมการในการจัดกิจกรรม มอบหมายให้บุคลากรกำกับติดตามการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามกรอบของเวลารวมทั้งประสานงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปอย่างราบรื่น

2.5 การปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง การสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม สร้างแรงจูงใจ แก่นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำรวจ สภาพปัจจุบันและปัญหาในโรงเรียน/ชุมชน/เครือข่าย เพื่อนำมาวางแผน วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์โครงการที่จะดำเนินการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ มีออกแบบและวางแผนกิจกรรม เพื่อพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริงมีความสมดุลระหว่างการคิด และการปฏิบัติ โดยมีการสะท้อนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ มีการประเมินและรายงานผลการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน

รวมทั้งมีการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน ตลอดจนฉลองความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและประทับใจ

2.6 การตัดสินใจ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด ที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาให้สำเร็จ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียนประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงให้เกิดประสิทธิผลครั้งต่อไป รวมทั้งตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก

2.7 กิจกรรม หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีการปฏิบัติตนในการทำความสะอาดที่สาธารณะ การให้กำลังใจทหาร การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลรักษาสาธารณสมบัติและโบราณสถานของชาติ การอ่านหนังสือสำหรับผู้พิการทางสายตา การส่งเสริมการท่องเที่ยว (ยุวมัคคุเทศก์) การจัดการขยะ การจัดสอนเตรียมสอบให้รุ่นน้อง การดูแลช่วยเหลือคนชราและคนพิการ การช่วยขายสินค้าเพื่อองค์กรการกุศล การช่วยพัฒนาชุมชน การทำงานในห้องสมุด การทำงานอาสาสมัครในโรงพยาบาล

2.8 ผลการดำเนินกิจกรรม มีรายละเอียดดังนี้

นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้เรียนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบต่อสังคม นักเรียนไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน นักเรียนมุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม นักเรียนมีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ฝึกทำงาน การให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน นักเรียนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะด้านทักษะการดำรงชีวิต มีความเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นคุณค่าของตนเอง พร้อมและมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ไม่ก่อปัญหา สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น และลงมือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจ นักเรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และทำประโยชน์แก่ส่วนรวม กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ นักเรียนมีการยอมรับนับถือตนเอง

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์จำนวน 152 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 186 คน คิดเป็นร้อยละ 81.72 โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกองค์ประกอบ เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์นี้มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 8 ผลของการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบที่ 2 สภาพแวดล้อมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 3 เทคโนโลยี มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยตอนที่ 1 เรื่อง ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้

สังคมต้องการคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดและใช้ชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมสื่อสารสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างมั่นใจ ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น สถานศึกษาต้องไม่ละเลยการปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม เอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ รวมทั้งแนวโน้มของโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น เน้นการเรียนรู้เชิงบริการสังคมชุมชน นอกจากนี้บริบทของสังคมไทยยังเป็นตัวเร่งให้เกิดการแข่งขันสูงส่งผลให้เกิดการเอาัดเอาเปรียบและแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจะต้องนำครูและนักเรียนกลับมาย้อนและทบทวนว่าเพราะเหตุใดจึงเกิดสภาพเช่นนั้น และทำอย่างไรนักเรียนจึงจะเกิดการพัฒนาดตนเองให้มีคุณลักษณะที่สังคมต้องการ

การดำเนินการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จึงต้องทำอย่างมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู ชุมชน เพื่อส่งเสริมความตระหนักของนักเรียนในเรื่องความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพื้นฐานของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง คือ การพัฒนาให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีนั้นไม่ได้เกิดจากการฟังบรรยาย หากต้องใช้กิจกรรมและการลงมือปฏิบัติ (ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. 2555: 66) และพัฒนานักเรียนไปให้ถึงระบบคิดมากกว่าให้ทำกิจกรรมโดยปราศจากความคิด (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2555: 235-236) การมีวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมจะนำไปสู่ความเป็น คนใจกว้างมีจิตสาธารณะและยอมรับสิทธิของผู้อื่น (Cogan และคณะ อ้างในราชบัณฑิตยสถาน. 2553: 16-17)

การสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบแก่เยาวชนด้วยการจัดกิจกรรมจะช่วยสนับสนุนในแง่การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ การตัดสินใจ และการกระทำที่เกี่ยวข้องกับองค์การทางสังคมอย่างแท้จริง (สุนทวิทย์ บุญสมบัติ. 2555: 9-53) คุณธรรมและความรับผิดชอบเป็นทักษะสำคัญของอาเซียนเราต้องยึดมั่นในแนวทางนี้ไว้เพื่อสร้างคนของเราให้มีคุณค่ากับสังคมอย่างแท้จริงให้เป็นสังคมของคนมีคุณภาพ และความรับผิดชอบ เสียสละ และมีจิตสาธารณะพอ เราต้องไม่เห็นแก่ตัวอย่างเอาเป็นเอาตาย ซึ่งตะวันตกเน้นตัวนี้น้อยมากอันเป็นที่มาของความไม่สงบสุขในโลกปัจจุบัน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2557:29) ยิ่งสมัยปัจจุบันที่อิทธิพลของระบบการแข่งขันเสรีเข้ามาครอบงำสังคมไทยในแทบทุกองคาพยพทำให้ “สำนึกต่อส่วนรวม” ของคนไทยถูกบ่อนทำลายลงไปเรื่อยๆ ความรู้สึกในเรื่องการรักและการรับผิดชอบต่อทรัพย์สินสมบัติสาธารณะจึงจืดจางลงไปเรื่อยๆ สภาพเช่นนี้ ไม่ควรปล่อยให้ เป็นไปตามยถากรรม ตรงกันข้ามจะต้องช่วยกันหล่อหลอมพัฒนาคนละไม้ละมือ ไม่ต้องรอให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาล หรือผู้ที่มีอำนาจโดยตรงไม่เช่นนั้นก็ไม่มีความหวังที่เราจะสร้างสรรค์สังคมไทยให้มีสันติสุข และเจริญวัฒนาสถาพรต่อไปได้ (วิชัย โชควิวัฒน์. 2553: คำนิยม) การกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม “พลเมือง” จึงต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. 2555:35)

การปลูกฝังให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ต้องเริ่มต้นที่บ้านและโรงเรียนเป็นผู้ต่อยอด ซึ่งสอดคล้องกับ สาวิตรี แสงศิลป์ และนออัน พินประดิษฐ์ (2551) ที่ได้ศึกษาบทบาทครอบครัว และสถานศึกษาในการพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด คือ การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยโดยการปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครอง

2. ผลการวิจัย ตอนที่ 2 รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 8 ด้าน มีดังนี้

1. หลักการ โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สอดแทรกในชีวิตประจำวันทุกกิจกรรมนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้เรียน มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดที่เป็นดังนี้เนื่องจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ นอกจากเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจ ในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะแล้วยังมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558: 74) ที่ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภายใต้ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ เป้าหมายกิจกรรมชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง และเริ่มจาก

สิ่งใกล้ตัว มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ (2552: 150) ที่กล่าวถึงพื้นฐานแนวคิดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ว่า มีการบูรณาการกับชีวิตจริงให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีความหลากหลายไม่จำกัดรูปแบบ ขึ้นอยู่กับบริบทการบริหารจัดการของสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่กิจกรรมสู่สาธารณชน มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สำหรับเรื่องรูปแบบที่หลากหลายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553 : 74) ที่อธิบายถึงประโยชน์เรื่องนี้ว่า ผู้เรียนจะได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้นได้รับประสบการณ์จริงที่หลากหลายมีความกระตือรือร้นในการเรียนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงในโลกภายนอกหรือโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เวนท์เซล (Wentzel. 1991: 1-24) ที่พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

2. สภาพแวดล้อม โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนเตรียมความพร้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างครบถ้วน รองลงมาคือ โรงเรียนส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครองให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และโรงเรียนจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้ สะอาด เรียบร้อยเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ตามลำดับ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากสถานศึกษามีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการศึกษาทุกรูปแบบเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552: 206) ที่อธิบายว่า หัวหน้า สถานศึกษาจะต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้โดยอาศัยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง โดย มุ่งไปที่ผู้เรียน การสร้างสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ จะต้องพัฒนาเฉพาะในองค์กรรวม หรือในภาพรวม พัฒนาทั้งโรงเรียนไม่ใช่พัฒนาเฉพาะนักเรียนบางคน หรือเฉพาะห้องเรียนใด ห้องเรียนหนึ่ง สมชาย เทพแสง อรจิรา เทพแสง และ อัจฉริยา เทพแสง (2552: 132) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ให้ครบถ้วนพร้อมเพียงจะต้องมีการวางแผนการเตรียมการ ทั้งด้านอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีอย่างครบถ้วน รวมทั้งมี เจ้าหน้าที่ที่สามารถให้คำแนะนำมีคู่มือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ขณะเดียวกันมีการตกแต่งภูมิทัศน์ให้ สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องตรงกับแนวคิดของ สุภรัตน์ รัตนมูขัย (2554: 14) ที่ได้ เสนอแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมสู่แผนการปฏิบัติการของสถานศึกษาไว้ว่า ด้านงบประมาณ และแผนจะต้องมีการบริหารอย่างโปร่งใสและมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ส่วนข้อที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์อาจเป็นเพราะว่างบประมาณแต่ละแห่งมีการจัดสรรตามบริบทของโรงเรียน

3. เทคโนโลยี โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนประเมินการใช้เทคโนโลยีโดยเน้นประโยชน์ที่ได้รับและความคุ้มค่า รองลงมาคือ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ และโรงเรียนพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและนักเรียนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ตามลำดับ ที่เป็นดังนี้เนื่องจากสถานศึกษาทุกแห่งมีนโยบายมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมในการบริหารและจัดการตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับ กล้า ทองขาว (2552: 107 – 108) ที่ได้อธิบายความสำคัญการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ว่า มีความสำคัญต่อกระบวนการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนและประชาชนทั่วไป เพราะเทคโนโลยีการศึกษาชนิดนี้สามารถสร้างบทเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต ช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงบทเรียนได้ในทุกส่วนของโลก... ช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการเข้ารับบริการทางการศึกษา ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนก็สามารถเรียนรู้และมีโอกาสทบทวนความรู้ได้มากยิ่งขึ้น เลือกที่จะเรียนได้เร็วหรือช้าตามความสามารถและความสนใจของตนเอง ซึ่งตรงกับ ธนิต ภูศิริ (2546: 57-58) จึงได้กล่าวถึง ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาสถานศึกษาว่า นอกจากช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานแล้ว ยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้เนื่องจากงบประมาณในการบริหารสถานศึกษาจะได้รับการจัดสรรเป็นรายปีงบประมาณ ซึ่งยากต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์

4. โครงสร้าง โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ รองลงมาคือ โรงเรียนมอบหมายให้บุคลากรกำกับติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปตามกรอบของเวลา และโรงเรียนจัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจเพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถดำเนินตามนโยบายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตามลำดับ ที่เป็นดังนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ในสถานศึกษาได้มีการกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมและการประเมินผลไว้อย่างชัดเจน จึงจำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ จันทนา จันท์บรรจง และคณะ (2553: 33-37) ที่ได้สังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และไต้หวัน ในเชิงเปรียบเทียบกับประเทศไทย พบว่า ประเทศเกาหลีใต้ให้ทำกิจกรรมในชั่วโมงบังคับ และบันทึกการทำกิจกรรมในแฟ้มการดำเนิน

ชีวิตประจำวันของนักเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนพรรณนาหน้าห้อง คณะกรรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ จักรพรรดิ วัฒนา และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2555: 119) ได้อธิบายถึงการบริหารสถานศึกษาสู่ ความเป็นเลิศ ว่าต้องมีการวางแผนการจัดองค์การ การทำการกำกับติดตามประเมินผลและพัฒนา อย่างต่อเนื่อง

โครงสร้างการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความ สอดคล้องกับเรื่องการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่ง อนันต์ นามทองตัน (2554: 47 – 48) สรุปไว้ว่า 1) การวางแผนการปฏิบัติ (P) หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย กำหนดทางเลือก กำหนด วิธีการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมงบประมาณ แหล่งทรัพยากรและอื่นๆ ในการส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานกับครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผล สำเร็จ ผู้เรียนมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2) การดำเนินการตามแผน (D) หมายถึง การจัดสิ่ง อำนาจความสะดวก การคัดเลือกและสนับสนุนทรัพยากร การกำกับติดตาม การให้คำปรึกษา การพัฒนาให้การนิเทศตลอดจนจัดกิจกรรมส่งเสริมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร สถานศึกษาและครู เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ 3) การตรวจสอบประเมินผล (C) หมายถึง การวางแผนการประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดหาหรือจัดทำเครื่องมือตรวจสอบผลการดำเนินงานของครู การเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการ เรียนรู้ การตรวจสอบผลการดำเนินงานเพื่อช่วยให้ครูมีรูปแบบการทำงานหรือวิธีการทำงานอย่าง เป็นระบบ สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศด้านต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วประหยัดเวลาและทรัพยากรทุกๆ ด้าน และ 4) การนำผลการ ประเมินมาปรับปรุงงาน (A) หมายถึง การให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนางานแก่ครู การวางแผนระยะต่อไป รวมถึงการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ รวบรวมผลงาน การเขียนรายงานและ การเผยแพร่ผลดำเนินงานร่วมกับครู เพื่อให้ครูสามารถดำเนินงาน พัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

5. การปฏิบัติกิจกรรม โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก ที่สุด คือ โรงเรียนสนับสนุนให้ปฏิบัติกิจกรรม โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง และมีความสมดุล ระหว่างการคิดและการปฏิบัติ ที่เป็นดังนี้เนื่องจากการปฏิบัติกิจกรรมหากมีขั้นตอนที่ชัดเจนย่อม ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสี่เสาหลักของการเรียนรู้มีเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน 4 ด้าน ที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555: 511 – 512) อธิบายไว้ดังนี้ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยึดแนวทาง การเรียนรู้ 4 แบบ ที่เป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงมุ่งจัดการศึกษาให้ผู้เรียน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ดังนี้

1) การเรียนเพื่อรู้ หมายถึง การศึกษาที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการ เรียนรู้ การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

ตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ

2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง หมายถึง การศึกษาที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญรวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะ ปรับประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนการสอนบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติงานที่เน้นประสบการณ์ต่างๆ ทางสังคม

3) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น หมายถึง การศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีความเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละบุคคลในสังคม

4) การเรียนรู้เพื่อชีวิต หมายถึง การศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน ทั้งจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญาให้มีความสำคัญกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ภาษา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ศีลธรรม สามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เข้าใจตนเองและผู้อื่น

รองลงมาคือ โรงเรียนสรรหาผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม และโรงเรียนประเมินและรายงานผลการจัดกิจกรรมโดยพิจารณาจากการมีหลักฐาน ชิ้นงาน แฟ้มสะสมงาน และประเมินตามสภาพจริงและสะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียนตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ โรงเรียนฉลองความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและประทับใจ มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของญี่ปุ่น มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัยของเด็กและเน้นการจูงใจภายในสรุปได้ดังนี้ 1) การจูงใจด้วยเหตุผล 2) การสร้างแรงบันดาลใจด้วยพิธีกรรม 3) การให้เด็กสำรวจปัญหาของท้องถิ่น 4) การให้คิดเองทำเอง 5) การสะท้อนผล 6) การประเมินโดยกลุ่มกัลยาณมิตร และ 7) การร่วมฉลองความสำเร็จ (ฉันทนา จันทร์บรรจง: 2553) การปฏิบัติกิจกรรมถ้ามีการวางแผนอย่างดีย่อมเป็นฐานความสำเร็จของผู้เรียนในการบรรลุถึงคุณค่าการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างแท้จริง

6. การตัดสินใจ โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ และโรงเรียนตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก รองลงมาคือ โรงเรียนประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และโรงเรียนทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วมในการลงความคิดเห็นหรือแสวงหาหนทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา หรือดำเนินการกิจกรรมนอกจากมีความสำคัญยิ่งแล้วยังเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินการทุกอย่างด้วย

มีความสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจ 5 ขั้น ของ Ethic Resource Centre (2009 ; อ้างอิงจาก สมชาย เทพแสง : ม.ป.ป : 120) ได้แก่ 1) การกำหนดนิยามของปัญหา เป็นขั้นสำคัญมาก จำเป็นต้องวิเคราะห์ปัญหาที่ถูกต้อง ชัดเจน และตรงประเด็น ความระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยมุ่งการแก้ปัญหาที่ผลผลิตมากที่สุด 2) ระบุวิธีแก้ปัญหาควรมีการค้นหาวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา พยายามเลือกวิธีแก้ปัญหาให้มากที่สุด โดยระบุวิธีประมาณ 3-5 วิธี 3) ประเมินทางเลือกมีการวิเคราะห์และประเมินวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ระบุไว้ มองทั้งทางบวกและทางลบ เน้นความแตกต่างของคุณค่าในแต่ละวิธี พิจารณาจากการยอมรับของบุคลากรในองค์กรและที่สำคัญเป็นวิธีแก้ปัญหาที่สามารถปฏิบัติได้ 4) ดำเนินการตัดสินใจโดยมีการเลือกวิธีที่ดีที่สุดโดยเน้นการตัดสินใจเป็นทีมงาน การตัดสินใจใช้เหตุผลและสารสนเทศเป็นหลัก 5) การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติจะแสดงให้เห็นบุคลากรทราบถึงวิธีการตัดสินใจที่ดีที่สุด คำนึงเป้าหมายในการตัดสินใจ และผลที่เกิดขึ้นและ 6) ประเมินการตัดสินใจ ดูความเหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาพิจารณาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ อาจเป็นเพราะการตัดสินใจเป็นเรื่องของพฤติกรรมที่เกิดจากการกระทำของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รีดเดอร์ (Reader) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจ (ประพนธ์ ลิ้มธรรมมหิศร. 2545 : 15) พบว่าปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจประกอบด้วยความเชื่อและความไม่เชื่อหลายๆ อย่างรวมกัน และบุคคลจะแสดงออกในรูปแบบของการกระทำทางสังคม

7. กิจกรรม โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การทำความสะอาดที่สาธารณะมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะตามลำดับ การที่ผลออกมาอย่างนี้เนื่องจาก การทำความสะอาดที่สาธารณะและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการจัดการขยะอยู่ในบริบทและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน กิจกรรมดังกล่าว มีความสอดคล้องกับจิตอาสา ซึ่ง วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555: 235) ได้อธิบายพฤติกรรมหลัก 3 ประการคือ 1) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน 2) การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และ 3) การมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การให้กำลังใจทหาร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะกิจกรรมการให้กำลังใจทหารไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่นักเรียนจะเข้าไปร่วมกิจกรรม เพราะอยู่ห่างไกลนักเรียน อาจทำได้แต่ส่งจดหมายให้กำลังใจ ส่งของใช้ที่จำเป็นไปให้ ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียว และไม่ครอบคลุมขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

8. ผลการดำเนินกิจกรรม โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้เรียนมีการยอมรับนับถือตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากว่า นักเรียนที่ผ่านการทำกิจกรรมด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในตนเองว่าการทำกิจกรรมใดก็ตามเมื่อประสบความสำเร็จนอกจากจะเกิดคุณค่าของตนเองแล้วยังเป็นความภาคภูมิใจในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพลเมือง

ตื่นรู้ ดังที่ อภิษฐา ทองสอาด (2558: 118) ได้อธิบายถึงความหมาย พลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) สรุปได้ว่า พลเมืองตื่นรู้ คือ บุคคลที่ห่วงใยต่อสภาพสังคมและมีจิตสาธารณะที่ต้องการนำพลังความคิด ความสามารถ แรงกาย แรงใจของตนมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา และหาแนวทางสร้างสรรค์เรื่องดี ๆ ให้เกิดขึ้นกับชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างมีพลังเป็นบทบาทของผู้มีศักยภาพที่สามารถแก้ไขปัญหาที่มีให้กลายเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและชุมชน เกิดเป็นความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง (Self-Actualization) และเป็นแรงผลักดันให้เกิดเป็นผู้นำทางสังคมที่สามารถคิดเพื่อส่วนรวม ส่วนผลของการดำเนินกิจกรรมที่รองลงมาคือ ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ฝึกทำงานการให้บริการต่าง ๆ ด้วยความเสียสละอดทน ผู้เรียนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบ ทั้งนี้เพราะการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบเป็นเรื่องของเจตคติและความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับชาติภูมิในการดำรงเอกลักษณ์และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่วนเรื่องการพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบนั้น พิมพ์ธิดา วัจนวงศ์ปัญญา สุรรัตน์ จินพงษ์ และ เอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์ (2554: 90-96) ได้เสนอความคิดเห็นไว้ดังนี้ การสร้างจิตรับผิดชอบให้กับมนุษย์นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย มีโฉมหน้าภาระหน้าที่ให้กับโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว แต่ทุกฝ่ายควรร่วมมือกัน ตั้งแต่ผู้ปกครอง โรงเรียน ชุมชน และสังคมที่จะเป็นแบบอย่างในการเสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ประจักษ์อย่างถ่องแท้ เพื่อนำไปสู่การสร้างจิตแห่งความรับผิดชอบได้ด้วยตัวผู้เรียนเอง

3. ผลการวิจัย ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า โดยรวมมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ หลักการ ผลการดำเนินกิจกรรม สภาพแวดล้อม โครงสร้าง การตัดสินใจ การปฏิบัติกิจกรรม กิจกรรม และเทคโนโลยี

การที่ผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เกิดจากกระบวนการสร้างและพัฒนาแบบจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การตรวจสอบรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อพิจารณาตามรายองค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 หลักของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะถ้าหลักของการจัดมีความชัดเจนแล้วก็สามารถทำให้การบริหารจัดการในด้านอื่นๆ มีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน ส่วนองค์ประกอบที่ 3 เทคโนโลยี มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อในองค์ประกอบนี้รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ โรงเรียนเตรียมความพร้อมของงบประมาณเพื่อจัดซื้อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ขึ้นอยู่กับการจัดสรรงบประมาณตามสายงานของกระทรวงศึกษาธิการ

จากการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและ
 สาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในการวิจัยตั้งแต่ต้นพบว่า มีปัจจัย 5 ประการที่จะ
 สนับสนุนการขับเคลื่อนรูปแบบที่มีความเป็นไปได้สู่การปฏิบัติตามบริบทของสถานศึกษา ได้แก่

1. การสื่อสาร (Communication) ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารกิจกรรมพัฒนา
 ผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ต้องให้ความสำคัญต่อการสื่อสาร มีความสามารถในการ
 สื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสัมพันธภาพที่ดี สอดคล้องกับ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ
 (2554: 89-90) ได้อธิบายสนับสนุนว่า ความเข้าใจร่วมกันที่ดีเป็นพื้นฐานของความร่วมมือร่วมใจที่
 สำคัญ

2. การมีปณิธานร่วมกัน (Commitment) ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารกิจกรรม
 พัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์จะต้องมีความมุ่งมั่นแน่วแน่ ตระหนักถึงประโยชน์
 และร่วมกันรับผิดชอบกิจกรรมจนสัมฤทธิ์ผลที่ตั้งไว้ ดังที่ สมชาย เทพแสง (ม.ป.ป.: 180)
 ได้อธิบายว่า เราต้องมีคำมั่นสัญญากับตัวเราในสิ่งที่จะทำให้เป้าหมายที่วางเอาไว้ประสบ
 ความสำเร็จให้ได้ คำมั่นสัญญานี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เราสร้างวินัยในตัวเองเพื่อความสำเร็จที่ตั้ง
 เอาไว้

3. การมีส่วนร่วม (Cooperation) ผู้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการดำเนินการบริหารกิจกรรม
 พัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์จะต้องแสวงหาแนวทางร่วมกัน เพื่อผลักดันให้การ
 ดำเนินกิจกรรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังที่ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2554: 76-77)
 ได้อธิบายว่า ความสัมพันธ์ที่ดีของชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญของความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งจะเป็น
 เครือข่ายทางสังคมที่มีคุณภาพให้กับผู้เรียนได้ต่อไป เพราะผู้เรียนใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนและครอบครัว
 เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การมีระบบความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของผู้ปกครองกับชุมชนจะช่วยให้ผู้เรียน
 ได้รับการสอดส่องดูแลจากชุมชนด้วย ซึ่งเป็นการเพิ่มทุนทางสังคมในการดูแลสนับสนุนผู้เรียนในวง
 กว้างมากขึ้น

4. การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (Continuity) ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารกิจกรรม
 พัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ต้องคำนึงถึงอย่างมาก คือ การดำเนินการอย่าง
 ต่อเนื่องตั้งแต่เยาว์วัย ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2555: 23) อธิบายไว้ว่า สังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่ง
 กันและกัน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ต้องขับเคลื่อนทั้งระบบโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กวัย
 เรียน...ที่จะต้องปลูกฝังอย่างต่อเนื่องดังสุภาษิตที่ว่า ไม่อ่อนดัดง่ายไม่แก้ดัดยาก ซึ่งสอดคล้องกับ
 ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538: 77) ที่ให้ทัศนะว่า ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กเพราะเป็นช่วง
 ที่เด็กมีความไวต่อการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง

5. การให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Center) ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหาร
 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ต้องนำมาเป็นหลัก คือ การให้นักเรียนเป็น
 ศูนย์กลางในการจัดกระบวนการพัฒนาให้นักเรียนได้ริเริ่มสร้างสรรค์ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จน
 เกิดผลงานที่ภาคภูมิใจมีการยอมรับนับถือตนเอง ดังที่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 พุทธศักราช 2551 (2552: 5) ได้กล่าวถึง จุดหมายของหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

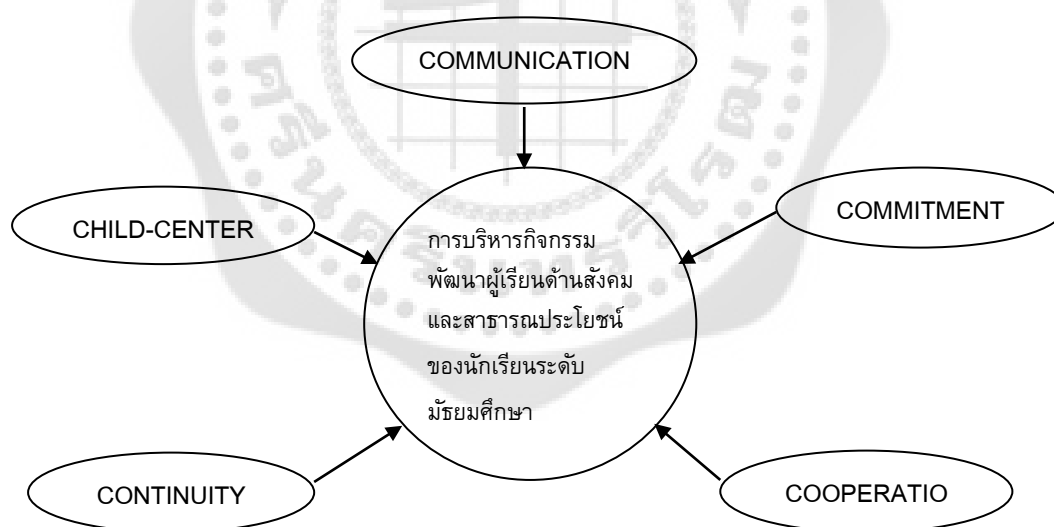
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็น 5 C : กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสู่การปฏิบัติดังนี้



ภาพประกอบ 12 5C : กลยุทธ์ในการนำรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสู่การปฏิบัติ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์นั้นเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ 29 มีนาคม 2559 ได้กำหนดไว้ในท้ายมาตรา 54 ว่า การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตนและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ กนก วงษ์ตระหง่าน (Online) ได้ให้ทัศนะว่า เราควรสอนให้เด็กเป็นคนดีก่อนแล้วจึงสอนให้เด็กเป็นคนเก่ง เพราะคนดีทำให้เป็นคนเก่งไม่ยาก แต่คนเก่งทำให้เป็นคนดียากกว่ามาก พระไพศาล วิสาโล (fb.com/visalo:Online) ได้ให้ข้อคิดว่า จิตอาสากระทำภายนอกเปลี่ยนแปลงภายในเมื่อคิดถึงคนอื่นมากขึ้น อึดทนหรือความเห็นแก่ตัวก็ลดลงพร้อมที่จะละทิ้งนิสัยเดิม ๆ ที่ไม่ดีหรือเต็มใจที่จะขัดเกลาดตนเองเพื่อความสุขของผู้คนอื่นมากขึ้นแต่ผลสุดท้ายตนเองกลับเป็นฝ่ายได้ประโยชน์สมดังกระแสพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพรหมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา ครู และอาจารย์ เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ความว่า ...คนไทยทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในวัยใด มีศาสนาใด มีอาชีพใดย่อมต้องช่วยกันอุ้มชูชาติบ้านเมือง คือ ส่วนรวมให้อยู่ได้... เพราะการรู้จักทำหน้าที่และรับผิดชอบต่อในฐานะสมาชิกหนึ่งของสังคมจะช่วยทำให้บ้านเมืองสงบสุขและเข้มแข็ง (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2552: 192) เด็กและเยาวชนเป็นอนาคตของสังคมไทย ดังนั้นทุกฝ่ายจึงมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยพัฒนาเต็มที่ย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ซึ่งเป็นปัจจัยสร้างสรรค์ให้ชาติบ้านเมืองมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ สรรครูปร่างรับผิดชอบกิจกรรมด้านสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนให้คำปรึกษานักเรียนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายและบริบทของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

2.1 เพื่อให้การดำเนินการปลูกฝังทัศนคติการทำความดีต่อส่วนรวม มีความต่อเนื่อง ควรมีการกำหนดให้มีการพิจารณาผลงานด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

2.2 สถานศึกษาควรมีนโยบายชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครองถึงความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ว่าต้องเริ่มต้นที่บ้านและร่วมกันกับโรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนมีจิตสำนึกต่อส่วนร่วม

2.3 สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างจริงจัง ด้วยการยึดหลักการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นคุณค่าจากการทำกิจกรรมมากกว่ารูปแบบ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 เนื่องจากกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ต้องอาศัยการปลูกฝังทัศนคติตั้งแต่เด็ก จึงควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2 ควรมีการศึกษาพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์จากมุมมองของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน

3.3 ควรมีการศึกษากำหนดพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ในสถานศึกษาเอกชน เพื่อจะได้ข้อมูลที่หลากหลายและรอบด้าน





บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2539). การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการประกันคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาด้วยศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กล้า ทองขาว. (2550). การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในสารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. หน้า 107-110. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- กิ่งแก้ว อารีรักษ์ ; และคณะ. (2549). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย : องค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. กรุงเทพฯ : เกรตเอ็ดดูเคชั่น.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (ม.ป.ป.) ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช..... กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพฯ : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). ชุดเครื่องมือการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านการบริหารการศึกษา เรื่อง การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2554). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีสยาม.
- จักรพรรดิ วัฒนา และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2555). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในสารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. หน้า 119-124. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : บัคพอยท์.

- จำนง แจ่มจันทร์ทรงษ์. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เจษฎา หนูร่น. (2551). ปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2553). แนวทางการบริหารและจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : สกสค ลาตพร้าว.
- _____. (2553). การสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการและเทคนิควิธีในการจัดกิจกรรม เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง ; จิตราภรณ์ ไยศิลป์ ; และสุภาภรณ์ กิตติธาดานนท์. (2554). ผลกระทบของ นโยบายรัฐบาลต่อการปลูกฝังจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียน ในระดับการศึกษาภาคบังคับ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 13(2).
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). การจัดการเรียนรู้แนวใหม่. นนทบุรี : สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิง.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. นนทบุรี : ไทยเนรมิตกิจ อินเตอร์ โพรเกรสซิฟ.
- เชิดชู แก้วลบ. (2556). การบริหารกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. (ถ่ายเอกสาร).
- ฉัฐยา สันตะการผล. (2550). การตัดสินใจทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- เดิมแท้ ชาวหินฟ้า ; รัศมี กฤษณมิมะ; และสุวิดา แสงสีหนาท. (2550). การศึกษาแนวทาง การปลูกจิตสำนึกคุณธรรมผ่านระบบการศึกษา : กรณีศึกษามูลนิธิพุทธฉือจี้ไต้หวัน. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- ธนิต ภูศิริ. (2546). “การจัดการสถานศึกษา” ประมวลสาระชุดวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดการศึกษา. หน้าที่ 13 หน้า 51-95. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีรนาถ ณ สุนทร. (2545). การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การบริหารคุณภาพสำหรับกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2554). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ตีรณสาร.
- นภาเดช บุญเชิดชู. (2552). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์. (2555). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับอาสาชวยกาศาต. ปรินญานินพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- นรินทร์ สุธีนรินทร์. (2552) *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของคณะแพทยศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2552). *การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ. (2552). *กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา*. หน้า 149-152. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- ประจบ ขวัญมัน. (2556). *การพัฒนารูปแบบการบริการกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตชายแดนไทย-พม่า*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 15 (ฉบับพิเศษ) : 124-135
- ประพนธ์ ลิ้มธรรมมหิศร. (2545). *ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา*. ชลบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ปริญญา เทวณมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- ปิยลักษณ์ พฤกษ์วัน. (2554). *การศึกษาองค์ประกอบและพัฒนาจิตสาธารณะของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการเรียนการสอน MADE*. ปรินญานินพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรพรหม พรรคพวก. (2550). *ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสหวิทยาเขตกรุงเทพตะวันออก กรุงเทพมหานคร*. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2552). *คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้า ประเทศไทย และมูลนิธิพระดาบส.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *ธรรมญูชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม ฉบับปรับปรุง-เพิ่มเติม*. พิมพ์ครั้งที่ 120. กรุงเทพฯ : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต.
- พิสนุ ฟองศรี. (2551). *เทคนิควิธีประเมินโครงการ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ด้านสหภาพการพิมพ์.
- พิมพ์ธิดา วัฒนวงศ์ปัญญา ; สุริรัตน์ จินพงษ์ ; และเอกอมร เอี่ยมศิริรักษ์. (2554). *Responsible Mind : เส้นทางสู่จิตรับผิดชอบ* หน้า 75-97 ใน CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2549). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบเน้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย : องค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน*. นนทบุรี : เกทเอดดูเคชั่น.
- พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2554). *ครอบครัวและโรงเรียนหุ้นส่วนเพื่อคุณภาพของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- พลสุข หิงคานนท์. (2540). *การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข*. ปริญญานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภาณุวัฒน์ รักดีวงศ์. (2553). *การสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการและเทคนิควิธีในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศไต้หวัน*. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2552). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ชลบุรี : สำนักพิมพ์มนตรี.
- ภาวนา เทียนขาว. (2540). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบแก้ปัญหากับการสอนตามคู่มือครู*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (มัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัตติกร วัฒนสุวรรณ. (2552). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่าย*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การศึกษานอกระบบโรงเรียน). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมี.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). พจนานุกรมศึกษาศาสตร์ อักษร A-L ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.

กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ อักษร M-Z. กรุงเทพฯ : โอเดียนสแควร์.

ราณี รัชพงษ์. (2547). “การเรียนรู้จากประสบการณ์” ในสารานุกรมศึกษาศาสตร์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา

6 รอบ. หน้า 42-49. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รุ่งนภา จิตรโรจน์รักษ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (บริหารการศึกษา).

กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วรินทร์ บุญยั้ง. (2553). การสังเคราะห์รูปแบบ กระบวนการและเทคนิควิธีในการจัดกิจกรรม

เพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ของประเทศเกาหลีใต้. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (พานิช). (2554). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน.

กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย โชควิวัฒน์. (2553). คำนิยมในจิตอาสาภารกิจเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ : ศูนย์จิตตปัญญาศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2555). จิตอาสา ในสารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ

5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

_____. สืบเสาะหลักของการเรียนรู้ในสารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา

7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. หน้า 511-515. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

วิชัย แสงศรี. (2552). การศึกษาวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (บริหารการศึกษา).

กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วิชัย รังสินันท์. (2554). การปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐสิงคโปร์. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2557

จาก <http://www.onec.go.th/publication/4210045/summaru.htm>.

วิจารณ์ ยืนขัน. (2555). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและ

สาธารณประโยชน์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).

พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร (อัสสาเนา).

- ศักดิ์ดา สถาพรพวงนา. (2549). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ :
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภรัตน์ ทองอ่อน. (2550). การศึกษาเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดปราจีนบุรีที่มี
ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและ
สถิติการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ศุภรัตน์ รัตนมูขย. (2554). การบริหารสถานศึกษาอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม *Managing
SR School : เอกสารประกอบการอบรมโครงการจิตอาสาในโรงเรียนรุ่นที่ 2*
จัดโดยคณะทำงานบริการวิชาการ สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วันที่ 25 เมษายน 2551. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2555, จาก
[http://www.gvc.tu.ac.th/th.expertise service sr school. 2554. html](http://www.gvc.tu.ac.th/th.expertise%20service%20sr%20school.2554.html).
- สมชาย เทพแสง. (ม.ป.ป.). กลยุทธ์ของผู้นำการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมชาย เทพแสง อรุณ และ อัจฉริยา เทพแสง. (2552). การบริหารจัดการสมัยใหม่ :
กุญแจสู่ความเป็นเลิศ. นนทบุรี : เกรทเอดดูเคชั่น.
- สมาน อัสวภูมิ. (2557). การบริหารสถานศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษายุคใหม่. อุบลราชธานี :
อุบลกิจออฟเซต.
- สมยศ นาวิการ. (2545). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- สอาดจิต เพ็ชรศรี. (2551). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิด
การจัดการความรู้ของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม. วิทยานิพนธ์ ค.ด.
(บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- สาวิตรี แสงศิลป์ และเนื่อน พินประดิษฐ์. (2551). บทบาทครอบครัวและสถานศึกษาในการพัฒนา
ต่อสังคมของนักศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ :
พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2554).
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559). วีเจพรีนติ้ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง
(พ.ศ.2552-2561). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : พรินทวาทกราฟฟิค.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2554). แนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน มาตรฐานสากล. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2553). แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สุภัทตร์ พิบูลย์. (2557). การส่งเสริมครูสู่ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21. ในเอกสารการประชุมครูในสหวิทยาเขตศรีนครินทร์. กรุงเทพฯ : สหวิทยาเขตศรีนครินทร์ สพม.2.

สุนนทิพย์ บุญสมบัติ. (2555). หน่วยที่ 9 พลวัตหลักสูตรสังคมศึกษาในประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางสังคมศึกษา หน่วย 9 หน้า 1-59. นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. หน้า 205-210. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

อภิษฎา ทองสะอาด. (2558). พลังเสียงพลเมืองตื่นรู้ต่อการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพฯ : แปลนพรีนซ์ตั้ง.

อนุชา กอนพวง. (2553). การสังเคราะห์รูปแบบ กระบวนการและเทคนิควิธีในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

- อัจฉรา ไชยูปถัมภ์. (2550). *การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนิสิตนักศึกษา*.
วิทยานิพนธ์ ค.ด. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- อนันต์ นามทองตัน. (2554). *มองทางลัดสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี :
สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *รูปแบบ ตัวแบบ หรือแบบจำลอง-Model การสร้างการพัฒนาและ
การทดสอบ*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- A Service of the Utah Education network. (2008). Service Learning Rubric (online)
Available on <http://www.uen.org/Rubric/rubric.cgi?rubric-id=359>
Retrieved on June 10, 2008.
- Craig. (1987). *Training and Development Handbook*. New York : McGraw-Hill Book.
- Bardo, J.W. & Hartman. J.J. (1982). *Urban Society : A Systematic Introduction*. U.S.A :
F. E. Peacock.
- Best, John W. (1993). *Research in Education*. 7th ed. Boston : Allyn and Bacon.
- Brown, W.B. and Moberg, D.J. (1980). *Organization Theory and Management : Macro
Approach*. New York : John Wiley and Sons.
- Dewey, J. (1939). *Experience and Education*. New York : Cassell.
- Eisner, E. (1976). Education Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions
in Educational Evaluation. *Journal of Aesthetic Education*. 192-193.
- Evan, N. (1994). *Experiential Learning for All*. New York. Cassall.
- Gardner, Howard. (2007). *5 Minds for the Future*. Massachusetts : Harvard Business
School.
- Hersey, Paul, Kenneth H. Blanchard and Dawey E. Johnson. (2001). *Management of
Organization Behavior : Leading Human Resources*. Eight edition.
New Jersey : Prentice Hall.
- Hoy, W.K.; and Miskel, C.G. (2013). *Education Administration Theory Research Practice*.
9th ed. Boston : McGraw Hill.
- Keeves, Peter J. (1988). *Model and model Building. Educational Research,
Methodology and Measurement : An International Handbook*. Oxford :
Pergamon Press.
- Kolb, David A. (1984). *Experiential Learning : Experience as the source of Learning and
Development*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.

- Nadler, D.A. (1980). *Role Model in Organizational Assessment. In Organizational Assesment Perspective on the Measurement of Organizational Behavior and the Quality of Work Life. Pp. 72-79.* New York : John Wiley & Son.
- Nair. (2007). Schools for the 21st century : Are you ready?. Retrieved 21 May, 2014, from <http://drsaraheaton.wordpress.com/2010/12/02/ten-trends-in21st-century-learning/>.
- NCSS Citizenship Select Subcommittee. (2001). "Service-Learning : An Essential Component of Citizenship Education". *Social Education* May/June : 240-241.
- Shields-Ramsay, Patricia. (2008). Soual Participation as Democratic Practice. (online). Available on [http://1172.14.235.104/search? Q = cache : ZrxOHo4Vg_4J : www.carcpd.ab.ca/social](http://1172.14.235.104/search?Q=cache:ZrxOHo4Vg_4J:www.carcpd.ab.ca/social). Retrieved on June 6, 2008.
- Silva, L., Sanson, A., Smart, D., and Toumbourou. J. (2004). Civie Responsibility Among Australian Adolescents : Testing Two Competing Model. *Journal of Community Psychology*. 32 : 229-255.
- Smith, Edward W. ; and Ohthers. (1980). *The Education's Encyclopedia*. New York : Prentice-Hall.
- Tai-Seale, Thomas. (2001). "Liberating Service Learning and Applying the New Practice" *College Teaching*. Vol, 46 No.1. Winter. 14-25.
- The Johnson Foundation. (1989). What is Service Learning. (Brochure).
- Wentzel, K.R. (1991). Social Competence at School : Relation Between Social Responsibility and Academic Achievement. *Review of Educaional Research*. 61:1-24.
- Willer, D. (1986). *Scientific Sociology : Theory and Method*. Englewood Cliff, N.J : Prentice-Hall.
- World Business Council For Sustainable Development (WBCSD). (2000). Corporate Social responsibility : Making good business sense. Retrieved on 20 January, 2014. <http://www.wbcds.org/web/publication/csr2000.pdf>.
- Wright, P.M., Ding, S., and Pickering, M. (2010). Intergrating a Personal and Social Responsibility Program into a Wellness Course for Urban High School Students : Assessing implementation and Educational Outcome. *Sport Education and Society*. 15 : 277-298.



ภาคผนวก



ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

คำชี้แจง

1. การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 8 ด้าน ได้แก่ 1. หลักการ 2. สภาพแวดล้อม 3. เทคโนโลยี 4. โครงสร้าง 5. การปฏิบัติกิจกรรม 6. การตัดสินใจ 7. กิจกรรม และ 8. ผลการดำเนินกิจกรรม

2. แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

3. ขอความกรุณาท่านได้ตอบให้ครบทุกประเด็นตรงกับความเป็นจริงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

4. เมื่อท่านตอบแบบสอบถามแล้ว ขอความกรุณาส่งแบบสอบถามคืน ซึ่งผู้วิจัยได้แนบซองและติดแสตมป์มาพร้อมแบบสอบถามนี้แล้ว เพื่อผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่านในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ข้อมูลทั้งหมดจะนำไปใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ผู้วิจัย

นายปิยวัชรสุทธีวณิช

นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โทรศัพท์ 086-046-6939

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่เป็นข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. ข้อมูลด้านสถานภาพของท่าน

- ☐ ผู้อำนวยการสถานศึกษา
☐ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
☐ ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของสถานศึกษา

2. อายุ

- ☐ ต่ำกว่า 30 ปี ☐ 31 – 40 ปี
☐ 41 – 50 ปี ☐ 51 ปีขึ้นไป

3. อายุงาน

- ☐ น้อยกว่า 10 ปี ☐ 11 – 20 ปี
☐ 21 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษา

- ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท
☐ ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่ตรงกับความจริงตามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีคุณภาพของโรงเรียน โดยมีระดับคะแนนให้พิจารณาดังนี้

- 5 หมายถึง มีระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากที่สุด
 4 หมายถึง มีระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมาก
 3 หมายถึง มีระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติปานกลาง
 2 หมายถึง มีระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติน้อย
 1 หมายถึง มีระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติน้อยที่สุด

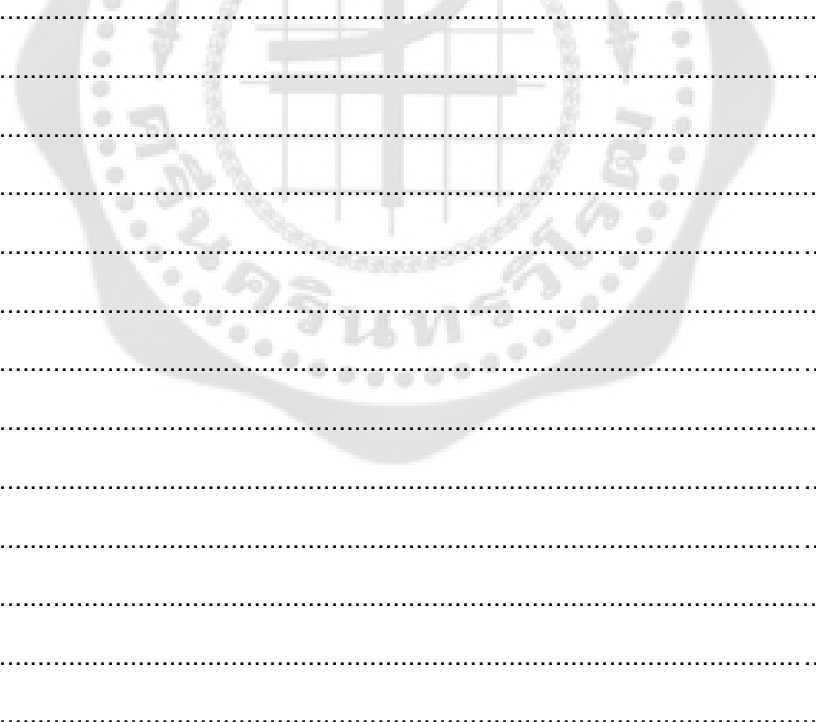
ความคิดเห็น ข้อความ	ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
6. การตัดสินใจ						
6.1 โรงเรียนรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์						
6.2 โรงเรียนพิจารณาข้อมูลและแสวงหาทางเลือกหลายๆ ทางเลือก เพื่อนำมาคัดเลือกทางที่ดีที่สุดเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาให้สำเร็จ						
6.3 โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์						
6.4 โรงเรียนค้นหาวิธีการและเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์						
6.5 โรงเรียนทบทวนการตัดสินใจอย่างรัดกุมรอบคอบเพื่อตอบสนองนักเรียนในการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์						
6.6 โรงเรียนประเมินผลการตัดสินใจในเรื่องที่ได้สั่งการไปแล้ว เพื่อนำผลมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ให้เกิดประสิทธิผลครั้งต่อไป						
6.7 โรงเรียนตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึก						

ความคิดเห็น ข้อความ	ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
8. ผลการดำเนินงานกิจกรรม						
8.1 นักเรียนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม						
8.2 นักเรียนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและพร้อมใช้ชีวิตอย่างรับผิดชอบ						
8.3 นักเรียนไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน						
8.4 นักเรียนมุ่งพัฒนาตนเองในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม						
8.5 นักเรียนมีจิตสาธารณะ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงาม ฝึกทำงานการให้บริการต่างๆ ด้วยความเสียสละอดทน						
8.6 นักเรียนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน						
8.7 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการคิดอย่างเป็นระบบและรอบด้าน						
8.8 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะด้านทักษะการดำรงชีวิต มีความเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นคุณค่าของตนเอง พร้อมและมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น						
8.9 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ไม่ก่อปัญหา สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น และลงมือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง						
8.10 นักเรียนมีทักษะและสมรรถนะในการสื่อสารกับคนอื่นอย่างมั่นใจ						
8.11 นักเรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และทำประโยชน์แก่ส่วนรวม กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์						
8.12 นักเรียนมีการยอมรับนับถือตนเอง						

ความคิดเห็น

[illegible]

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม



ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
นายปิยวัชรสุทริวิธิ
ผู้วิจัย



ที่ ศธ 0519.12/ ๒14๑



บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๐ เมษายน 2559

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.สุนันท์วิทย์ พลอยขาว

เนื่องด้วย นายปิยวัชร สุทธิวนิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณะประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” โดยมี อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.จันทร์คม ภูติอริยวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานในเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณะประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุจใจ โยเหลา)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 086 046 6939

ที่ ศธ 0519.12/455 6



บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

15 สิงหาคม 2559

เรื่อง ขออนุญาตเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน ดร.สิริกร มณีรินทร์

เนื่องด้วย นายปิยวิทย์ สุทธิวัฒน์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณะประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” โดยมี อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรีศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.จันทร์ศร กุติธยวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณะประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” ในวันที่ 24 สิงหาคม 2559 เวลา 09.00 น. ณ สถานที่ห้องประชุม ศ.ดร.ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์ ชั้น 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

.....ขอแสดงความนับถือ

พิชิต ๕

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 086 046 6939

ที่ ศธ 0519.12/ ๕๔๖๖



บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๕ ตุลาคม 2559

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

เนื่องด้วย นายปิยวัชร สุทธิวนิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” โดยมี อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.จันทร์ศรี ภูคิอริวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตเผยแพร่ ผู้ดำเนินการโรงเรียน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้รับผิดชอบงานจิตอาสาและการบำเพ็ญประโยชน์ (กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์) รวม 3 คน โดยขอให้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ระหว่างเดือนตุลาคม 2559 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 086 046 6939

ประวัติย่อผู้วิจัย



ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายปิยวัชร สุทธิวินิช
วันเดือนปีเกิด	1 มกราคม 2510
สถานที่เกิด	เพชรบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1737/10 ถนนลาดพร้าว แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ 499 ซอยพัฒนาการ 58 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก วชิราวุธวิทยาลัย
พ.ศ. 2531	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2540	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบโรงเรียน) จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2542	ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2549	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (การแนะแนว) จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2559	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ